

3. pielikums Dabas lieguma “Stompaku purvi” dabas aizsardzības plānam. Ekspertu atzinumi.

3.1. Eksperta atzinums biotopu grupās meži un purvi; sugu grupā vaskulārie augi.

3.2. Eksperta atzinums Eksperta atzinums sugu grupā sūnas.

3.3. Eksperta atzinums sugu grupā sēnes.

3.4. Eksperta atzinums sugu grupā ķērpji.

3.5. Eksperta atzinums sugu grupā bezmugurkaulnieki.

3.6. Eksperta atzinums sugu grupā putni.

3.7. Eksperta atzinums sugu grupā zīdītāji.

3.1. pielikums Dabas lieguma “Stompaku purvi” dabas aizsardzības plānam. Eksperta atzinums biotopu grupās meži un purvi; sugu grupā vaskulārie augi.

Augu un biotopu ekspertes
(DAP eksperta sertifikāta Nr. 96)
Mg. biol. Danas Krasnopoļskas

Atzinums

Atbilstoši Ministru kabineta noteikumam Nr.925 „Sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertu atzinuma saturs un tajā ietvertās minimālās prasības”

Eksperta sertifikāta Nr., derīguma termiņš, biotopu un sugu grupas	Sertifikāta Nr. 096 (biotopu grupas: meži un virsāji, zālāji; sertifikāts derīgs līdz 01.06.2026.; biotopu grupas: purvi, vaskulārie augi; sertifikāts derīgs līdz 09.03.2028; joma: tekoši saldūdeņi; sertifikāts derīgs līdz 17.06.2029).
Apsekošanas datumi	Teritorija apsekota 2024. gada jūlijā, augustā un septembrī
Atzinumā izvērtētās sugu/biotopu grupas	Meži un virsāji, purvi, vaskulārie augi
Ziņas par laika apstākļiem, apsekošanas ilgumu, platību, metodi	- laika apstākļi – piemēroti teritorijas izvērtēšanai atbilstoši mērķim. - apsekošana veikta diennakts gaišajā laikā, vismaz 8 stundas. - dabā apsekoti zināmie ES nozīmes biotopu poligoni, kā arī maršrutu veidā apsekotas vietas, kurām ir augsts biotopu potenciāls. Precizētas un piekorigētas biotopu robežas. - novērtēta apsekotās teritorijas atbilstība ES nozīmes aizsargājamiem biotopiem saskaņā ar Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamo biotopu noteikšanas metodiku (Auniņš, 2013) un precizētai biotopu noteikšanas metodikai (https://www.daba.gov.lv/lv/biotopu-kartesanas-metodikas), Latvijas īpaši aizsargājamo biotopu veidiem (Ministru kabineta noteikumi Nr. 350 „Par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu”) un īpaši aizsargājamo sugu atradnes (Ministru kabineta noteikumi Nr. 396 „Par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”). - apsekojamās teritorijas robežu noteikšanai dabā un sugu atradņu fiksēšanai izmantots telefons ar GPS datu pieslēgumu.
Aizsardzības statuss	Dabas liegums “Stompaku purvi”
Atzinuma sniegšanas mērķis	Dabas aizsardzības plāna izstrādes vajadzībām

1. Vispārīgs pētāmās teritorijas apraksts

Dabas liegums “Stompaku purvi” (turpmāk Dabas liegums) atrodas Balvu novada Lazdulejas, Bērzkaines, Susāju un Medņevas pagastos. Teritorija ietver austrumu tipa augstos purvus ar minerālsalām. Purvu ietver purvaini priežu meži, kā arī lapukoku un jauktu koku meži. Dabas

liegums (kods Nr. LV0502600) ir iekļauts Eiropas nozīmes aizsargājamo teritoriju tīklā *Natura 2000* kā C tipa teritorija (teritorijas, kas noteiktas īpaši aizsargājamo sugu un īpaši aizsargājamo biotopu aizsardzībai). Meža zemes aizņem 1974.95 ha jeb 50.87 % no Dabas lieguma teritorijas. Dabas liegumā dominē platības, kur valdošā suga ir priele (aizņem 1270.20 ha jeb 32.78% no kopējām mežaudžu platībām), nozīmīgas ir bērzu audzes (aizņem 349.34 ha jeb 9.02 % no kopējām mežaudžu platībām), apšu audzes (aizņem 214.22 ha jeb 5.53 % no kopējām mežaudžu platībām) un egļu audzes (aizņem 117.87 ha jeb 3.04 % no kopējām mežaudžu platībām). Teritorijā samērā bieži sastopami nosusinātie mežu tipi (āreņi un kūdreņi). Šaurlapu ārenis (7.40 % no kopējām mežu platībām), viršu kūdreņi (6.20 % no kopējām mežu platībām). Nozīmīgākās sausieņu mežu platības aizņem damaksnis (5.72 % no kopējām mežu platībām), bet no slapjajiem slapjais damaksnis (2.64 % no kopējām mežu platībām). Purvainu rindā nozīmīgākās platības ir niedrājām (4.69 % no kopējām mežu platībām) un purvajām (3.07 % no kopējām mežu platībām). Sadalījumā pa mežaudžu vecuma grupām Dabas lieguma teritorijā lielākās platības aizņem briestaudzes (615.14 ha), pieaugušās audzes (594.74 ha), kā arī vidējā vecuma audzes (356.50 ha) (Dabas aizsardzības plāns 2025).

2. Pieguļošās teritorijas apraksts

Dabas liegums atrodas Latvijas ziemeļaustrumu daļā, Ziemeļlatgalē, starp Viļaku un Balviem. Tuvākā *Natura 2000* teritorija ir dabas liegums „Vjadas meži” atrodas aptuveni 1 km uz ZA no dabas lieguma, Aptuveni 1.6 km uz D no teritorijas atrodas dabas liegums ”Orlovas purvs (Ērgļu purvs)”. Dabas liegums atrodas meža masīvā, dienvidu un rietumu pieguļošajās teritorijās atrodas lauksaimniecības zemes.

3. Konstatētie Eiropas Savienības nozīmes un Latvijā īpaši aizsargājамie biotopi, biotopi ar specifiskām izplatības īpatnībām Latvijā un konstatēto biotopu kvalitāte

Dabas lieguma teritorijā ir reģistrēti 9 ES nozīmes īpaši aizsargājамie biotopi ar kopējo platību 2869.96 ha, kas ir 73.95 % no kopējās ĪADT teritorijas. No īpaši aizsargājамiem biotopiem vislielākās platības aizņem biotops 7110* *Aktīvi augstie purvi*, kopumā 1723.21 ha, jeb 44.4% no DL teritorijas. Kā dabas lieguma teritorijas galvenās kvalificējošās vērtības ir īpaši ES nozīmes īpaši aizsargājамie biotopi 7110* *Aktīvi augstie purvi*, 7140 *Pārejas purvi un slīkšņas*, 9010* *Veci vai dabiski boreāli meži*, 91D0* *Purvaini meži*, 9020* *Veci jaukti platlapju meži*, kā arī ar šiem biotopiem saistītās sugas. Apkopojumu par Dabas lieguma teritorijā konstatētajiem ES nozīmes aizsargājамiem biotopiem, to platībām, aizsardzības stāvokli un novērtējumu skat. 1. un 2. tabulā, savukārt ES nozīmes aizsargājамo biotopu platību izmaiņu izvērtējumu, salīdzinot ar *Natura 2000* datubāzē¹ iekļauto informāciju skat. 3. tabulā.

¹ Skat. <http://natura2000.eea.europa.eu>

3.1. Purvu biotopi

Dabas lieguma teritorijā purvu biotopi kopumā aizņem 1811.52 ha lielu platību (46.68 % no teritorijas), daļa no augstā purva platībām ir degradēta meliorācijas sistēmu ietekmē. Dabas lieguma teritorijā konstatēti trīs ES aizsargājамie purvu biotopi: 7110* *Aktīvi augstie purvi*, 7120 *Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās*, 7140 *Pārejas purvi un slīkšņas*. Lielā un Stompaku pūros ir vairākas lielas salas un daudz mazo saliņu, kur ir sastopami bioloģiski veci meži. Uz salām esošie meži galvenokārt atbilst ES nozīmes biotopiem 9010* *Veci vai dabiski boreāli meži* un 9050 *Lakstaugiem bagāti egļu meži*. Uz purva minerālsalām 20. gs. sākumā un vidū cirsti meži (Rove, 2006).

3.1.1. Purvu biotopu dabas aizsardzības vērtība un aizsardzības mērķi

Lielais jeb Mūrnieku pūrs - aizņem ~1458 ha. No D malas iztek upe Kārnīte, no R malas – Dobupe, no Z malas – upe Gurva, no A malas – grāvis uz Rikas upi. Kūdras vidējais dziļums 3.2 m, lielākais dziļums 5.8 m (Krauklis, 1998). Purvs atrodas teritorijas D daļā. Kopumā šis purvs ir mazāk hidroloģiski ietekmēts, nekā Stompaku purvs un tā stāvoklis ir daudz labāks (1. un 2. attēls). Purvs lielākā daļā ir saglabājies nefragmentēts un viendabīgs. Tā vidus un rietumu daļā ir saglabājies slīkšņu, lāmu un akaču komplekss. Pēc topogrāfiskā materiāla meliorācijas grāvji koncentrējas galvenokārt purva perifērijā, kā arī šķērso purvu Z daļā. Purva Z daļā esošie meliorācijas grāvji ir aizauguši un neveic savas funkcijas, vai arī susināšanas ietekme nav liela. Perifērijā esošie grāvji vietām joprojām funkcionē, gar grāvjiem izveidojušās blīvas priežu un bērzu audzes. No grāvjiem uz purva pusi susināšanas ietekme ir mazāka nekā uz perifērijas pusi. Lielo pūru visā platībā veido augstais purvs, šaurās joslās gar purva malām un purva salām sastopami pārejas purva fragmenti.

Stompaku pūrs – aizņem ~880 ha. No Stompaku pūra iztek upe Vjada, no A malas grāvis uz Gurvas upi, no R malas – upes Vārniene un Sūcene. Kūdras slāņa vidējais dziļums 2.2 m, lielākais dziļums 3.6 m (Krauklis & Lazdiņš 1998). Stompaku pūra 157. un 158. kvartālos rakta kūdra, purvs degradēts un sauss (Rove, 2006). Purvs atrodas teritorijas Z daļā. Pēc topogrāfiskām kartēm purvu bagātīgi šķērso meliorācijas grāvju tīkls. Dabā šie grāvji ir aizauguši, atklāta purva daļā gandrīz nav pamanāmi. Stompaku pūra centrālo daļu aizņem pārejas purvs, pārējo platību veido augstais purvs.

Biotops **7110*** *Aktīvi augstie purvi* ir viena no lielākajām dabas vērtībām DL teritorijā aizņem 1723.21 ha jeb 44.40 %. Šis ir viens no konkrētās *Natura 2000* teritorijas kvalificējošajiem biotopiem. Purvu biotopu kvalitāte galvenokārt vidēja, tikai viens biotopa poligons atbilst labai kvalitātei. Lielāko platību aizņem Lielais un Stompaku pūri. Lielas atklātas platības raksturīgas Lielajam pūram, Stompaku pūram atklātas platības ir ievērojami mazākas, kas ir saistīts ar blīvu meliorācijas tīklu, kas funkcionēšanas laikā negatīvi ietekmēja purva hidroloģisko režīmu uz veicināja koku seguma pieaugumu. Aizaugumu ar priedēm kavē degumi, it īpaši Stompaku pūrā, kuram centrālajā un Z daļā, kā arī Lielā pūra A un centrālajā daļā, lielā daudzumā konstatēti priežu sausokņi, kas liecina par veciem un diezgan plašiem degumiem (3. un 4. attēls). Tomēr arī dabiskos apstākļos purvu malās un uz ciņu grēdām ir vērojams lielāks priežu segums, jo tur ir sausāks. Aizaugumu ietekmē arī kūdras dziļums, purva struktru daudzveidība un kopējā platība. Izmērā nelieliem purviem DL teritorijā, kuri galvenokārt koncentrējas teritorijas R daļā, ir raksturīgs lielāks aizaugums ar priedēm. Izmēros lielajiem augsto purvu poligoniem, visā to platībā raksturīgs ciņu mikorelīefs. Sūnu stāvā dominē sfagni *Sphagnum sp.*, slapjās vietās lāmās un slīkšņās biežāk sastopamas sugas – uzpūstais grīslis *Carex rostrata*, parastais baltmeldrs *Rhynchospora alba*, apaļlapu rasene *Drosera rotundifolia*, purva šeihecērija *Scheuchzeria palustris*, uz ciņiem sastopama makstainā spilve *Eriophorum vaginatum*, zilene *Vaccinium uliginosum*, polijlapu andromeda *Andromeda polifolia*, ārkauša kasandra *Chamaedaphne calyculata*, sila virsis *Calluna vulgaris*, purva vaivariņš *Ledum palustre*, purva dzērvene *Oxycoccus palustris*. Purvu perifērijā novērota neliela izmīdīšana un neliels piesārņojums ar sadzīves atkritumiem, kas saistīts ar purva izmantošanu dzērveņu lasīšanai.

Biotopa 7110* *Aktīvi augstie purvi* aizsardzības mērķis DA plāna darbības periodam ir saglabāt DL teritorijā biotopu labā kvalitātē un vismaz pašreizējās platībās t.i. 1723.21 ha, kā arī veicināt biotopa platību palielināšanos, īstenojot DA plānā paredzētos apsaimniekošanas pasākumus (B.1.1. un B.1.2.) Hidroloģiskā režīma uzlabošana biotopā 7120 Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās, pirms kura paredzēts veikt atjaunojuma biotopa poligona atkrūmošanu un koka apauguma novākšanu.

1. attēls. Biotops 7110* Aktīvi augstie purvi DL "Stompaku purvi" ($X_{LKS-92TM}=707989$; $Y_{LKS-92TM}=330577$)
(Foto: D. Krasnopoļska)

2. attēls. Biotops 7110* Aktīvi augstie purvi DL "Stompaku purvi" ($X_{LKS-92TM}=710115$; $Y_{LKS-92TM}=333657$)
(Foto: D. Krasnopoļska)

3. attēls. Biotops 7110* Aktīvi augstie purvi DL "Stompaku purvi" ($X_{LKS-92TM} = 711665$; $Y_{LKS-92TM} = 338647$) (Foto: D. Krasnopoļska)

4. attēls. Biotops 7110* Aktīvi augstie purvi DL "Stompaku purvi" ($X_{LKS-92TM} = 710746$; $Y_{LKS-92TM} = 338091$) (Foto: D. Krasnopoļska)

Stompaku pūra Z un R daļā atrodas divi kūdras iegūšanas lauki. Stompaku pūra malās laikā no 1900. līdz 1940. gadam vietējie iedzīvotāji būvēja nelielus, kūdras novietošanai paredzētus šķūņus, kas līdz mūsdienām nav saglabājušies (Rove, 2006). Kūdras ieguve pārtraukta jau sen, tajā pašā laikā degradēta purva atjaunošanās notiek lēnu. Poligoni, kur agrāk bija veikta kūdras ieguve

atbilst ES nozīmes biotopam **7120 Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās** un aizņem 54.99 ha jeb 1.42 % no dabas lieguma teritorijas. Degradēto purvu poligonos esošie grāvji joprojām funkcionē un veic savas nosusināšanas funkcijas (5. un 6. attēls). Intensīvās nosusināšanas rezultātā notika kūdras mineralizācija, apstājās kūdras veidošanās. Biotopa poligonos dominē purva vaivariņš *Ledum palustre*, piemistrojumā zilene *Vaccinium uliginosum*, polijlapu andromēda *Andromeda polifolia*, makstainā spilve *Eriophorum vaginatum*, ārkauša kasandra *Chamaedaphne calyculata*, sūnu stāvs nav izteikts. Negatīvu hidroloģiskā režīma izmaiņu rezultātā poligoni aizaug ar priedi un bērziem un transformējas par mežu. Veicot biotopa atjaunošanas pasākumus – hidroloģiskā režīma atjaunošanai ierīkojot aizsprostus uz meliorācijas grāvjiem, kā arī izcērtot kokus ir iespējams atjaunot mitruma režīmu un transformēt degradēto biotopu par biotopu 7110* *Aktīvi augstie purvi*.

5. attēls. Biotops 7120 Degradēti augstie purvi DL "Stompaku purvi" ($X_{LKS-92TM}=713022$; $Y_{LKS-92TM}=338402$)
(Foto: D. Krasnopoļska)

6. attēls. Biotops 7120 Degradēti augstie purvi DL "Stompaku purvi" ($X_{LKS-92TM}=713012$; $Y_{LKS-92TM}=338399$) (Foto: D. Krasnopoļska)

Biotops **7140 Pārejas purvi un slīkšņas** sastopams trīs poligonos, Stompaku pūra centrālajā daļā un Lielā pūra DR daļā, šaurās joslās gar purva malām un purva salām (nelielās platības dēļ, biotopu kartēšanas izpratnē pieskaitāms augstajam purvam) un aizņem 33.32 jeb 0.89 % no dabas lieguma teritorijas. Teritorijā DR esošie biotopa poligoni vidējas kvalitātes, dabiskas sukcesija gaitā aizaug ar parasto priedi *Pinus sylvestris* un purva bērzu *Betula pubescens* un pakāpeniski transformējas par biotopu 91D0* *Purvaini meži* (7. attēls). Poligons Stompaku pūra centrālajā daļā ir izcilas kvalitātes, purvs ir klajš un slapjš, izklaidus sastopams purva bērzs, gar purva salām aizaugums biežāks, parādās arī melnalksnis *Alnus glutinosa* un kārkli *Salix sp.* Teritorijā konstatētie purvi atbilst 1. variantam – pārejas purvi augsto purvu malās, pie purvu minerālaugsnes salām vai reljefa pazeminājumos – sugām nabadzīgi līdz vidēji bagāti pārejas purvi ar izteiktu sūnu stāvu, kurā dominē sfagni. Veģetācijas stāvā dominē makstainā spilve *Eriophorum vaginatum*, pūkaugļu grīslis *Carex lasiocarpa*, uzpūstais grīslis *Carex rostrata*, purva dzērvene *Oxycoccus palustris*, trejlapu puplaksis *Menyanthes trifoliata*, parastā purvpaparde *Thelypteris palustris*. Šis biotops ir dzīvotne īpaši aizsargājamām sugām plankumainai dzegužpirkstītei *Dactylorhiza maculata* un mellenāju kārklam *Salix myrtilloides*.

Biotopa 7140 *Pārejas purvi un slīkšņas* aizsardzības mērķis DA plāna darbības periodam ir saglabāt DL teritorijā biotopu vismaz pašreizējās platībās t.i. 33.32 ha.

*7. attēls. Biotops 7140 Pārejas purvi un slīkšņas DL "Stompaku purvi" ($X_{LKS-92TM} = 707786$; $Y_{LKS-92TM} = 330110$)
(Foto: D. Krasnopoļska)*

3.1.2. Purvu biotopu sociālekonomiskā vērtība

Purviem ir vitāli svarīga nozīme dzīvotņu uzturēšanā visām organismu grupām, nodrošinot daudzu retu un aizsargājamu augu un dzīvnieku sugu sastopamību un bioloģisko daudzveidību DL teritorijā. Purvi piedalās klimata regulēšanā piesaistot un uzkrājot oglekli un ūdeni, tādā veidā piedaloties klimata regulēšanā. Purvu sociālekonomiskā vērtība saistīta arī ar purvu biotopu izmantošanu ogu lasīšanai, kā arī nozīmīga zinātniskās izpētes un dabas izziņas vērtība.

3.1.3. Purvu biotopus ietekmējošie faktori un nepieciešamie apsaimniekošanas pasākumi

Viens no galvenajiem DL purvu negatīvi ietekmējošiem faktoriem ir nosusināšana. Meliorācijas sistēma ir DL teritorijā veidota sen, tā ir dabiski aizaugusi un pa lielam neveic savas susināšanas funkcijas, tomēr, vietām grāvji joprojām susina purvam pieguļošus mežus, bet tajos nav novērota ūdens plūsma. Grāvju virskārta ir pārvilkusies ar sfagniem. Izvērtējot visus apstākļus, konstatēts, ka apsaimniekošanas pasākums – grāvju aizsprostošana nav nepieciešami. Stompaku un Lielais pūri šobrīd ir vidējas un labas kvalitātes, labvēlīgai aizsardzībai jānodrošina neiejaukšanās dabiskajos procesos. Perifērijā esošo grāvju ietekme ir minimāla, līdz ar to speciālie apsaimniekošanas pasākumi purva perifērijas daļā nav vajadzīgi.

Lai atjaunotu degradēto purva daļu un samazinātu biotopa 7120 *Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās* platības, jānovērš nosusināšanas ietekme uz degradēta

purva daļu. Hidroloģiskā režīma atjaunošanas mērķis ir atjaunot purva ekosistēmai optimālus mitruma apstākļus, novērst nosusināšanas izraisītu ūdens līmeņa pazemināšanos un stabilizēt ūdens līmeni. Lai samazinātu nosusināšanas ietekmi jābūve aizsprosti uz meliorācijas grāvjiem. Lai biotopa atjaunošana notiktu sekmīgāk, ir rekomendējams arī izcirst kokus un krūmus degradēto purvu platībās. Šādā veidā tiks samazināta ūdens iztvaikošana no purva. Lai izvērtētu hidroloģiskā režīma un purva veģetācijas atjaunošanas rezultātus jāveic monitorings (Dabas aizsardzības plāna D.1.5. apsaimniekošanas pasākums).

Rekreācijas ietekmē uz purva biotopiem ir neliela, vietām novērotas ogotāju iestaigātas takas, kā arī sadzīves atkritumi, bet tas nerada būtisku negatīvu ietekmi uz purva veģetāciju.

3.2. Meža biotopi

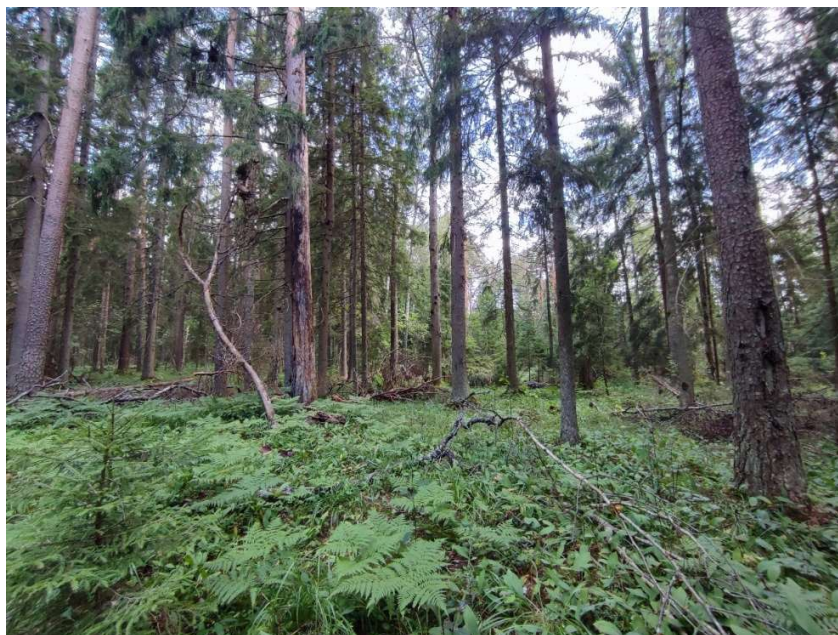
Teritorijas ziemeļu daļā meži ir meliorēti pagājuša gadsimta sākumā un šī meliorācijas sistēma vairs faktiski nedarbojas. Teritorijas vidusdaļā un dienvidu daļā meliorācija ir veikta ap 1970. gadu, kuras rezultātā izveidota sazarota grāvju sistēma un izbūvēti vairāki ceļi. Kopumā puse (52%) no visiem teritorijas mežiem ir meliorēti, bet no agrākajiem slapjajiem mežiem meliorēti ir 71%. Tas nozīmē, ka dabisku slapju, jeb pārmitru mežu teritorijā ir atlicis maz (Rove, 2006).

DL teritorijā konstatēti seši ES aizsargājamie meža biotopi: 9010* *Veci vai dabiski boreāli meži*, 9020* *Veci jaukti platlapju meži*, 9050 *Lakstaugiem bagāti egļu meži*, 9080* *Staignāju meži*, 91D0* *Purvaini meži*, 91E0* *Aluviāli meži (aluviāli krastmalu un palieņu meži)*. Aizsargājamie meža biotopi DL teritorijā aizņem 1058.44 ha lielas platības (27.28 % no kopējās DL teritorijas). Nozīmīgākie un sugām bagātākie ir biotopi 9010* *Veci vai dabiski boreāli meži* un 9020* *Veci jaukti platlapju meži*.

3.2.1. Mežu biotopu dabas aizsardzības vērtība un aizsardzības mērķi

Biotops **9010* *Veci vai dabiski boreāli meži*** ir viens no biežāk sastopamajiem mežu biotopiem, kas sastopams gan uz purva salām, gan arī to perifērijā reljefa paaugstinājumos, konstatēts 550.17 ha platībā jeb 14.18 % no dabas lieguma teritorijas. Konstatēti trīs biotopa varianti 1. variants – tipiskais, 2. variants – biotops ar daļēji atbilstošu veģetāciju, kurā koku stāvā ir platlapju piemistrojums, bet zemsedzē boreālo sugu sajaukums ar nemorālo mežu sugām, 3. variants – mežaudzes nosūsinātās augsnēs, kur notikusi kūdras slāņa mineralizēšanās un veģetācija attīstījies boreālo sausieņu mežu virzienā. Visiem mežiem ir raksturīga boreālo skujkoku mežu sugu dominance. Biežāk kokaudzē dominē parastā priede *Pinus sylvestris* vai parastā egle *Picea*

abies, vai abu šo sugu mistrojums. Piemistrojumā bieži ir parastā apse *Populus tremula* vai arī āra bērzs *Betula pendula*, retāk purva bērzs *Betula pubescens*, melnalksnis *Alnus glutinosa*. Meža zemsedzes veģetācija variē no boreālas līdz nemorālai atkarībā no vides apstākļiem. Teritorijā biežāk sastopams biotopa 1. variants, kas veido aptuveni 2/3 no visiem biotopa poligoniem. Aptuveni 2/3 no DL sastopamajiem boreālajiem mežiem atbilst PDMB, bēt pārējie – DMB. Vairāk nekā 70 % biotopu ir ar labu kvalitāti, nedaudz vairāk kā 20 % ir ar vidējo kvalitāti, pārējie biotopu poligoni ir ar izcilo vai zemo kvalitāti. Biotopam raksturīga dažādvecuma kokaudzes struktūra, bioloģiski veci koki (8. attēls), labas un izcilas kvalitātes biotopiem raksturīgs liels daudzums lielu dimensiju mirušās koksnes, kas kalpo kā dzīvotne dažādām indikatorsugām, kā arī retām un aizsargājamām sugām. Sugām bagātākais ir biotopa 2. variants. No dabisko mežu indikatorsugām biežāk sastopama līklapu novellija *Nowellia curvifolia*, pumpurainā akrokordija *Acrocordia gemmata*, priežu cietpiepe *Phellinus pini* u.c. Šis biotops ir arī dzīvotne aizsargājamām vaskulāro augu sugām – apdzirai *Huperzia selago*, gada staipekņim *Lycopodium annotinum*, vāļīšu staipekņim *Lycopodium clavatum*, trejziedu madarai *Galium triflorum*.

8. attēls. Biotops 9010* Veci vai dabiski boreāli meži DL "Stompaku purvi" ($X_{LKS-92TM} = 707457$; $Y_{LKS-92TM} = 330853$) (Foto: D. Krasnopoļska)

Biotops 9020* Veci jaukti platlapju meži 39.43 ha platībā jeb 1.02 % no dabas lieguma teritorijas. Biotops konstatēts 16 poligonos. Dominē biotopa 2. variants – kokaudzē dominē pieaugušas apses ar citu koku sugu piemistrojumu, taču ļoti raksturīga ir platlapju paauga (9. attēls), vienā poligonā

konstatēts 1. variants – tipiskais – mistroti platlapju meži uz sausām minerālaugsnēm. Biežāk kokaudzē dominē parastā apse *Populus tremula*, piemistrojumā āra bērzs *Betula pendula*, parastais ozols *Quercus robur*, retāk parastā liepa *Tilia cordata*.

Zemsedzē dominē nemorāla veģetācija. Puse no DL sastopamajiem platalapju mežiem atbilst DMB, bet pārējie – PDMB. Aptuveni 70% biotopu ir ar labu kvalitāti, pārējiem mežiem kvalitāte ir izcila vai vidēja. No dabisko mežu indikatorsugām sastopama līklapu novellija *Nowellia curvifolia*, pumpurainā akrokordija *Acrocordia gemmata*, tievā gludlape *Homalia trichomanoides*, rakstu ķērpis *Graphis scripta*, lapkoku svečtursēne *Clavicornia pyxidata* u.c.

9. attēls. Biotops 9020* Veci jaukti platlapju meži DL "Stompaku purvi" ($X_{LKS-92TM} = 711398$; $Y_{LKS-92TM} = 339376$)
(Foto: D. Krasnopoļska)

Biotops 9050 *Lakstaugiem bagāti egļu meži* dabas lieguma teritorijā nav bieži sastopams. Konstatēti pieci biotopa poligoni ar kopējo platību 8.59 ha jeb 0.22 % no dabas lieguma teritorijas, trīs poligoni konstatēti uz purva salām, divi – teritorijas D daļā. Visi poligoni atbilst biotopa 1. variantam – sausieņu variants – meži labi drenētās minerālaugsnēs, poligonu kvalitāte laba, atbilst DMB (skat. 10. attēls). Kokaudzes pirmajā un otrajā stāvā dominē parastā egle *Picea abies*, piemistrojumā parastā apse *Populus tremula*, retāk āra bērzs *Betula pendula*. Zemsedzē dominē nemorālās sugas, vietām ar nelielu boreālo sugu piemistrojumu. Raksturīga dažādvecuma kokaudzes struktūra, bioloģiski veci koki, liels daudzums lielu dimensiju mirušās koksnes, kas kalpo kā dzīvotne dažādām indikatorsugām un aizsargājamām sugām. No dabisko mežu

indikatorsugām sastopama līklapu novellija *Nowellia curvifolia*, pumpurainā akrokordija *Acrocordia gemmata*, rakstu ķērpis *Graphis scripta*, iesarkanā bacīdija *Bacidia rubella* u.c.

10. attēls. Biotops 9050 Lakstaugiem bagāti egļu meži DL "Stompaku purvi" ($X_{LKS-92TM} = 710123$; $Y_{LKS-92TM} = 329794$) (Foto: D. Krasnopoļska)

Biotopa 9080* **Staignāju meži** konstatēts 14 poligonos sar kopējo platību 12.04 ha jeb 0.31 % no dabas lieguma teritorijas. Biotops konstatēts fragmentāri, nelielos poligonos reljefa pazeminājumos, galvenokārt teritorijas vidusdaļā. Biežāk sastopams biotopa 1. variants – tipiskais, konstatēts 14 poligonos, divos poligonos konstatēts 3. variants – biotopa degradācijas fāze. Staignāju mežos kokaudzē dominē melnalksnis *Alnus glutinosa* vai purva bērzs *Betula pubescens* vai šo abu sugu kombinācija, zemsedzē raksturīga mozaīkveida veģetācijas struktūra. Mikroreljefu veido ciņi un pārplūstoši laukumi. Biežāk sastopamās augu sugas ir parastā purvpaparde *Thelypteris palustris*, bebrukārkliņš *Solanum dulcamara* grīšļi *Carex spp.*, uz ciņiem parasti sastopama mellene *Vaccinium myrtillus*, meža zaķskābene *Oxalis acetosella*, dzeloņainā ozolpaparde *Dryopteris carthusiana*. Biotopa 3. variantam raksturīgas bioloģiski vērtīgas mežaudzes uz nosusinātām pārmitrām augsnēm, kas atbilst dabiskā vai potenciālā dabiskā meža biotopa kritērijiem. Biotopā ir ietekmēts dabiskais hidroloģiskais režīms un notikusi daļēja kūdras slāņa mineralizēšanās, tomēr saglabājušās tam raksturīgas struktūras un sugas. Lielākā daļa biotopa poligonu atbilst DMB, divi poligoni atbilst PDMB. Mežiem raksturīgs liels daudzums lielu dimensiju mirušās koksnes, dažādvecuma kokaudzes struktūra, bioloģiski veci koki, atvērumi

vainaga klajā u.c. struktūras. Pieci biotopa poligoni neatbilst ne DMB, ne PDMB struktūru trūkuma dēļ. Vairāk nekā 70 % biotopa poligoni ir ar labu kvalitāti, pārējie ar vidējo.

Biotops **91D0*** **Purvaini meži** ir skujkoku un lapukoku meži periodiski pārmitrās minerālaugsnes līdz slapjās, barības vielām nabadzīgās kūdras augsnēs ar pastāvīgi augstu gruntsūdens līmeni. Biotops konstatēts 446.26 ha platībā jeb 11.50 % no dabas lieguma teritorijas. Biotopa poligoni galvenokārt koncentrējas augsto purvu perifērijā. Lielākā daļa biotopu poligonu atbilst 1. – tipiskajam variantam – purvainiem ar kūdras slāni, kas biezāks par 30 cm nabadzīgos vai vidēji bagātos augšanas apstākļos ar vāji vai vidēji sadalījušos kūdru (11. attēls). Zemsedzi veido ciņains mikroreljefs, mozaīkveidā aug sīkkrūmi, sūnu stāvu veido sfagni. Viens poligons atbilst biotopa 2. variantam – slapjaini nabadzīgos vai vidēji bagātos augšanas apstākļos ar veidoties sākušu kūdras slāni, kas seklāks par 30 centimetriem. Šobrīd kūdras slānis vēl ir mazāks nekā 30 cm, tādēļ arī zemsedzē sastopamas daudzas auglīgākiem mežiem raksturīgas lakstaugu sugas, arī sfagnu segums vēl ir relatīvi mazs. 14 biotopa poligoni, jeb 11% no purvaino mežu poligoniem atbilst 3. variantam – nosusināti purvaini meži, kas atbilst dabiskā vai potenciālā dabiskā meža biotopa kritērijiem. Purvainos mežos kokaudzē dominē parastā priede *Pinus sylvestris* ar purva bērza *Betula pubescens* un parastās egles *Picea abies* piemistrojumu, retāk piemistrojumā sastopams melnalksnis *Alnus glutinosa*. Apruveni 60 % poligonu neatbilst ne DMB, ne PDMB struktūru trūkuma dēļ. Tie galvenokārt ir meži kas atrodas augsto purvu perifērijā un ir veidojušies sukcesijas rezultātā aizaugot augstajiem purviem. Biotops atbilst minimālajiem kritērijiem, šī biotopa kvalitātei nākotnē būs tendence uzlaboties, galvenokārt, sadaloties esošajai atmirušajai koksnei un veidojoties jaunai. 12% no visiem biotopu poligoniem atbilst DMB, 28% atbilst PDMB. Vairāk kā 50% biotopu poligoni ir labas kvalitātes, 35% biotopu poligoni ir vidējas kvalitātes, pārējie – zemas kvalitātes. Labas kvalitātes PDMB un DMB raksturīgs liels daudzums lielu dimensiju mirušās koksnes, dažādvecuma kokaudzes struktūra, bioloģiski veci koki, atvērumi vainaga klajā, dobumaini koki u.c. struktūras. No dabisko mežu indikatorsugām sastopama līklapu novellija *Nowellia curvifolia*, priežu cietpiepe *Phellinus pini* u.c. No aizsargājamām sugām purvainos mežos konstatētas sūnu sugas – kailā apaļlape *Odontoschisma denudatum*, kā arī Hellera ķīļlape *Crossocalyx hellerianus*. Šis biotops ir arī dzīvotne vairākām aizsargājamām vaskulāro augu sugām – plankumainai dzegužpirkstītei *Dactylorhiza maculata*, gada staipekknim *Lycopodium annotinum*, Fuksa dzegužpirkstītei *Dactylorhiza fuchsii*, apdzirai *Huperzia selago*.

11. attēls. Biotops 91D0* Purvaini meži DL "Stompaku purvi" ($X_{LKS-92TM} = 710996$; $Y_{LKS-92TM} = 339130$) (Foto: D. Krasnopoļska)

Biotops **91E0* Aluviāli meži (aluviāli krastmalu un palieņu meži)** ir pārmitrie platlapju meži, kur dominē melnalksnis un osis. Biotops konstatēts divos poligonos 1.95 ha platībā jeb 0.05 % no dabas lieguma teritorijas. Viens biotopa poligons atbilst 1. variantam – pārmitri platlapju meži, kur dominē parastie oši un melnalkšņi, viens poligons atbilst 3. variantam – daļēji degradētais, kas atbilst dabiskā vai potenciālā dabiskā meža biotopa kritērijiem. Kokaudzē dominē melnalksnis *Alnus glutinosa*, piemistrojumu veido purva bērzs *Betula pubescens* un parastā apse *Populus tremula*, susinātajos mežos piemistrojumā un paaugā sastopama parastā egļu *Picea abies*. Zemsedzes veģetāciju ietekmē sezonāla vai biežāka applūšana, tāpēc liela loma ir augiem, kas ir pielāgojušies dzīvei strauji mainīgos mitruma apstākļos. No dabisko mežu indikatorsugām sastopama līklapu novellija *Nowellia curvifolia*, rakstu ķērpis *Graphis scripta*, rudens džeimsonīte *Jamesoniella autumnalis*, kā arī īpaši aizsargājamā suga gada staipeknis *Lycopodium annotinum*.

3.2.2. Meža biotopu sociālekonomiskā vērtība

DL sociālekonomiskā pamatvērtība ir apgādes un regulējošie ekosistēmu pakalpojumi. No apgādes pakalpojumiem potenciāli nozīmīgākā ir koksnes ieguve, taču tā ir pretrunā ar labvēlīga aizsardzības statusa saglabāšanu mežu biotopos. DP apgādes pakalpojumus bagātīgi sniedz

savvaļas ogu, sēņu un ārstniecības augu resursus. Meži kalpo kā dzīvotne daudzām retām un aizsargājamām sugām, kā arī tas ir vērtīgs zinātniskās pētniecības objekts.

3.2.3. Meža biotopus ietekmējošie faktori un nepieciešamie apsaimniekošanas pasākumi

Meža biotopus DL teritorijā ietekmē vairāki faktori. Galvenais apdraudējums ir intensīva mežsaimnieciskā darbība, kuras rezultātā samazinās biotopiem un ar tiem saistītajām sugām nozīmīgo struktūru apjoms un daudzveidība. Saskaņā ar spēkā esošo normatīvo regulējumu, DL teritorijā dabas lieguma zonā esošajās mežaudzēs ir atļautas kopšanas cirtes, kas var negatīvi ietekmēt mežaudzes, kuras nekvalificējas kā ES nozīmes biotopi, bet neilga laika periodā, var kļūt par tādiem. Lai nodrošinātu šo biotopu un mežaudžu aizsardzību, nepieciešams veikt grozījumus Dabas lieguma "Stompaku purvi" individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos.

Negatīvu ietekmi uz mežiem visā dabas lieguma teritorijā radīja meliorācijas grāvju ierīkošana un dabiska hidroloģiska režīma izmaiņas, kas ietekmēja dabisko mikroklimatu, veicināja meža vienlaidus platību fragmentāciju. Šobrīd meliorācijas grāvju ietekme ir neliela, bet vietām tie joprojām funkcionē. Susināšanai vairāk pakļauti grāvjiem pieguļošie meži, nekā purvi. Dotajā brīdī biotopu atjaunošanas pasākumi kas saistīti ar hidroloģiskā režīma izmaiņām nav nepieciešami, teritorijā esošie meži ilgstoši bija pakļauti susināšanai, mežaudzes ir nostabilizējušās. Nav pieļaujama meliorācijas grāvju tīrīšana, atjaunošana vai jaunu grāvju rakšana. Paredzams, ka lielākā daļa meliorācijas grāvju ilgākā laika periodā aizaugs ar sfagniem. Meliorācijas grāvji veicinājuši bebru ienākšanu DL mežos. Atsevišķās vietās konstatēti bebru aizsprosti (12. attēls), pacelts ūdens līmenis un nograuzti koki. Bebru darbība ne vienmēr vērtējama kā negatīva ietekme, bebru darbības rezultātā atsevišķos nogabalos ir palielinājies dabisko struktūru īpatsvars (13. attēls). Lai nodrošinātu neiejaukšanas režīmu mežu biotopos ir jāveic bebru darbības ierobežošanu teritorijā.

Mežu biotopus potenciāli apdraud invazīvā suga Sosnovska latvānis, kura šobrīd konstatēta dabas lieguma teritorijas DR daļā. Suga konstatēta nelielā daudzumā ceļmalā. Lai ierobežotu turpmāko Sosnovska latvāņa izplatību DL teritorijā, jāiznīcina ceļmalā augošie augi.

Sosnovska latvāņa izplatības ierobežošanas kārtība noteikta MK 2008. gada 14. jūlija noteikumos Nr. 559 "Invazīvās augu sugas – Sosnovska latvāņa – izplatības ierobežošanas noteikumi". Minētajos noteikumos ietverti ierobežošanas pasākumi, informācijas saturs un tās sniegšanas kārtība par latvāņa izplatību, kā arī ierobežošanas plānošana, organizēšana un koordinēšana, kā arī

informēšana par pasākumu veikšanu. Noteikumos norādītas arī metodes un kārtība, kādā veicama latvāņa iznīcināšana un darba aizsardzības prasības.

Dabas skaitīšanas ietvaros, kā arī veicot teritorijas apsekošanu dabas liegumam pieguļošajās platībās, tika konstatēti vairāki ES nozīmes mežu (9010* *Veci vai dabiski boreāli meži*, 9080* *Staignāju meži*, 91D0* *Purvaini meži* un 91E0* *Aluviāli meži (aluviāli krastmalu un palieņu meži)*) biotopu poligoni (kopumā 108.83 ha platībā), kurus vēlams pievienot pašreizējai DL teritorijai, lai nodrošinātu tajos sastopamo dabas vērtību aizsardzību.

DL esošajos mežu biotopos citi biotopu atjaunošanas pasākumi šā brīža izpratnē nav nepieciešami. Aizsargājamo un potenciālo meža biotopu kvalitātes uzlabošanas veicinās šo mežaudžu atstāšana dabiskai attīstībai bez cilvēka iejaukšanās.

12. attēls. Bebru darbības pēdas DL "Stompaku purvi" ($X_{LKS-92TM} = 709486$; $Y_{LKS-92TM} = 333119$) (Foto: D. Krasnopoļska)

13. attēls. Bebru darbības pēdas DL "Stompaku purvi" ($X_{LKS-92TM} = 77295$; $Y_{LKS-92TM} = 331889$) (Foto: D. Krasnopoļska)

1. tabula. ES nozīmes aizsargājamo biotopu platība un aizsardzības stāvoklis Dabas liegumā

Nr. p.k.	ES nozīmes aizsargājamā biotopa kods un nosaukums (ar * atzīmē prioritāros biotopus)	Latvijā īpaši aizsargājamā biotopa kods un nosaukums	Biotopa platība (ha) DL teritorijā	Biotopa platības attiecība (%) pret DL kopējo platību	DL teritorijā konstatētās biotopa platības attiecība (%) pret biotopa platību Natura 2000 teritorijās Latvijā	DL teritorijā konstatētās biotopa platības attiecība (%) pret biotopa platību Latvijā ¹	Aizsardzības stāvokļa novērtējums DL	Aizsardzības stāvokļa novērtējums
Purvu biotopi								
1.	7110* Aktīvi augstie purvi	-	1723.21	44.40		1.35	FV=	U1=
2.	7120 Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās	-	54.99	1.42		0.43	U1=	U2x
3.	7140 Pārejas purvi un slīkšņas	2.5. Pārejas purvi un slīkšņas	33.32	0.89		0.41	U1-	U1=
Mežu biotopi								
4.	9010* Veci vai dabiski boreāli meži	1.14. Veci vai dabiski boreāli meži	550.17	14.18		0.59	FV=	U2x
5.	9020* Veci jaukti platlapju meži	1.3. Veci jaukti platlapju meži	39.43	1.02		0.24	U1=	U2=
6.	9050 Lakstaugiem bagāti egļu meži	-	8.59	0.22		0.04	U1=	U2x
7.	9080* Staignāju meži	1.12. Staignāju meži	12.04	0.31		0.04	U1=	U2-
8.	91D0* Purvaini meži	1.15. Veci un dabiski purvaini meži	446.26	11.50		0.56	FV=	U1=
9.	91E0* Aluviāli meži (aluviāli krastmalu un palieņu meži)	1.8. Aluviāli krastmalu un palieņu meži	1.95	0.05		0.01	U1-	U1x

PASKAIDROJUMI UN APZĪMĒJUMI:

Aizsardzības stāvokļa novērtējums atbilstoši ziņojumā Eiropas Komisijai (ES ziņojums, 2019) lietotajiem apzīmējumiem (tikai direktīvā iekļautajiem biotopiem):

	FV: Aizsardzības stāvoklis labvēlīgs (Favourable);
	U1: Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-nepietiekams (Unfavourable-Inadequate);
	U2: Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-slikts (Unfavourable-Bad);
	XX: Aizsardzības stāvoklis nezināms (Unknown).

Apzīmējumi aizsardzības stāvokļa tendencei: “+” – uzlabojas; “-” – pasliktinās; “=” – stabils; “x” – nezināms.

¹ LatViaNature 2024. Valsts līmeņa biotopu aizsardzības mērķi. Dabas aizsardzības pārvalde.

2. tabula. Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamo biotopu novērtējums Dabas liegumā

Nr. p.k.	ES nozīmes aizsargājamā biotopa kods un nosaukums (ar * atzīmē prioritāros biotopus)	Teritorijas novērtējums				
		Datu kvalitāte ¹	Reprezentativitāte ¹	Relatīvā platība ¹	Saglabā šanās ¹	Vispārējais novērtējums ¹
Purvu biotopi						
1.	7110* <i>Aktīvi augstie purvi</i>	G	A	C	A	A
2.	7120 <i>Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās</i>	G	C	C	B	C
3.	7140 <i>Pārejas purvi un slīkšņas</i>	G	C	C	B	B
Mežu biotopi						
4.	9010* <i>Veci vai dabiski boreāli meži</i>	G	A	C	A	A
5.	9020* <i>Veci jaukti platlapju meži</i>	G	C	C	B	B
6.	9050 <i>Lakstaugiem bagāti egļu meži</i>	G	C	C	B	B
7.	9080* <i>Staignāju meži</i>	G	C	C	B	B
8.	91D0* <i>Purvaini meži</i>	G	B	C	A	A
9.	91E0* <i>Aluviāli meži (aluviāli krastmalu un palieņu meži)</i>	G	C	C	C	C

¹ Tabula aizpildīta saskaņā ar Eiropas Komisijas īstenošanas lēmumu (2011. gada 11. jūlijs) par formu, kādā sniedzama informācija par *Natura 2000* teritorijām (izziņots ar dokumenta numuru C(2011) 4892) (2011/484/ES)

Datu kvalitāte: G – laba, M – viduvēja, P – slikta; **Reprezentativitāte** (attiecīgā dzīvotņu veida reprezentativitāte konkrētajā teritorijā): A - izcila reprezentativitāte, B - laba reprezentativitāte, C - nozīmīga reprezentativitāte, D - nenozīmīga klātbūtne (šajā gadījumā tālākās sadaļas “relatīvā platība”, “saglabāšanās” un “vispārējais novērtējums” tālākos laukus neaizpilda); **Relatīvā platība** (teritorijas platība, ko aizņem dabisko dzīvotņu veids, attiecībā pret kopējo platību, kuru valstī aizņem minētais dabisko dzīvotņu veids): A: $100 \geq p > 15 \%$; B: $15 \geq p > 2 \%$; C: $2 \geq p > 0 \%$; **Saglabāšanās:** saglabāšanas pakāpes novērtējumu iegūst, saskaņā ar metodiku izvērtējot trīs apakškritērijus – struktūras saglabāšanas pakāpi, funkciju saglabāšanas pakāpi kā arī atjaunošanas iespējas. Novērtējuma klasifikācijas apzīmējumi: A - izcila saglabāšanās pakāpe, B - laba saglabāšanās pakāpe, C - viduvēja vai zema saglabāšanās pakāpe; **Vispārējais novērtējums:** atspoguļo vispārējo novērtējumu par to, kāda ir teritorijas nozīme attiecīgā biotopa saglabāšanā. Šis kritērijs integrētā veidā novērtē iepriekšējos kritērijus, ņemot vērā atšķirīgo svarīgumu, kāds tiem var būt attiecībā uz aplūkojamo biotopa veidu. Novērtējuma klasifikācijas apzīmējumi: A - izcila vērtība, B - liela vērtība, C - ievērojama vērtība.

3. tabula. Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamo biotopu platību izmaiņu izvērtējums Dabas liegumā

Nr. p.k.	ES nozīmes aizsargājamā biotopa kods un nosaukums (ar * atzīmē prioritāros biotopus)	NATURA 2000 teritorijas standarta datu formas 2019. gada dati (ha)	DAP izstrādes gaitā iegūtie dati (ha)	Starpība	ES biotopu platību izmaiņu cēloņi
Purvu biotopi					
1.	7110* Aktīvi augstie purvi	1734.64	1723.21	-11.43	Detalizēta aizsargājamo biotopu inventarizācija DL teritorijā projekta <i>Dabas skaitīšana</i> ietvaros, biotopa poligonu robežu precizēšana, veicot apsekošanu DA plāna izstrādes ietvaros. Dabiskās sukcesijas rezultātā daļa biotopa transformējusies par meža biotopu 91D0* <i>Purvaini meži</i> .
2.	7120 Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris atjaunošanās	38.06	54.99	+16.93	Detalizēta aizsargājamo biotopu inventarizācija DL teritorijā projekta <i>Dabas skaitīšana</i> ietvaros. Biotopa poligonu robežu precizēšana, veicot apsekošanu DA plāna izstrādes ietvaros.
3.	7140 Pārejas purvi un slīkšņas	0	33.32	+33.32	Detalizēta aizsargājamo biotopu inventarizācija DL teritorijā projekta <i>Dabas skaitīšana</i> ietvaros. Biotopa poligonu robežu precizēšana un biotopu inventarizācija veicot apsekošanu DA plāna izstrādes ietvaros.
Mežu biotopi					
4.	9010* Veci vai dabiski boreāli meži	162.18	550.17	+387.99	Detalizēta aizsargājamo biotopu inventarizācija DL teritorijā projekta <i>Dabas skaitīšana</i> ietvaros. Biotopa poligonu robežu precizēšana un biotopu inventarizācija veicot apsekošanu DA plāna izstrādes ietvaros.
5.	9020* Veci jaukti platlapju meži	7.77	39.43	+31.66	Detalizēta aizsargājamo biotopu inventarizācija DL teritorijā projekta <i>Dabas skaitīšana</i> ietvaros. Biotopa poligonu robežu precizēšana un biotopu inventarizācija veicot apsekošanu DA plāna izstrādes ietvaros.

Nr. p.k.	ES nozīmes aizsargājamā biotopa kods un nosaukums (ar * atzīmē prioritāros biotopus)	NATURA 2000 teritorijas standarta datu formas 2019. gada dati (ha)	DAP izstrādes gaitā iegūtie dati (ha)	Starpība	ES biotopu platību izmaiņu cēloņi
6.	9050 Lakstaugiem bagāti egļu meži	9.48	8.59	-0.89	Detalizēta aizsargājamo biotopu inventarizācija DL teritorijā projekta <i>Dabas skaitīšana</i> ietvaros. Biotopa poligonu robežu precizēšana, veicot apsekošanu DA plāna izstrādes ietvaros.
7.	9080* Staignāju meži	3.24	12.04	+8.80	Detalizēta aizsargājamo biotopu inventarizācija DL teritorijā projekta <i>Dabas skaitīšana</i> ietvaros. Biotopa poligonu robežu precizēšana, veicot apsekošanu DA plāna izstrādes ietvaros.
8.	91D0* Purvaini meži	472.6	446.26	-26.34	Detalizēta aizsargājamo biotopu inventarizācija DL teritorijā projekta <i>Dabas skaitīšana</i> ietvaros. Biotopa poligonu robežu precizēšana, veicot apsekošanu DA plāna izstrādes ietvaros.
9.	91E0* Aluviāli meži (aluviāli krastmalu un palieņu meži)	0	1.95	+1.95	Detalizēta aizsargājamo biotopu inventarizācija DL teritorijā projekta <i>Dabas skaitīšana</i> ietvaros. Biotopa poligonu robežu precizēšana, veicot apsekošanu DA plāna izstrādes ietvaros.
Kopā:					

4. Konstatētās īpaši aizsargājamās vaskulāro augu sugas un to izplatības īpatnības, kā arī esošie un potenciālie (ja tos iespējams identificēt) apdraudošie faktori apsekotajā teritorijā un to ietekmes vērtējums

4.1. Vaskulārie augi

Dabas lieguma flora pētīta maz. Pirmie dati par teritorijā konstatētām aizsargājamām sugām ir pieejami darbā “Latvijas floras horoloģija. II aizsardzības grupas retās augu sugas” (Фатеев, 1980). Teritorijai norādīta viena aizsargājamā suga – dižā jāņegļīte *Pedicularis sceptrum-carolinum* no Stompaku purva, kur suga atrasta 1956. gadā.

Plašāka izpēte dabas lieguma teritorijā veikta 2006. gadā, kad veikta pirmā DA plāna izstrāde. Plāna izstrādes ietvaros konstatētas astoņas īpaši aizsargājamās un citādi vērtīgas vaskulāro augu sugas. Apsekojumos pārejas purvos bieži konstatēts Latvijā retais un aizsargājamais mellenāju kārkls *Salix myrtilloides*, mežos nereti sastopamas plankumainā dzegužpirkstīte *Dactylorhiza maculata*, Baltijas dzegužpirkstīte *D. baltica*, Fuksa dzegužpirkstīte *D. fuchsii*, stāvlapu dzegužpirkstīte *D. incarnata*, kā arī gada staipekņi *Lycopodium annotinum* un naktsvijole *Platanthera sp.*

Dati par sugu atradnēm ir iegūti arī no DAP DDPS “Ozols” pieejamās informācijas. DDPS “Ozols”, bez jau iepriekš pieminēto pētījumu un apsekojumu datiem, pieejama informācija par apdziru *Huperzia selago* un vālišu staipekni *Lycopodium clavatum* konstatētiem 2015. gadā.

Informācija par dabas lieguma teritorijā konstatētajām vaskulāro augu sugām ar dabas aizsardzības nozīmi apkopota 4., 5. un 6. tabulā, savukārt to atradņu izvietojums DL “Stompaku purvi” teritorijā attēlots DA plāna 1.2. pielikumā.

4.2. Dabas aizsardzības vērtība

Dabas liegumā “Stompaku purvi” salīdzinoši neliela ekosistēmu daudzveidība, lielāko daļu teritorijas aizņem purvu biotopi ar mežiem perifērijā. Kopumā dabas lieguma teritorijā zināmas 14 īpaši aizsargājamās vai citādi vērtīgas vaskulāro augu sugas, 13 no šīm augu sugām ir iekļautas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā atbilstoši MK 2000. gada 14. novembra noteikumiem Nr. 396 “Noteikumi par īpaši aizsargājamo un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”, tai skaitā, 4 sugām ir veidojami mikroliegumi (MK 2012. gada 18. decembra noteikumi Nr. 940 “Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu”). Piecas sugas iekļautas Biotopu direktīvas pielikumos – spilvainais ancītis *Agrimonia pilosa* (II pielikuma suga), gada staipekņi *Lycopodium annotinum*, vālišu staipekņi *Lycopodium clavatum* (14. attēls) un apdzira *Huperzia selago* (V pielikuma sugas) (15. attēls). DA plāna izstrādes laikā, apsekojot teritoriju, kopumā konstatētas 10 retas un aizsargājamās vaskulāro augu sugas. Pirmo reizi teritorijā konstatēts spilvainais ancītis *Agrimonia pilosa*, trejziedu madara *Galium triflorum* (16. attēls) un plūksnu ķekarpaparade *Botrychium multifidum*. Apsekošanas laikā netika konstatētas četras no piecām iepriekš teritorijā konstatētām dzegužpirkstīšu sugām. Teritorijā ir

sastopami piemēroti biotopi, tapēc iespējams atkārtoti konstatēt šīs sugas. Vienīgā suga, kura visdrīzāk ir izmirusi ir dižā jāņegļīte. Šī suga ir pirmā aizsargājamā vaskulāro augu suga, kas tika konstatēta dabas lieguma teritorijā. Šobrīd teritorijā gandrīz nav saglabājušies sugai piemēroti biotopi.

14. attēls. Vāļišu staipekņis *Lycopodium clavatum* DL "Stompaku purvi" ($X_{LKS-92TM}=710295$; $Y_{LKS-92TM}=334374$) (Foto: D. Krasnopoļska)

15. attēls. Apdzīra *Huperzia selago* DL "Stompaku purvi" ($X_{LKS-92TM}=711207$; $Y_{LKS-92TM}=339159$) (Foto: D. Krasnopoļska)

16. attēls. Trejziedu madara *Galium triflorum* DL "Stompaku purvi" ($X_{LKS-92TM}=707174$; $Y_{LKS-92TM}=330713$) (Foto: D. Krasnopoļska)

4.3. Sociālekonomiskā vērtība

Tiešā veidā dabas liegumā sastopamajām augu sugām nav nozīmīga sociālekonomiskā vērtība. DL teritorijā konstatētajām vaskulāro augu sugām ir augsta estētiskā un pētnieciskās izziņas vērtība – sastopamās retās un aizsargājamās sugas ir gan tautas medicīnā lietojami augi, gan arī citādi interesi piesaistoši augi. Dzegužpirkstītes ir dekoratīvi augi.

4.4. Ietekmējošie faktori un ieteikumi apsaimniekošanas pasākumiem

Dabas liegumā sastopamo reto un aizsargājamo vaskulāro augu sugu stāvoklis ir labs, nav konstatēti faktori, kas šobrīd būtiski negatīvi ietekmētu sugas. Vaskulāro augu sugu daudzveidība ir cieši saistīta

ar mežu un purvu biotopiem. Saglabājot īpaši aizsargājamās mežu un purvu biotopus labvēlīgā aizsardzības stāvoklī, nodrošinot neiejaukšanos dabiskajos procesos, kā arī īstenojot apsaimniekošanas pasākumus degradēto purvu atjaunošanai, saglabāsies arī īpaši aizsargājamo sugu dzīvotnes un to populācijas.

Divas no aizsargājamām vaskulāro augu sugām – spilvainais ancītis *Agrimonia pilosa* un plūksnu ķekarpaparde *Botrychium multifidum*, konstatētas cilvēku ietekmētajās dzīvotnēs. Būtiska negatīva ietekme uz augu dzīvotnēm netika konstatēta. Spilvainais ancītis konstatēts uz veca, pusaizauguša ceļa, starp degradēta purva poligoniem. Sugas dzīvotne nav dabiska un maz piemērota sugai, uz ko norāda neliels ziedošo indivīdu skaits un nīkulīgs augu izskats. Suga teritorijā ir nonākusi ar dzīvnieku vai cilvēku palīdzību. Latvijā suga sastopama samērā bieži, galvenokārt dažādos traucētos un sekundāros biotopos. Latvijā nav apdraudēta. Veicot degradēta purva apsaimniekošanas pasākumus hidroloģiskā režīma atjaunošanai, sugas atradne visdrīzāk tiks ietekmēta vai iznīcināta. Atradnes iznīcināšana neatstās negatīvo ietekmi uz kopējo sugas populāciju Latvijas teritorijā. Šo iemeslu dēļ sugas teritorijas mērķis netiek noteikts. Plūksnu ķekarpaparde konstatēta divās punktveida atradnēs uz stigas, kur mērens traucējums, kopjot stigu, nodrošina sugas eksistenci. Sugas dzīvotnes nav dabiskas, bet tajā pašā laikā sugai piemērotas. Stigu kopšana un to uzturēšana nodrošina labvēlīgus apstākļus sugas eksistencei dabas lieguma teritorijā.

4. tabula. Īpaši aizsargājamās vaskulāro augu sugas Dabas lieguma teritorijā un to aizsardzības statuss

Nr. p.k.	Sugas nosaukums latviski	Sugas nosaukums latīniski	Sugas aizsardzības statuss valstī		Sugas labvēlīga aizsardzības stāvokļa novērtējums valstī kopumā (direktīvas pielikumos iekļautajām sugām informāciju norāda atbilstoši ETC datiem)	Sugas labvēlīga aizsardzības stāvokļa novērtējums DL “Stompaku purvi” (direktīvas pielikumos iekļautajām sugām informāciju norāda atbilstoši ETC kategorijām)
			Īpaši aizsargājama suga atbilstoši 14.11.2000. MK noteikumiem Nr. 396 (ar ¹ atzīmētas mikroliegumu sugas (12.2012. MK noteikumi Nr. 940))	Biotopu direktīvas pielikumos iekļauta suga		
1.	Spilvainais ancītis ⁵	<i>Agrimonia pilosa</i>	-	BDII	FV= Suga izplatīta nevienmērīgi, galvenokārt Viduslatvijā un Austrumlatvijā. Piejūras zemienē un Rietumlatvijā suga izplatīta retāk. Sastopama meža laucēs, gar meža ceļiem, baltalkšņu audzēs, kontaktjoslās starp mežu un pļavu. Lielākās A. pilosa populācijas konstatētas uz kvartālistīgām. Ir novērtos, ka nozīmīgs faktors ir gaismas intensitāte. Ja atradnē ir liels noēnojums, tad	U1- Nelielā daudzumā suga konstatēta teritorijas ZA daļā uz veca ceļa, kas iet cauri degradētam purvam. Teritorijā iespējamās jaunas sugas atradnes.

					eksemplāri ir mazi un neziedoši. Pietiekošos gaismas apstākļos eksemplāri ir ziedoši un var veidot arī lielus cerus (Anonīms, 2018). Latvijā sasniedz izplatības areāla R robežu (Priedītis, 2014).	
2.	Plūksnu ķekarpaparde ⁵	<i>Botrychium multifidum</i>	ĪAS ¹	-	Samērā reti, nevienmērīgi visā teritorijā. Aug atsevišķi eksemplāri vai nelielās grupās priežu mežos uz sausām minerālaugsnēm, mežmalās, ceļmalās, ganībās, ezeru un upju palienēs un krastmalās (Andrušaitis, 2003).	Suga konstatēta nelielā daudzumā divās punktveida atradnēs uz kvartālstigas teritorijas DR daļā. Piemērotos biotopos iespējams konstatēt jaunas sugas atradnes.
3.	Baltijas dzegužpirkstīte ^{2,3,4}	<i>Dactylorhiza baltica</i>	ĪAS	-	Diezgan bieži un vienmērīgi. Aug nelielās grupās mēreni mitrās, purvainās un palieņu pļavās, jūrmalas kāpu pļavās, zemajos purvos, krūmājos un grāvmalās (Andrušaitis, 2003).	Suga zināma no 2006. gada Dabas aizsardzības plāna. Nav zināmas konkrētas sugas atradnes teritorijā, taču ir sastopami atbilstoši biotopi.
4.	Fuksa dzegužpirkstīte ^{2,3,4,5}	<i>Dactylorhiza fuchsii</i>	ĪAS	-	Nepietiekami apzināta suga. Ne	Suga DL teritorijā

					visai bieži visā teritorijā. Aug nelielās, skrajās grupās mētrājos, damakšņos, vēros, gāršās, dumbrājos, zāļu purvos, upju palieņu un mežmalu krūmājos (Andrušaitis, 2003).	sastopama reti. Teritorijā ir sastopami piemēroti biotopi, tāpēc iespējamās jaunas sugas atradnes.
5.	Stāvlapu dzegužpirkstīte ^{2,3,4}	<i>Dactylorhiza incarnata</i>	ĪAS	-	Nepietiekami apzināta suga. Diezgan bieži visa teritorijā. Aug nelielās grupās vidēji mitrās, purvainās pļavās, palieņu pļavās, zāļu purvos, krūmājos, grāvmalās (Andrušaitis, 2003).	Suga zināma no 2006. gada Dabas aizsardzības plāna. Nav zināmas konkrētas sugas atradnes teritorijā, taču ir sastopami atbilstoši biotopi.
6.	Plankumainā dzegužpirkstīte ^{2,3,4,5}	<i>Dactylorhiza maculata</i>	ĪAS	-	Nepietiekami apzināta suga. Diezgan bieži sastopama Latvijas teritorijā. Aug nelielās grupās mēreni mitrās pļavās, krūmājos, mežmalās, vāji skābās augsnēs (Andrušaitis, 2003).	Suga DL teritorijā sastopama reti. Teritorijā ir sastopami piemēroti biotopi, tāpēc iespējamās jaunas sugas atradnes.
7.	Rusova dzegužpirkstīte ⁴	<i>Dactylorhiza russowii</i>	ĪAS ¹	-	Nepietiekami apzināta suga. Sastopama samērā reti un nevienmērīgi visā Latvijā. Aug	Suga zināma no DDPS "Ozols" datiem, bez konkrētas informācijas par

					nelielās grupās augstajos purvos, mēreni mitrās un purvainās pļavās (Andrušaitis, 2003).	ievākšanas datumu un atrašanas vietu. DDPS "Ozols" datu avots ir migrētie dati no literatūras avotiem vai kolekciju materiāliem, līdz ar to atradņu precizitāte var būt nekorekta. Apsekošanas laikā suga netika konstatēta. Teritorijā ir sasastopami piemēroti biotopi, tāpēc iespējams atkārtoti konstatēt sugu.
8.	Trejziedu madara ⁵	<i>Galium triflorum</i>	ĪAS ¹	-	Izzūdoša suga. Ļoti reti sastopama Rietumlatvijā, Viduslatvijā un Austrumlatvijā. Latvijā sasniedz areāla Eiropas daļas dienvidu robežu. Aug mežos uz slapjām minerālaugsnēm un uz slapjām kūdras augsnēm (Andrušaitis, 2003).	Neliela sugas populācija konstatēta teritorijas DR daļā ES nozīmes biotopā 9010* <i>Veci vai dabiski boreāli meži</i>. Teritorijā ir sasastopami piemēroti biotopi, tāpēc iespējamas

						jaunas sugas atradnes.
9.	Apdzira ^{4,5}	<i>Huperzia selago</i>	ĪAS	BDV	U1= Nepietiekami apzināta suga. Ne visai bieži visā teritorijā. Aug ēnainos mitros, galvenokārt egļu un egļu platlapju mežos, retāk pārejas purvos, šaurlapju mežos, palieņu un mežmalu krūmājos un izcirtumos (Andrušaitis, 2003).	U1= Suga sastopama nelielā daudzumā izklaidus visā DL teritorijā, galvenokārt auglīgos egļu mežos un platlapju mežos. Teritorijā ir sastopami piemēroti biotopi, tāpēc iespējamās jaunas sugas atradnes.
10.	Gada staipeknis ^{2,3,4,5}	<i>Lycopodium annotinum</i>	ĪAS	BDV	UIX Nepietiekami apzināta suga, sastopama diezgan bieži visā teritorijā. Parasti aug diezgan blīvās tīraudzēs. Sastopama ēnainos, mitros skujkoku un lapkoku mežos, izcirtumos un mežmalās (Andrušaitis, 2003).	FV= Suga sastopama samērā bieži visā DL teritorijā. Teritorijā ir sastopami piemēroti biotopi, tāpēc iespējamās lielāks atradņu skaits.
11.	Vālišu staipeknis ^{4,5}	<i>Lycopodium clavatum</i>	ĪAS	BDV	U1= Nepietiekami apzināta suga, sastopama diezgan bieži visā teritorijā.	U1= Suga sastopama nelielā daudzumā, teritorijas DR

					Parasti aug nelielās audzēs sausos skujkoku mežos, galvenokārt damakšņos, silos, sekundāros šaurlapju mežos, izcirtumos un mežmalās (Andrušaitis, 2003).	daļā. Suga sastopama gaišos, sausos priežu mežos. Teritorijā ir sastopami piemēroti biotopi, tāpēc iespējamas jaunas sugas atradnes.
12.	Mellenāju kārklis ^{2,3,4,5}	<i>Salix myrtilloides</i>	ĪAS	-	Diezgan bieži, galvenokārt Austrumlatvijā. Latvijā sasniedz areāla austrumu robežu. Aug purvos, it īpaši ar bagātu kaļķa saturu, purvainās pļavās, slapjos krūmājos (Andrušaitis, 2003).	Apsekošanas laikā suga konstatēta teritorijas Z daļā Stompaku purvā. Teritorijā ir sastopami piemēroti biotopi, tāpēc iespējamas jaunas sugas atradnes.
13.	Smaržīgā naktsvijole ^{4,5}	<i>Platanthera bifolia</i>	ĪAS	-	Nepietiekami apzināta suga. Diezgan bieži un vienmērīgi visā teritorijā. Aug nelielās grupās vai atsevišķi eksemplāri mēreni mitrās pļavās, mežmalās, upju un ezeru palieņu krūmājos, purvu malās, izcirtumos, egļu un bērzu vēros, egļu, apšu un ošu	Suga DL teritorijā sastopama reti. Teritorijā ir sastopami piemēroti biotopi, tāpēc iespējamas jaunas sugas atradnes.

					gāršās, bērzu un baltalkšņu dumbrajās, priežu un egļu mētrājos, bērzu damakšņos un priežu silos (Andrušaitis, 2003).	
14.	Dižā jāņegļīte ¹	<i>Pedicularis sceptrum-carolinum</i>	ĪAS ¹	-	Samērā reti, visā teritorijā, galvenokārt piejūras zemienē un Viduslatvijā. Aug nelielās grupās vai atsevišķi eksemplāri zemajos purvos, purvainās pļavās un krūmājos (Andrušaitis, 2003).	Pēdējo reizi suga DP teritorijā konstatēta 1956. gadā. DP teritorijā ļoti maz sugai piemērotu biotopu, veicot apsekojumus dabā suga netika konstatēta. Iespējams suga teritorijā ir izzudusi.

PASKAIDROJUMI UN APZĪMĒJUMI:

Aizsardzības stāvokļa novērtējums atbilstoši ziņojumā Eiropas Komisijai (ES ziņojums, 2019) lietotajiem apzīmējumiem (norāda tikai Biotopu direktīvā iekļautajām sugām):

	FV: Aizsardzības stāvoklis labvēlīgs (Favourable);
	U1: Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-nepietiekams (Unfavourable-Inadequate);
	U2: Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-slikts (Unfavourable-Bad);
	XX: Aizsardzības stāvoklis nezināms (Unknown).

Apzīmējumi aizsardzības stāvokļa tendencei: “+” – uzlabojas; “-” – pasliktinās; “=” – stabils; “x” – nezināms.

Datu avoti: 1 – Φαταπε, 1980; 2 – SDF (Standard data form); 3 – Dabas aizsardzības plāns 2006; 4 – Dabas datu pārvaldības sistēmā “Ozols” (dati iekļauj: vecās aizsargājamo augu sugu atradnes; Dabas skaitīšanas datus un Dabas datus); 5 – Plāna izstrādes laikā iegūtie dati.

5. tabula. Biotopu direktīvas pielikumos iekļauto vaskulāro augu sugu populāciju lielums un sugu dzīvotņu platība

Nr. p.k.	Sugas nosaukums (latviski un latīniski)	Sugas populācijas lielums teritorijā (individu skaits)		Teritorijā esošās sugas populācijas attiecība (%) pret sugas populāciju <i>Natura 2000</i>	Teritorijā esošās sugas *populācijas attiecība (%) pret sugas	Sugas dzīvotnes platība (ha)	Sugas dzīvotnes platības attiecība (%) pret sugas dzīvotnes platību <i>Natura 2000</i>
		Min.	Maks.				

				teritorijās Latvijā kopumā	populāciju valstī		teritorijās Latvijā kopumā
1.	Spilvainais ancītis <i>Agrimonia pilosa</i>	11	11	<1	<1	?	?
2.	Apdzira <i>Huperzia selago</i>	?	?	<1	<1	?	<1
3.	Gada staipeknis <i>Lycopodium annotinum</i>	?	?	<1	<1	?	<1
4.	Vālišu staipeknis <i>Lycopodium clavatum</i>	?	?	<1	<1	?	<1

***6. tabula. Biotopu direktīvas pielikumos iekļauto vaskulāro augu sugu novērtējums DL “Stompaku purvi”**

Nr. p.k.	Sugas nosaukums (latviski un latīniski)	Teritorijas novērtējums						
		Tips	Sastopamības kategorija	Datu kvalitāte	Populācija	Saglabāš anās pakāpe	Izolācija	Vispārējais novērtējums
1.	Spilvainais ancītis <i>Agrimonia pilosa</i>	p	V	G	D	C	C	C
2.	Apdzira <i>Huperzia selago</i>	p	R	G	C	A	C	B
3.	Gada staipeknis <i>Lycopodium annotinum</i>	p	C	G	C	A	C	B
4.	Vālišu staipeknis <i>Lycopodium clavatum</i>	p	R	G	C	A	C	C

Tips: p - uzturas pastāvīgi, r - vairojas, c - pulcējas, w - ziemo; **Sastopamības kategorija:** C = izplatīta suga, R = reta suga, V = ļoti reta suga, P = pārstāvēta suga – šo lauku aizpilda, ja dati ir nepilnīgi (DD); **Datu kvalitāte:** G = “laba” (piemēram, balstās uz apsekojumiem); M = “vidēja” (piemēram, balstās uz nepilnīgiem datiem un ekstrapolāciju); P = “slikta” (piemēram, aptuvenas aplēses); DD = “nepilnīgi dati” (šo apzīmējumu izmantot tikai tad, ja nav iespējams veikt pat aptuvenas aplēses par populācijas lielumu). **Populācija** (teritorijā sastopamās sugas populācijas lielums un blīvums salīdzinājumā ar valsts teritorijā sastopamo populāciju lielumu un blīvumu): A - 100 % $\geq$ p > 15 % ; B - 15 % $\geq$ p > 2 % ; C - 2 % $\geq$ p > 0 % ; D – nenozīmīga populācija; **Saglabāšanās pakāpe:** A - izcila saglabāšanās pakāpe; B - laba saglabāšanās pakāpe; C - vidēja vai zema saglabāšanās pakāpe; **Izolācija** (teritorijā sastopamās populācijas izolētības pakāpe attiecībā pret sugu dabiskās izplatības areālu): A - (gandrīz) izolēta populācija, B - populācija nav izolēta, bet pie dabiskās izplatības areāla robežām, C: populācija nav izolēta plašākā izplatības areālā; **Vispārējais novērtējums:** A: izcila vērtība, B: liela vērtība, C: ievērojama vērtība

5. Citas apsektās teritorijas bioloģiskās daudzveidības un ainavas saglabāšanai nozīmīgas vērtības, piemēram, dižkoki, veci koki, alejas, zinātniski nozīmīgas sugu atradnes

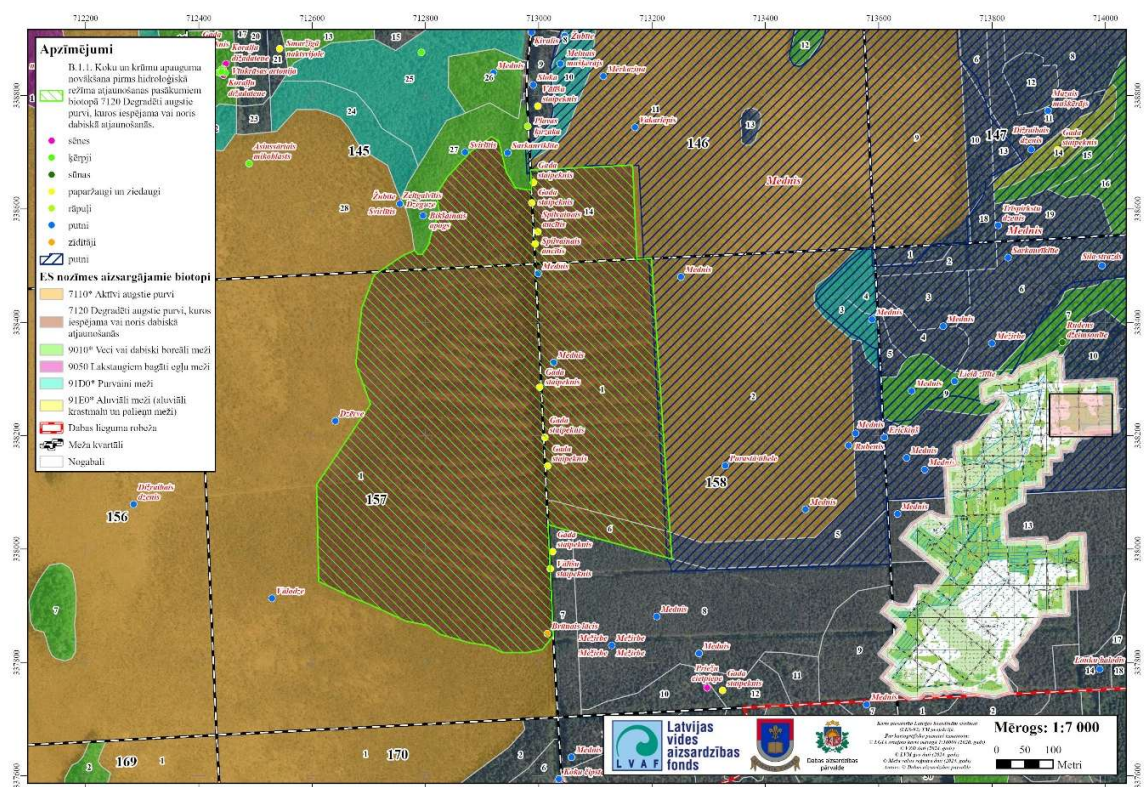
Informācija par Dabas lieguma teritorijā konstatētajām bioloģiskās daudzveidības un ainavas saglabāšanai nozīmīgām vērtībām apkopota Dabas aizsardzības plāna 4.5. nodaļā.

6. Labvēlīga ES nozīmes biotopu aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības

6.1. Koku un krūmu apauguma novākšana pirms hidroloģiskā režīma atjaunošanas pasākumiem biotopā 7120 Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās

Apsaimniekošanas pasākuma mērķis ir veicināt augsto purvu atjaunošanos pašreizējās biotopa 7120 *Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās* platībās.

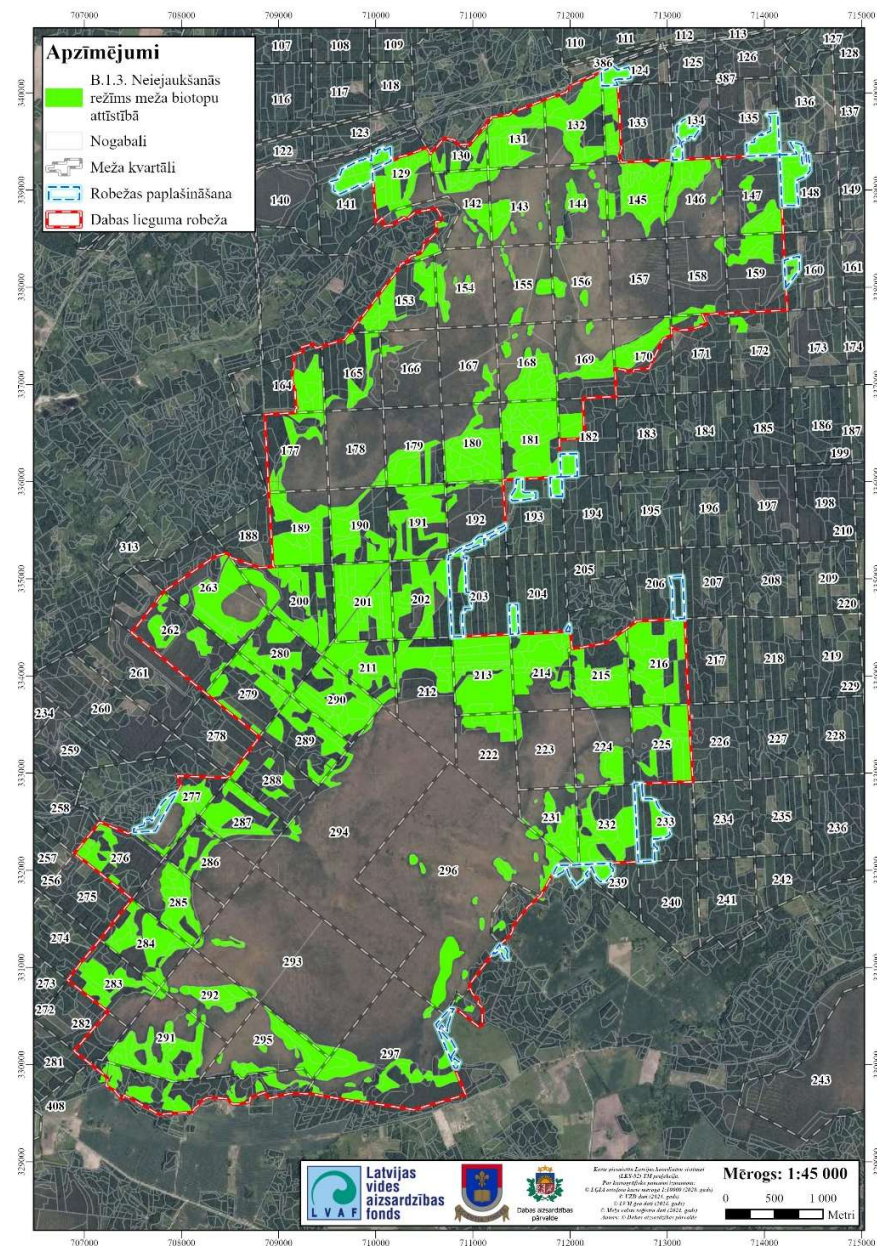
Koku un krūmu ciršana tiek plānota agrāk susinātās vietās, kurās iespējama augstā purva atjaunošanās. Koku ciršana jāplāno no 1.10. līdz 1.12. ārpus putnu ligzdošanas sezonas un netraucējot brūnajam lācim hibernācijas periodā, savukārt ciršanas atliekas jāizved sasaluma periodā, maksimāli saudzējot purvu zemsedzi. Veicot koku un krūmu ciršanu jāatstāj purvam raksturīgās zemās priedes. Koku ciršanas laikā iegūtie kokmateriāli var tikt izmantoti dambju būvniecībai, tādējādi samazinot apsaimniekošanas pasākumu izmaksas. Koku un krūmu ciršana jāveic īsi pirms aizsprostu būves uz grāvjiem, pretējā gadījumā sagaidāma strauja jaunu koku iesēšanās un lapukoku atvašu ataugšana. Koku un krūmu apauguma novākšana plānota 54.99 ha platībā, apsaimniekošanas poligoni kartogrāfiski attēloti 17. attēlā.

17. attēls. Koku un krūmu apauguma novākšanas poligons pirms hidroloģiskā režīma atjaunošanas pasākumiem

6.2. Neiejaukšanās režīms meža biotopu attīstībā

Visos ES nozīmes meža biotopos un potenciālajos biotopos, kas iekļauti *Natura 2000* teritorijas līmeņa biotopu aizsardzības mērķī, to saglabāšanai un kvalitātes uzlabošanai, ir nepieciešams nodrošināt neiejaukšanos dabiskajos meža procesos (skat. 18. attēls). Neiejaukšanās režīms nodrošinās bioloģiskajai daudzveidībai nepieciešamo struktūru veidošanos (sausokņi, kritālas, stumbeņi), kas kalpo kā dzīvotne dažādām indikatorsugām, kā arī retām un aizsargājamām sugām. Neiejaukšanās režīms ir svarīgs arī mežos, kas šobrīd nekvalificējas kā ES nozīmes biotopi, tiem nākotnē būs tendence uzlaboties, sadaloties esošajai atmirušajai koksnei un veidojoties jaunai. Neiejaucoties dabiskajos procesos, mežiem ir augsts potenciāls sasniegt aizsargājama biotopa kritērijus.

18. attēls. Meža nogabali, kur paredzēts īstenot neiejaukšanās režīmu meža biotopu attīstībā

6.3. Sosnovska latvāņa *Heracleum sosnowskyi* izplatības ierobežošana Dabas lieguma teritorijā.

Dabas lieguma teritorijā tika konstatēta Sosnovska latvāņa *Heracleum sosnowskyi* punktveida atradne ceļa malā (skat. 19. attēls). Atradne atrodas tiešā tuvuma ES nozīmes meža biotopa 9010* *Veci vai dabiski boreāli meži* poligoniem, kā rezultātā iespējama sugas tālākā izplatīšanās ES nozīmes biotopā, kā arī turpmākā izplatīšanās teritorijā veicot ceļa apsaimniekošanas pasākumus.

Sosnovska latvāņa izplatības ierobežošanas kārtība noteikta MK 2008. gada 14. jūlija noteikumos Nr. 559 “Invazīvās augu sugas – Sosnovska latvāņa – izplatības ierobežošanas noteikumi”. Minētajos noteikumos ietverti ierobežošanas pasākumi, informācijas saturs un tās sniegšanas kārtība par latvāņa izplatību, kā arī ierobežošanas plānošana, organizēšana un koordinēšana, kā arī informēšana par pasākumu veikšanu. Noteikumos norādītas arī metodes un kārtība, kādā veicama latvāņa iznīcināšana un darba aizsardzības prasības. Ņemot vērā, ka pašreiz netika konstatēta plašāka Sosnovska latvāņa invāzija DL teritorijā, punktveida atradne, kā piemērotākā metode sugas ierobežošanai ir uzskatāma latvāņa centrālo rozešu izduršana.

Latvāņa centrālo rozešu izduršana.

Latvāņa centrālo rozeti ar lāpstu vai līdzīgu darbarīku izdur 5–10 cm zem augsnes virskārtas, iznīcinot ziemot spējīgos dzinumus. Ja darbu veic pavasarī, to atkārto vismaz 2–3 reizes sezonā, jo iespējama latvāņa atjaunošanās no jauniem dīgļstiem. Ja darbu veic ziedkopu veidošanās laikā, pietiek to izdarīt vienu reizi sezonā. Ja atsevišķās vietās jau izveidojušās ziedkopas un sākušās veidoties sēklas, ziedkopas izgriež un iznīcina sadedzinot. Paņēmienu izmanto regulāri līdz latvāņa iznīcināšanai.

Sosnovska Latvāņa atradnes apsekošana un augu iznīcināšana jāveic vismaz 3 – 6 gadu posmā, pēc apsaimniekošanas pasākuma uzsākšanas, ko nosaka Latvāņa sēklu ilgā dīgļspējas saglabāšanās.

19. attēls. Sosnovska latvāņa *Heracleum sosnowskyi* izplatības ierobežošanas vieta DL teritorijā

7. Secinājumi

- Dabas lieguma teritorijā ir reģistrēti 9 ES nozīmes īpaši aizsargājамie biotopi ar kopējo platību 2869.96 ha, kas ir 73.95 % no kopējās ĪADT teritorijas.
- Dabas lieguma teritorijā purvu biotopi kopumā aizņem 1811.52 ha lielu platību, jeb 46.68 % no teritorijas, daļa no augstā purva platībām ir degradēta meliorācijas sistēmu ietekmē. Dabas lieguma teritorijā konstatēti trīs ES aizsargājамie purvu biotopi: 7110* *Aktīvi augstie purvi*, 7120 *Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās*, 7140 *Pārejas purvi un slīkšņas*.
- Lai atjaunotu degradēto purva daļu un samazinātu biotopa 7120 *Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās* platības, jānovērš nosusināšanas ietekme uz degradēto purva daļu. Hidroloģiskā režīma atjaunošanas mērķis ir atjaunot purva ekosistēmai optimālus mitruma apstākļus, novērst nosusināšanas izraisītu ūdens līmeņa pazemināšanos un stabilizēt ūdens līmeni. Lai samazinātu nosusināšanas ietekmi jābūve aizsprosti uz meliorācijas grāvjiem. Lai biotopa atjaunošana notiktu sekmīgāk, ir rekomendējамs arī izcirst kokus un krūmus degradēto purvu platībās.
- Pirms hidroloģiskā režīma atjaunošanas pasākumiem biotopā 7120 *Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās* jāveic koku un krūmu apauguma novākšana. Apsaimniekošanas pasākums aprakstīts atzinuma 6.1. punktā.
- DL teritorijā mežu biotopi aizņem 1058.44 ha lielas platības, jeb 27.28 % no teritorijas. DL teritorijā konstatēti seši ES aizsargājамie meža biotopi: 9010* *Veci vai dabiski boreāli meži*, 9020* *Veci jaukti platlapju meži*, 9050 *Lakstaugiem bagāti egļu meži*, 9080* *Staignāju meži*, 91D0* *Purvaini meži*, 91E0* *Aluviāli meži (aluviāli krastmalu un palieņu meži)*. Nozīmīgākie un sugām bagātākie ir biotopi 9010* *Veci vai dabiski boreāli meži* un 9020* *Veci jaukti platlapju meži*.
- DL esošajos mežu biotopos citi biotopu atjaunošanas pasākumi šā brīža izpratnē nav nepieciešami. Aizsargājамo un potenciālo meža biotopu kvalitātes uzlabošanas veicinās šo mežaudžu atstāšana dabiskai attīstībai bez cilvēka iejaukšanās. Detalizēta informācija atrodama atzinuma 6.2. punktā.
- Dabas lieguma teritorijā konstatēta viena invazīva suga Sosnovska latvānis *Heracleum sosnowskyi* punktveida atradnē ceļa malā. Atradne atrodas tiešā tuvuma ES nozīmes meža biotopa 9010* *Veci vai dabiski boreāli meži* poligoniem, kā rezultātā iespējama sugas tālākā izplatīšanās ES nozīmes biotopā, kā arī turpmākā izplatīšanās teritorijā veicot ceļa apsaimniekošanas pasākumus. Apsaimniekošanas pasākums aprakstīts atzinuma 6.3. punktā.
- Kopumā dabas lieguma teritorijā zināmas 14 īpaši aizsargājамās vai citādi vērtīgas vaskulāro augu sugas, DA plāna izstrādes laikā, apsekojot teritoriju, kopumā konstatētas 10 retas un aizsargājамas vaskulāro augu sugas. Informācija par Dabas lieguma teritorijā konstatētām īpaši aizsargājамām sugām atrodama atzinuma 4. punktā.
- Dabas liegumā sastopamo reto un aizsargājамo vaskulāro augu sugu stāvoklis ir labs, nav konstatēti faktori, kas šobrīd būtiski negatīvi ietekmētu sugas.

- Divas no aizsargājamām vaskulāro augu sugām – spilvainais ancītis *Agrimonia pilosa* un plūksnu ķekarpaparde *Botrychium multifidum*, konstatētas cilvēku ietekmētajās dzīvotnēs. Būtiska negatīva ietekme uz augu dzīvotnēm netika konstatēta.

Dana Krasnopolska

Tālrunis: +371 28 482 353

e-pasts: dana.krasnopolska@biology.lv

Atzinums sagatavots atbilstoši Ministru kabineta 2010. gada 30. septembra noteikumiem Nr. 925 “Sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertu atzinuma saturs un tajā ietvertās minimālās prasības”, atbilstoši Ministru kabineta 2007. gada 27. marta noteikumiem Nr. 213 “Noteikumi par kritērijiem, kurus izmanto, novērtējot īpaši aizsargājamām sugām vai īpaši aizsargājamiem biotopiem nodarītā kaitējuma ietekmes būtiskumu”, kā arī atbilstoši “Vadlīnijām sugu un biotopu aizsardzības jomas sertificētu ekspertu sniegto atzinumu satura kvalitātes uzlabošanai sākotnējā izvērtējuma, ietekmes uz vidi novērtējuma vai ietekmes uz Natura2000 teritoriju novērtējuma ietvaros”.

Izmantotā literatūra

1. Andrušaitis G., 2003. 3. sējums. Vaskulārie augi. Latvijas Sarkanā grāmata. Retās un apdraudētās augu un dzīvnieku sugas. Rīga, LU Bioloģijas institūts: 1–691.
2. Anonīms 2018. Vēsturiskās informācijas apkopošana par Spilvaino ancīti *Agrimonia pilosa*, tā monitorings un izpēte 2017.-2018. saskaņā ar 2017. gada 30. oktobra līgumu Nr. 7.7/157/2017-P, kas noslēgts starp Dabas aizsardzības pārvaldi un Latvijas Universitāti par monitoringa veikšanu Bioloģiskās daudzveidības monitoringa programmas ietvaros. Latvijas Universitāte Rīga.
3. Auniņš A. (red.) 2013. Eiropas Savienības aizsargājamie biotopi Latvijā. Noteikšanas grāmatas 2. precizētais izdevums. Rīga, 359 lpp.
4. Krauklis I, Lazdiņš L. 1998. Stampaku purvs. Latvijas daba. Enciklopēdija. 5. sējums. Rīga, Preses nams, 153. lpp.
5. Krauklis I. 1998. Mūrnieku purvs, Lielais purvs. Latvijas daba. Enciklopēdija. 5. sējums. Rīga, Preses nams, 153. lpp.
6. Priedītis N., 2014. Latvijas augi. Enciklopēdija. Rīga: Gandrs, 888 lpp.
7. Rove I. 2006. Dabas lieguma “Stompaku purvi” dabas aizsardzības plāns. Rīga. 1-64.
8. Фатапе И. (red.) 1980. Хорология флоры Латвийской ССР. Редкие виды растений II группы охраны. Рига, Зинатне. 1–104.

3.2. pielikums Dabas lieguma “Stompaku purvi” dabas aizsardzības plānam. Eksperta atzinums sugu grupā sūnas.

Sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertes (sertifikāta nr. 060)
Annas Mežakas

Atzinums

Atbilstoši Ministru kabineta noteikumam Nr. 925 „Sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertu atzinuma saturs un tajā ietvertās minimālās prasības”

Eksperta sertifikāta Nr., derīguma termiņš, biotopu un sugu grupas	Sertifikāta Nr. 060, sertifikāts derīgs līdz 22.04.2030: biotopu grupas: meži, purvi, zālāji, sugu grupas: sūnas, ķērpji, vaskulārie augi).
Apsekošanas datumi	Teritorija apsekota 2024. gada augustā
Atzinumā izvērtētās sugu/biotopu grupas	Sūnas
Ziņas par laika apstākļiem, apsekošanas ilgumu, platību, metodi	• Apsekošanas gaitā bija silts un saulains laiks. Apsekošana veika 5 dienas. • Apsekošanā izmantota maršrutu metode, kuras laikā pārbaudītas sūnu sugas, īpašu uzmanību veltot aizsargājamām sugām, ejot cauri iepriekš izvēlētiem biotopiem. • Aizsargājamās sūnu sugas atzīmētas manuāli Collector aplikācijā digitāli.
Aizsardzības statuss	Dabas liegums “Stompaku purvi”
Atzinuma sniegšanas mērķis	Dabas aizsardzības plāna izstrāde

Īss apsekotās un tai piegulošās teritorijas raksturojums

Teritoriju pārsvarā veido purvu un mežu biotopi, nedaudz zālāji, kā arī vērojama būtiska meliorācijas ietekme. Teritorija atrodas Latvijas Ziemeļaustrumu daļā un ir maz apdzīvota. Balvi-

Viļaka autoceļš robežojas iet gar lieguma ziemeļu robežu. Autoceļš P46 iet gar lieguma dienvidu daļu. Arī lieguma teritorijā vērojams grants ceļu tīkls.

Apsekotajā teritorijā konstatēto biotopu raksturojums

Teritorijā izplatīti susināti apšu, bērzu, egļu, priežu un melnalkšņu meži, kā arī augstais purvs. Apsekotajā teritorijā novēroti sekojoši Eiropas nozīmes un Latvijā aizsargājami biotopi:

Teritoriju pārsvarā sedz aktīvs augstais purvs (7110*), kuru ietekmējusi apkārt esošā meliorācija, vietām sastopami – degradēti augstie purvi (7120), veci vai dabiski boreālie meži (9010*), purvaini meži(91D0*) ieskauj augsto purvu biotopus, kā arī pārejas purvi un slīkšņas (7140), staigņāju meži (9080*) (1. pielikums, Auniņš u.c. 2013).

Īpaši aizsargājamās, mikroliegumu sūnu sugas un dabisko meža biotopu sūnu indikatorsugas

Dabas aizsardzības plānā, kas izstrādāts 2006. gadā lieguma teritorijā kā raksturīgas minētas sekojošas sūnu sugas: magelāna sfagns *Sphagnum magellanicum*, brūnais sfagns *Sph. fuscum*, smaillapu sfagns *Sph. capillifolium*, Šrēberu rūšaine *Pleurozium schreberi*, spīdīgā stāvaine *Hylocomium splendens* un dabisko mežu biotopu indikatorsuga īssetas nekera *Neckera pennata* (Latvijas dabas fonds 2006). Sūnu nosaukumi pēc Bamber u.c. (2023).

Informācija par aizsargājamo sūnu sugām un dabisko meža biotopu indikatorsugām sniegta 1. tabulā.

DL dienvidu daļā un purva centrālajā daļā izplatītas vairākas sfagnu *Sphagnum* sugas: dižpurva sfagns *Sph. medium*, šaurlapu sfagns *Sph. angustifolium*, bet uz ciņiem: iesarkanais sfagns *Sph. rubellum*, purva krokvēcelīte *Aulacomnium palustre*, dzegužlini *Polytrichum* spp., daudzsetu divzobe *Dicranum polysetum*. Purva mala ar niedrēm *Phragmites australis*.

Skujkoku un jauktu koku mežos DL dienvidu daļā zemsedzē izplatītas: parastā ūšaine *Cirriphyllum piliferum*, platlapu knābīte *Eurhynchium angustirete*, lielā dižspuraine *Hylocomiadelphus triquetrus*.

Uz kritālām sastopamas: slotiņu divzobe *D. scoparium*, Zeligera hercogīte *Herzogiella seligeri*, ciprešu hipns *Hypnum cupressiforme*, viļņainā lācīte *Atrichum undulatum*, Šrēbera rūšaine, dažādlapu sekstīte *Lophocolea heterophylla*, kalnu divzobe *D. montanum*, bālganā sūnbizīte *Jochenia pallescens*, spīdīgā stāvaine, krāšņā dūnīte *Ptilidium pulcherrimum* (arī uz dzīviem kokiem), kā arī līklapu novellija *Nowellia curvifolia*. Uz liela diametra apsēm bieži sastopamas arī DMB indikatorsugas: īssetas nekera *Neckera pennata* (arī uz pīlādža), vietām arī tievā gludlape *Homalia trichomanoides* (Ek et al. 2002).

Kopumā, apkopojot datus par pētāmo teritoriju, konstatētas sešas īpaši aizsargājamās (ĪA) sūnu sugas, no kurām piecas ir mikroliegumu (ML) sugas (MK 2000, MK 2012, 1. att., 2.att., 1. tab.). Alu spulgsūna *Schistostega pennata*, Hellera ķīllapīte *Crossocalyx hellerianus*, sastopamas atsevišķās mežaudzēs lieguma vidusdaļā, kailā apaļlape *Odontoschisma denudatum* sastopama lieguma vidusdaļā un dienvidu daļā, gludkausiņa knābjkausīte *Liochlaena lanceolata* lieguma vidusdaļā un austrumu daļā. Viena sašaurinātās stāvzarītes *Neoorthocaulis attenuatus* atradne reģistrēta lieguma vidusdaļā netālu no lieguma robežas. Trejdaivu bacānijas *Bazzania trilobata* sastopama lieguma ziemeļaustrumu daļā un vidusdaļā.

Lieguma ziemeļu daļā dažus metrus no autoceļa Balvi-Vīlaka šī dabas aizsardzības plāna ekspedīcijas laikā atrasta arī smaržīgā zemessomenīte *Geocalyx graveolens* (ĪA, ML, DMB speciālistu suga) gan uz kritalas, gan uz satrūdējuša celma pie purvainā meža malas (teritorija ir potenciāla ĪADT). Pārējās smaržīgās zemessomenītes atradnes atrodas ārpus DL un mikroliegumā. Dablabu leženejas atradne *Lejeunea cavifolia* (ĪA, ML, DMB indikatorsuga) atrodas mikroliegumā.

Ārpus lieguma vienā mikroliegumā kopā ar pirkstaino rikardiju *Riccardia palmata* (ĪA suga) sastopama arī *Buxbaumia viridis* (ĪA un ML suga un DMB speciālistu suga), kas ir iekļauta Eiropas Padomes Biotopu direktīvas 2. pielikumā (Council Directive 92/43/EEK 1992).

Dabas liegumā dabas aizsardzības perspektīvā brioloģiski vērtīgākie ir mežu masīvi.

Sociālekonomiskā vērtība

Liegumā sastopamās sūnu sugas neveido ievērojamu sociālekonomisku vērtību esošajā brīdī, tomēr plānojot tūrismu nākotnē, jāņem vērā tūrisma plūsmas novirzīšana no īpaši aizsargājamo sūnu sugu atradnēm.

1. tabula. Dabas liegumā "Stompaku purvi" sastopamās īpaši aizsargājamās un mikrolieguma sūnu sugas Apzīmējumi – ĪA -īpaši aizsargājama suga, ML - mikrolieguma suga, DMB S – dabisko meža biotopu speciālistu suga, DMB I – dabisko meža biotopu indikatorsuga.

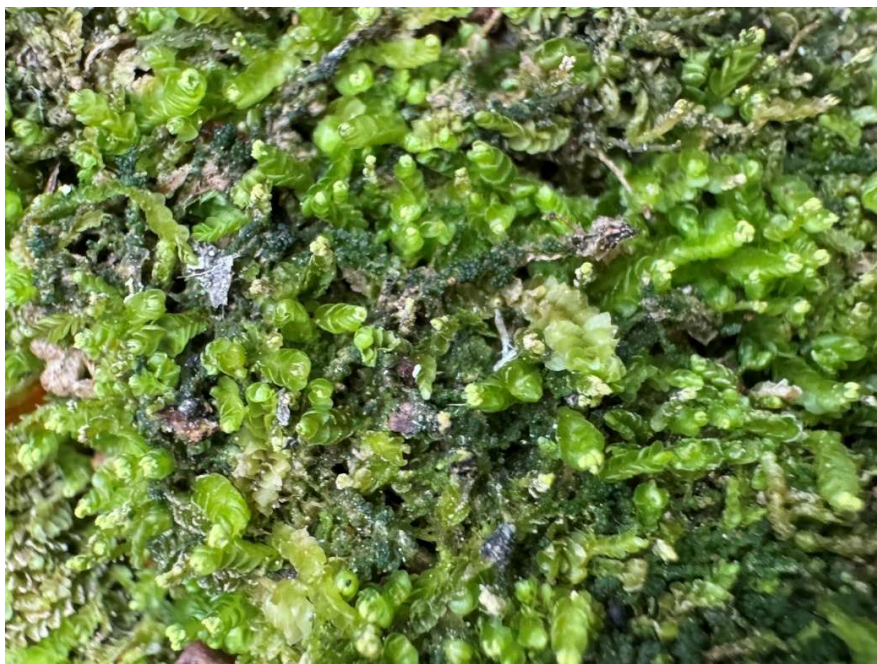
Nr.p.k.	Sugas nosaukums latviski	Sugas nosaukums latīniski	Aizsardzības statuss	Cits statuss	Sugas sastopamība DL	Apdraudējums DL
1	Alu spulgsūna	<i>Schistostega pennata</i>	ĪA		reti	biotopu fragmentācija, blakus esošās kailcirtes, kas maina mikroklimatu (mitrumu, apgaismojumu).
2	Hellera ķīļlapīte	<i>Crossocalyx hellerianus</i>	ĪA, ML	DMB S	vietām piemērotos biotopos	biotopu fragmentācija, blakus esošās kailcirtes, kas maina mikroklimatu (mitrumu, apgaismojumu).
3	Kailā apaļlape	<i>Odontoschisma denudatum</i>	ĪA, ML	DMB I	vietām piemērotos biotopos	biotopu fragmentācija, blakus esošās kailcirtes, kas maina mikroklimatu

						(mitrumu, apgaismojumu).
4	Gludkausiņa knābjkausīte	<i>Liochlaena lanceolata</i>	ĪA, ML	DMB I	reti	biotopu fragmentācija, blakus esošās kailcirtes, kas maina mikroklimatu (mitrumu, apgaismojumu). Grāvju un ceļu tuvums, kas samazina mitrumu biotopā.
5	Sašaurinātā stāvzarīte	<i>Neoorthocaulis attenuatus</i>	ĪA, ML		reti	biotopu fragmentācija, blakus esošās kailcirtes, kas maina mikroklimatu (mitrumu, apgaismojumu).
6	Trejdaivu bacānija	<i>Bazzania trilobata</i>	ĪA, ML	DMB S	reti	Dīvas atradnes tuvu lieguma robežai, tādēļ tās nākotnē var ietekmēt mikroklimata maiņa (mitrums, apgaismojums).

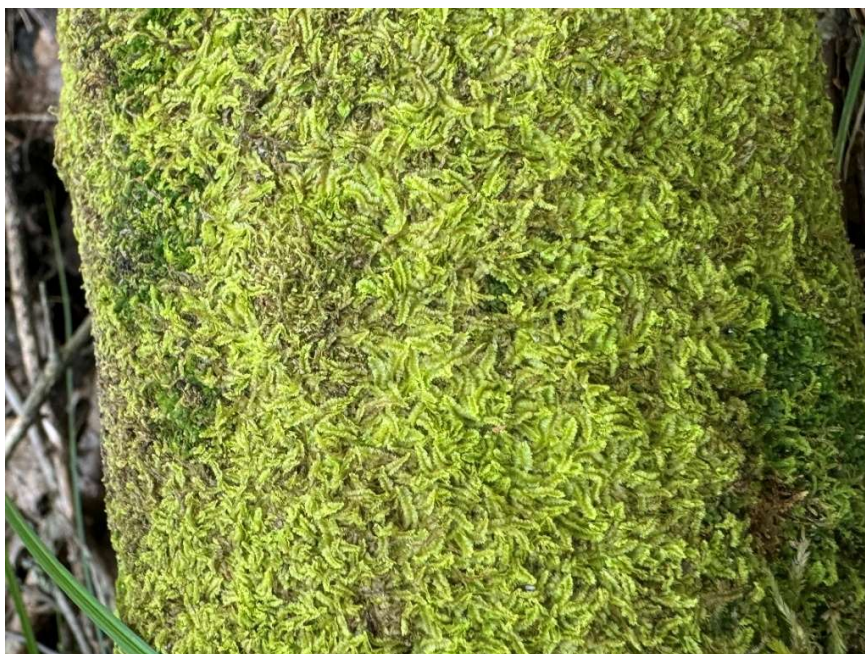
2. tabula. Īpaši aizsargājamās sūnu sugas Dabas lieguma teritorijā un to aizsardzības statuss.

Nr. p.k.	Sugas nosaukums latviski	Sugas nosaukums latīniski	Sugas aizsardzības statuss valstī		Sugas labvēlīga aizsardzības stāvokļa novērtējums valstī kopumā (direktīvas pielikumos iekļautajām sugām informāciju norāda atbilstoši ETC datiem)	Sugas labvēlīga aizsardzības stāvokļa novērtējums DL “Stompaku purvi” (direktīvas pielikumos iekļautajām sugām informāciju norāda atbilstoši ETC kategorijām)
			Īpaši aizsargājama suga atbilstoši 14.11.2000. MK noteikumiem Nr. 396 (ar ¹ atzīmētas mikroliegumu sugas (12.2012. MK noteikumi Nr. 940))	Biotopu direktīvas pielikumos iekļauta suga		
1.	Alu spulgsūna	<i>Schistostega pennata</i>	-	-	Pārsvārā sastopama Latvijas centrālajā un austrumu daļā uz izgāztām koku saknēm. Trūkst dinamikas datu, lai novērtētu sugas labvēlīgu aizsardzības stāvokli (Bambe u.c. 2024).	Sastopama uz izgāztām egļu saknēm lieguma vidusdaļā. Trūkst dinamikas datu, lai novērtētu sugas labvēlīgu aizsardzības stāvokli
2.	Hellera ķīļlapīte	<i>Crossocalyx hellerianus</i>	ĪAS	-	Latvijā sastopama salīdzinoši bieži skujkoku mežos uz kritālām. Trūkst dinamikas datu, lai novērtētu sugas labvēlīgu aizsardzības stāvokli	Sastopama reti uz kritālām lieguma vidusdaļā. Trūkst dinamikas datu, lai novērtētu sugas labvēlīgu aizsardzības stāvokli
3.	Kailā apaļlape	<i>Odontoschisma denudatum</i>	ĪAS	-	Latvijā sastopama salīdzinoši bieži skujkoku mežos uz kritālām. Trūkst dinamikas datu, lai novērtētu sugas labvēlīgu aizsardzības stāvokli	Sastopama reti liegumā uz kritālām. Trūkst dinamikas datu, lai novērtētu sugas labvēlīgu aizsardzības stāvokli
4.	Gludkausiņa knābjkausiņa	<i>Liochlaena lanceolata</i>	ĪAS	-	Latvijā sastopama reti	Sastopama ļoti reti liegumā uz kritālām. Trūkst dinamikas

					skujkoku mežos uz kritālām. Trūkst dinamikas datu, lai novērtētu sugas labvēlīgu aizsardzības stāvokli	datu, lai novērtētu sugas labvēlīgu aizsardzības stāvokli
5.	Sašaurinātā stāvzarīte	<i>Neoorthocaulis attenuatus</i>	ĪAS	-	Latvijā sastopama reti skujkoku mežos. Trūkst dinamikas datu, lai novērtētu sugas labvēlīgu aizsardzības stāvokli	Sastopama ļoti reti liegumā skujkoku mežos. Trūkst dinamikas datu, lai novērtētu sugas labvēlīgu aizsardzības stāvokli
6.	Trejdaivu bacānija	<i>Bazzania trilobata</i>	ĪAS	-	Latvijā sastopama reti skujkoku mežos. Trūkst dinamikas datu, lai novērtētu sugas labvēlīgu aizsardzības stāvokli	Sastopama ļoti reti liegumā skujkoku mežos. Trūkst dinamikas datu, lai novērtētu sugas labvēlīgu aizsardzības stāvokli

1. att. Kailā apaļlape Odontoschisma denudatum dabas liegumā “Stompaku purvi”. © Gabriela Hukere.

1. att. Smaržīgā zemessomenīte dabas liegumā “Stompaku purvi”. © Gabriela Hukere.

Ietekmējošie faktori un ieteikumi apsaimniekošanas pasākumiem

Tā kā brioloģiski vērtīgākie dabas aizsardzības aspektā ir meži dabas liegumā, jānodrošina to fragmentācijas samazināšana. Rekomendēts ne tikai DL paplašināšana, bet arī buferjoslas nodrošināšana (vismaz 100 m no aizsargājamo sūnu atradnēm). Tas skaidrojams ar aizsargājamo sugu ekoloģiju un vides prasībām pēc nepārtraukta mitruma režīma un meža nogabalu nepārtrauktību. Meža nogabalu nepārtrauktība palīdzēs aizsargājamās sugas saglabāt ilglaicīgi nodrošinot sekmīgu to izplatīšanos.

Aizsargājamo sūnu sugu atradnēs un 100 m attālumā no tām nav ieteicams veidot jaunus grāvjus vai ceļus.

Īpaši apsaimniekošanas pasākumi nav nepieciešami, lai nodrošinātu aizsargājamo sūnu sugu sastopamību iltermiņā. Nepieciešams nodrošināt biotopu nepārtrauktību un neiejaukšanos biotopos, kur sastopamas aizsargājamās sūnu sugas.

Literatūra

1. Auniņš A., Auniņa L., Bambe B. u.c. 2013. Eiropas Savienības aizsargājamie biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata. 2. precizēts izdevums. Grām: Auniņš A (red.) Eiropas Savienības aizsargājamie biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata. 2. precizēts izdevums. Latvijas Dabas fonds, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, Rīga
2. Bambe B., Gerra-Inohosa L., Kluša J., Kukāre I., Ķeire L., Leimanis I., Liepiņa L., Longs D., Mežaka A., Oļehnoviča E., Opmanis A., Pošiva-Bunkovska A., Strazdiņa L., Suško U., Fontaina-Kazeka M., Volskis G.J., Zvejniece E. 2023. Latvijas sūnu taksonu saraksts. Mežaka A., Liepiņa L. (red.). DU Akadēmiskais apgāds "Saule", Daugavpils, 48 lpp.
3. Bambe B., Gerra-Inohosa L., Kukāre I., Leimanis I., Liepiņa L., Mežaka A., Oļehnoviča E., Opmanis A., Strazdiņa L., Suško U. 2024. Latvijas aizsargājamo sūnu sugu noteicējs. Daugavpils Universitāte. 144 lpp.
4. Council Directive 92/43/EEK 1992. On the protection of natural biotopes, wild plants and animal species. Annex II, Annex V. OJEU 22. 7. 92. No L 206:7–50
5. Ek, T., U. Suško, R. Auziņš 2002. Inventory of woodland key habitats. Methodology. Rīga, 73 pp.
6. Latvijas dabas fonds 2006. Dabas lieguma "Stompaku purvi" dabas aizsardzības plāns. Pieejams: <https://www.daba.gov.lv/lv/stompaku-purvi>
7. MK 2000. Ministru kabineta 2000. gada 14. novembra noteikumi Nr. 396 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu". <https://likumi.lv/ta/id/12821>
8. MK 2012. Ministru kabineta 2012. gada 18. decembra noteikumi Nr. 940 "Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu". <https://likumi.lv/ta/id/253746>

Datums:

Paraksts:

/A. Mežaka

Epasts: anna.mezaka@du.lv

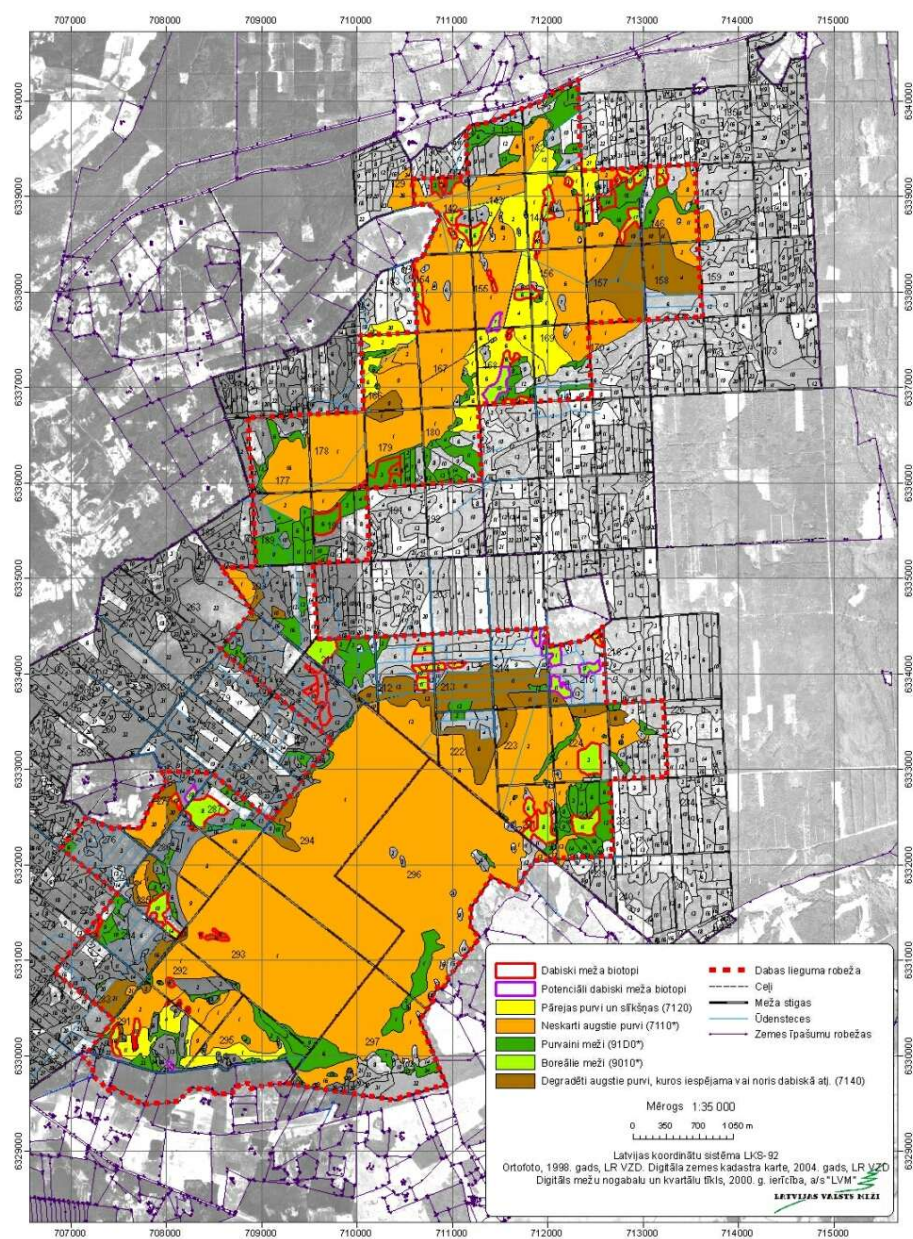
Biotopu un sugu ekspertes sertifikāta Nr. 060, izdots 23.04.2025. Vaskulārie augi, ķērpji, sūnas, meži un virsāji, purvi, zālāji.

Pielikumi

1. Pielikums. Aizsargājamie biotopi.

6.3. pielikums

Aizsargājamie biotopi dabas liegumā "Stompaku purvi"

3.3. pielikums Dabas lieguma “Stompaku purvi” dabas aizsardzības plānam. Eksperta atzinums sugu grupā sēnes.

Renāte Kaupuža

Eksperta sertifikāta nr. 180

e-pasts: renate.kaupuza@gmail.com

tālr. +371 27403647

Pasūtītājs: Daugavpils universitāte

Vienības iela 13, Daugavpils, LV-5401

2025. gada 27. februārī

2025. gada 13. oktobrī (papildināts)

EKSPERTA ATZINUMS NR. 180/3/2025

Par sēņu eksperta pienākumu izpildi dabas lieguma “Stompaku purvi” dabas aizsardzības plāna izstrādē

Atzinums sagatavots saskaņā ar Ministru kabineta 2010. gada 30. septembra noteikumiem Nr. 925 "Sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertu atzinuma saturs un tajā ietvertās minimālās prasības".

Satura rādītājs

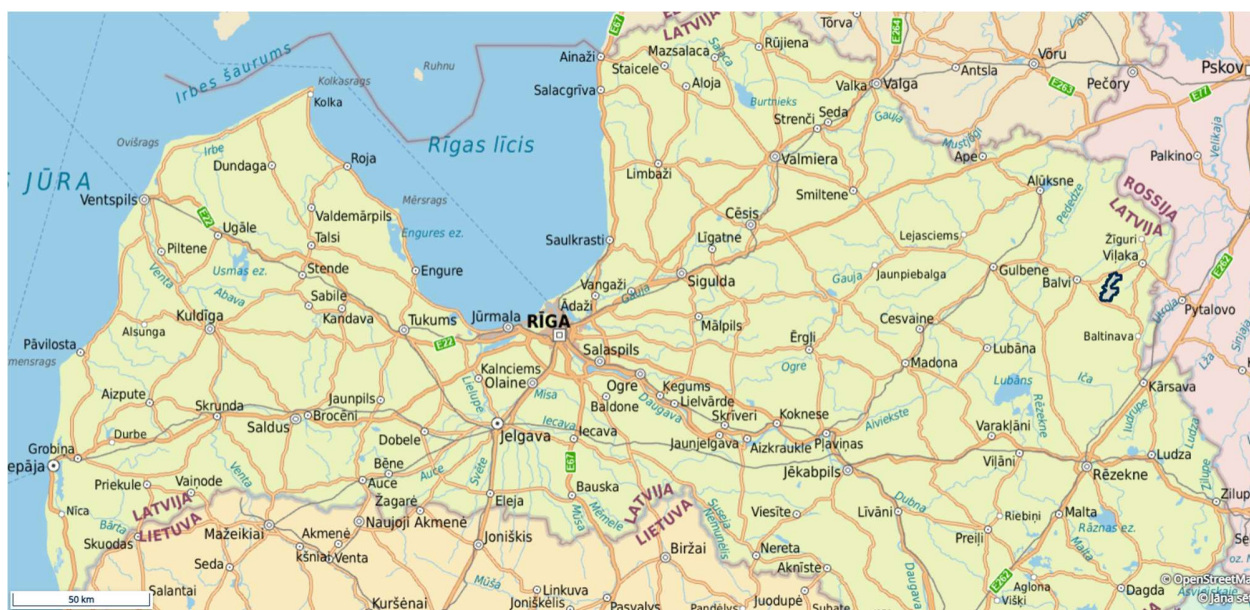
1. BIOTOPU GRUPA, SUGA VAI SUGU GRUPA, PAR KURU SNIEDZ ATZINUMU	52
2. PĒTĀMĀS TERITORIJAS ATRAŠANĀS VIETA, APSEKOŠANAS DATUMS UN ILGUMS, METEOROLOĢISKIE APSTĀKĻI UN IZPĒTES METODES.....	52
3. TERITORIJAS STATUSS ATBILSTOŠI AIZSARGĀJAMĀM DABAS TERITORIJĀM NOTEIKTAJAM STATUSAM	54
4. ATZINUMA SNIEGŠANAS MĒRĶIS.....	55
5. PĒTĀMĀS UN PIEGULOŠĀS TERITORIJAS APRAKSTS.....	56
5.1. Īss teritorijas vēstures apskats	57
6. KONSTATĒTĀS ĪPAŠI AIZSARGĀJAMĀS SUGAS VAI SUGU GRUPAS UN TO IZPLATĪBAS ĪPATNĪBAS, KĀ ARĪ ESOŠIE UN POTENCIĀLIE APDRAUDOŠIE FAKTORI APSEKOTAJĀ TERITORIJĀ UN TO IETEKMES VĒRTĒJUMS	62
6.1. Esošie apdraudējumi.....	66
6.2. Potenciālie apdraudējumi	67
7. KONSTATĒTIE LATVIJĀ UN EIROPAS SAVIENĪBĀ ĪPAŠI AIZSARGĀJAMIE BIOTOPI, KĀ ARĪ ESOŠIE UN POTENCIĀLIE APDRAUDOŠIE FAKTORI APSEKOTAJĀ TERITORIJĀ UN TO IETEKMES VĒRTĒJUMS	71
8. CITAS APSEKOTĀS TERITORIJAS BIOLOĢISKĀS DAUDZVEIDĪBAS UN AINAVAS SAGLABĀŠANAI NOZĪMĪGAS VĒRTĪBAS.....	71
9. PĒTĀMĀS TERITORIJAS AIZSARGĀJAMO DABAS UN AINAVAS VĒRTĪBU LABVĒLĪGA AIZSARDZĪBAS STATUSA NODROŠINĀŠANAS PRASĪBAS UN DARBĪBAS, LAI UZLABOTU KONSTATĒTO SUGU UN BIOTOPU STĀVOKLI UN BIOLOĢISKO VĒRTĪBU NEATKARĪGI NO TO AIZSARDZĪBAS STATUSA.....	74
10. SECINĀJUMI PAR PLĀNOTĀS DARBĪBAS VAI PASĀKUMA IETEKMI UZ KONSTATĒTO SUGU UN BIOTOPU STĀVOKLI UN BIOLOĢISKO VĒRTĪBU, KĀ ARĪ UZ PIEGULOŠO TERITORIJU UN NOSACĪJUMI DARBĪBAS VAI PASĀKUMA VEIKŠANAI.....	75
Izmantoto avotu un literatūras saraksts.....	77
Pielikumi.....	80

1. BIOTOPU GRUPA, SUGA VAI SUGU GRUPA, PAR KURU SNIEDZ ATZINUMU

Sēnes.

2. PĒTĀMĀS TERITORIJAS ATRAŠANĀS VIETA, APSEKOŠANAS DATUMS UN ILGUMS, METEOROLOGISKIE APSTĀKĻI UN IZPĒTES METODES

Teritorijas atrašanās vieta. Atzinuma izpētes teritorija ir dabas liegums “Stompaku purvi” (turpmāk – dabas liegums) un tā perifērijā esošās zemes (1. attēls). Teritorija atrodas Latgalē, Balvu novadā, apvidū, kur satiekas četri pagasti - Susāju, Medņevas, Lazdulejas un Bērzkālnes pagasts. Dabas lieguma lielākā daļa ietilpst Susāju un Bērzkālnes pagastos, savukārt teritoriāli mazākas daļas – Medņevas un Lazdulejas pagastos.

1. attēls. Izpētes teritorijas vieta Latvijas kartē (zils poligons). Avots: balticmaps.eu

Pētāmās teritorijas apsekošanas laiks un meteoroloģiskie apstākļi. Teritorija iepazīta un apsekota vairākkārtīgi, gan pirms, gan dabas aizsardzības plāna (turpmāk – DA) izstrādes laikā. Laikā no 2019.-2023. gadam, atzinuma autore veikusi biotopu kartēšanu projekta “Dabas

skaitīšana” ietvaros, kas ietvēra gan pašu dabas lieguma teritoriju, gan meža masīvus apkārt tam. Pirms plāna izstrādes, dabas lieguma teritorijā un ārpus tā, atzinuma autore apsekojusi un ierosinājusi četrus mikroliegumus īpaši aizsargājamu biotopu un tajā esošo sēņu, sūnu un ķērpju sugu aizsardzībai. Ņemot vērā, ka teritorija iepriekš jau bijusi zināma un apsekota, DA plāna izstrādes ietvaros veikti nedaudzi apsekojumi sekojošos datumos: 10.09.2023., 30.12.2023. (“Partizānu mītnes”, tūrisma infrastruktūras un purva laipas apmeklēšana), 28.09.2024. (apsekojums Lielajā purvā), 29.11.2024., 10.01.2025., 14.01.2025. (meži Lielā purva ZA perifērijā). Apsekošanai izvēlētas dienas bez nokrišņiem, lai neapgrūtinātu sēņu izpēti dabā.

Bez apsekojumiem dabā, ņemta dalība arī DA plāna sanāsmēs: DA plāna pirmā sanāksme 25.10.2023., ekspertu sanāksme 22.04.2024, 1. konsultatīvās grupas sanāksme par DL Stompaku purvi dabas aizsardzības plāna izstrādi 30.04.2024., ekspertu sanāksme 12.12.2024.

Izpētes metodes. Dabas lieguma “Stompaku purvi” pirmais dabas aizsardzības plāns izstrādāts 2005. gadā, t.i. – pirms 19. gadiem [1]. Minētā plāna izstrādes laikā nav tikušas datētas sēņu sugas. Nav arī informācijas, ka dabas lieguma teritorijā iepriekš būtu veikti sistēmiski sēņu pētījumi, līdz ar to, aktualizētā dabas aizsardzības plāna izstrādei pieejami un izmantoti dažādi gadījuma rakstura sēņu novērojumi. Sēņu valsts ir ļoti plaša, Latvijā zināmas vairāk, kā 4000 sēņu sugas. Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā, pievērsta uzmanība tikai tādām sēnēm, kas zināmas kā bioloģiski vērtīgu teritoriju indikatori (īpaši aizsargājamās sugas [2], mikroliegumu sugas [3], potenciāli īpaši aizsargājamās sugas [4], indikatorsugas un biotopu speciālistu sugas [5], citas retas sugas, kas kalpo, kā bioloģiski vērtīgu mežu indikatori. Neviena no sēņu sugām nav iekļauta Biotopu direktīvas aizsargājamo sugu sarakstos.

Dabas aizsardzības plāna “Stompaku purvi” sēņu aizsardzības jomas plāna sagatavošanas sadaļai, tika izmantoti un pārbaudīti sekojoši avoti: Dabas aizsardzības pārvaldes DDPS “Ozols” datubāze; dabas novērojumu portāla www.dabasdati.lv reģistrēto ierakstu datubāze; LVM iesniegtie sugu novērojumi; privāti iesūtītie sēņu novērojumi; biotopu inventarizācijas dati no biotopu anketām; sadaļas autores un sertificētas sēņu jomas ekspertes Renātes Kaupužas (sert. nr. 180) apsekojumu dati. Sēņu novērojumus dabas lieguma un tam ieteikto paplašinājumu teritorijās, laikā no 2019.-2024. gadam ziņojuši šādi sēņu eksperti vai amatieri: Renāte Kaupuža, Gaidis Grandāns, Uldis Ļoļāns, Maxim Dzhus, Inga Erta, Ilze Ķuze, Dana Krasnopoļska, Dace Stepanova, Evita Oļehnoviča. Vislielākais novērojumu skaits iegūts projekta “Dabas skaitīšana”

laikā, kas dabas lieguma teritorijā norisinājās no 2019.-2023. gadam. Datu ievākšana veikta līdz 15.01.2025., pēc šī laika iepriekš minētie avoti un datubāzes nav skatītas.

Apsekojumi dabā veikti brīvi izraudzītos maršrutos, dokumentējot konstatētās sēņu sugas ar nozīmi bioloģiski vērtīgu teritoriju indikācijā. Atbilstoši eksperta kompetencei, tika dokumentētas arī citas sugas ar nozīmi bioloģiski vērtīgu sugu indikācijā. Sugu atradņu fiksēšana DA plāna izstrādes laikā veikta gan izmantojot sugu datu ievades rīku ArcGIS ESRI Survey123, kas datus automātiski nosūta uz Dabas aizsardzības pārvaldes dabas datu pārvaldības sistēmu OZOLS (turpmāk - DDPS OZOLS), gan manuāli vadot datus DDPS Ozols sistēmā. Apsekojumi veikti izmantojot Daugavpils universitātes nodrošinātu interaktīvu karti ar ģeogrāfiskās pozicionēšanas sistēmu. Atzinumā izmantoti tikai autora foto, ja nav norādīts citādi.

3. TERITORIJAS STATUSS ATBILSTOŠI AIZSARGĀJAMĀM DABAS TERITORIJĀM NOTEIKTAJAM STATUSAM

Dabas liegums “Stompaku purvi” ir dabas liegums, kuram funkcionālajā zonējumā noteiktas divas zonas: dabas lieguma zona un regulējamā režīma zona.

Dabas lieguma zona ir izveidota, lai nodrošinātu labvēlīgus apstākļus īpaši aizsargājamo sugu un biotopu (tai skaitā neskarti augstie purvi, pārejas purvi un slīkšņas) saglabāšanai un samazinātu ārpus dabas lieguma teritorijas notiekošās saimnieciskās darbības ietekmi uz regulējamā režīma zonas teritorijām. Dabas lieguma zonā aizliegts: cirst kokus galvenajā un rekonstruktīvajā cirtē; cirst kokus kopšanas cirtē, ja valdaudzes vecums pārsniedz: priežu audzēm – 80 gadu; egļu, bērzu un melnalkšņu audzēm – 60 gadu; apšu audzēm – 40 gadu; no 15.marta līdz 31. jūlijam veikt mežsaimniecisko darbību, izņemot meža ugunsdrošības pasākumus un bīstamo koku (koku, kas apdraud tuvumā esošās ēkas vai infrastruktūras objektus) ciršanu un novākšanu, atstājot tos mežaudzē; mežaudzēs cirst nokaltušus kokus un izvākt kritušus kokus, kritalas vai to daļas, kuru diametrs resnākajā vietā ir lielāks par 25 centimetriem, izņemot bīstamo koku novākšanu; cirst kokus, kuru caurmērs 1,3 metru augstumā virs koku sakņu kakla pārsniedz 60 centimetru, izņemot bīstamos kokus (atstājot tos mežaudzē); cirst slimību inficētos, kaitēkļu invadētos vai citādi bojātos kokus kopšanas cirtē, sanitārajā cirtē un galvenajā cirtē pēc Valsts meža dienesta sanitārā atzinuma, izņemot gadījumu, ja saskaņā ar Valsts meža dienesta atzinumu šo koku atstāšana mežaudzē var veicināt kaitēkļu vai slimību masveida savairošanos; atjaunot mežu stādot vai sējot [7].

Regulējamā režīma zona ir tikusi izveidota, lai nodrošinātu labvēlīgus apstākļus īpaši aizsargājamo sugu (īpaši putnu, bezmugurkaulnieku un augu) un biotopu, kā arī purvu mežaino salu saglabāšanai un ilglaicīgai pastāvēšanai. Regulējamā režīma zonā ir aizliegta jebkāda mežsaimnieciskā darbība, izņemot:

biotehnisko pasākumu veikšanu medņu riestu apsaimniekošanai; kvartālstigu uzturēšanu; meža ugunsdrošības un ugunsdzēsības pasākumu īstenošanu [7].

4. ATZINUMA SNIEGŠANAS MĒRĶIS

Atbilstoši projekta iepirkuma tehniskajai specifikācijai, sēņu eksperta galvenie pienākumi bija:

- Lauka darbu veikšana dabas lieguma “Stompaku purvi” teritorijā, lai aktualizētu informāciju par īpaši aizsargājamo sēņu sugu dzīvotnēm un citām nozīmīgām sēņu sugām dabas liegumā.
- Dabas lieguma piegulošo teritoriju apsekošana, lai izvērtētu nepieciešamību teritorijas paplašināšanai.
- Izvērtēt dabas lieguma iepriekšējā dabas aizsardzības plāna ieviešanas sekmes, darbības laikā veikto apsaimniekošanas pasākumu izpildi un efektivitāti teritorijā sastopamo sēņu sugu saglabāšanas kontekstā.
- Sagatavot dabas aizsardzības plāna sēņu sugas raksturojošās sadaļas, atbilstoši Ministru kabineta 09.10.2007. noteikumos Nr. 686 “Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību” noteiktajai kārtībai.
- Definēt aizsargājamo sēņu sugu aizsardzības mērķus, ņemot vērā “Vadlīnijas sistemātiskai sugu un biotopu aizsardzības mērķu noteikšanai” [24].
- Apkopot un izvērtēt pieejamo informāciju par dabas lieguma teritorijā veiktajiem sēņu sugu pētījumiem (pēdējo 15 gadu laikā) un sagatavo priekšlikumus monitoringam.
- Izvērtēt teritorijā sastopamo aizsargājamo sēņu sugu un to dzīvotņu ietekmējošos faktorus un sniegt priekšlikumus sugu dzīvotņu apsaimniekošanai un to realizēšanas laikiem.
- Sagatavot priekšlikumus hidroloģiskā režīma uzlabošanai, lai sasniegtu īpaši aizsargājamo sugu dzīvotnēm nepieciešamo optimālo režīmu.
- Pēc Pasūtītāja pieprasījuma sagatavot informāciju dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros organizētajām sanāksmēm.
- Izvērtēt invazīvo sēņu sugu sastopamību un ieteikt ierobežošanas pasākumus.
- Izvērtēt esošo tūrisma un atpūtas infrastruktūru, raksturot to slodzes un ietekmi uz dabas lieguma sēņu faunu, sniegt priekšlikumus atpūtas un izziņas infrastruktūras uzlabošanai un attīstībai dabas lieguma teritorijā un tā perifērijā, nosakot vēlamās un pieļaujamās vietas, veidus un apjomus. Dabā izvērtēt nacionālo partizānu piemiņas vietas un dabas takas (laipas), sniegt izvērtējumu par to ietekmi uz sēņu faunu.

- Izvērtēt purva pārgājienu ietekmi uz dabas lieguma sēņu faunu.

5. PĒTĀMĀS UN PIEGULOŠĀS TERITORIJAS APRAKSTS

Dabas lieguma “Stompaku purvi” teritorijas lielāko daļu klāj augsto purvu kompleksi (2. attēls pa labi). Teritorijā ietilpst trīs augstie purvi – Lielais purvs, Stompaku purvs un izmēros vismazākais - Klēģera purvs, kā arī plašas purvainu, boreālo un jauktu koku mežu joslas. Teritorijā dominējošās koku sugas ir parastā priede, parastā egļe, mazāk – parastā apse, bērzi un melnalkšņi. Sēņu sugu aizsardzībai nozīmīgākās vērtības ir purvu perifērijās esošie bioloģiski vecie meži, kā arī purvu minerālgrunts salas (2. attēls pa kreisi). Arī augsto un pārejas purvu teritorijas ir tikpat nozīmīgas, tomēr pašreizējais zināšanu un izpētes līmenis Latvijā nav pietiekams, lai izceltu ar purviem saistīto sēņu sugu aizsardzības nozīmi. Dabas lieguma teritorija un meži plašā tās apkārtnē vērtējami kā unikāls reto sēņu sugu koncentrācijas baseins Latvijā.

Dažādos avotos kopējā dabas lieguma platība atšķiras. Dabas aizsardzības pārvaldes vietnē minētā platība ir 3881,03 ha [6], Dabas lieguma "Stompaku purvi" individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos minētā platība ir 3885 ha [7], savukārt esošajā Dabas lieguma “Stompaku purvi” dabas aizsardzības plānā - 3011 ha [1].

2. attēls. Pa kreisi: bioloģiski augstvērtīgs mežs Lielā purva minerālgrunts salā. Pa labi: augstā purva ainava Lielajā purvā. Attēli uzņemti 2024. gada 28. septembrī.

5.1. Īss teritorijas vēstures apskats

Dabas lieguma teritorija ir bijusi cilvēku un saimnieciskās darbības ietekmēta. 1945. gada martā šeit notika aktīva kara darbība (Stompaku kauja), kas vērtējama kā lielākā kauja Latvijas nacionālo partizānu vēsturē. Balstoties uz atmiņu stāstiem [8], Mežabrāļi Stompaku purvos un mežos dzīvojuši vismaz 9 gadus, attiecīgi audzējuši arī lauksaimniecības dzīvniekus: *“Stompaku purvā ir kāda vieta, ko dēvē par Zaļo salu. Mēs dzīvas palikušās māsas, to saucam gan par Nāves, gan Mātes salu. Varbūt kādreiz tur cilvēki uzliks koka krustu un uzrakstīs, kas tur noticis. Mēs pavadījām septiņas neaizmirstamas nedēļas. Pats vasaras sākums. Naktīs nesalst un lopiņiem zāles gana. Tēvs uznaģloja lopiņiem aplokus un, jāsaka, ka visi kustoņi uzvedās rāmi un netrokšņoja tā, ka varētu mūs tālu dzirdēt. Sivēnmātei atskrēja bars sivēntiņu un tēvs izdoba no sausa pusbluķa dzirdināmo silīti. Šajā mierā un pusvaļā varēja vērot un glāstīt uzticamos kustoņus*

un vērpt nākotnes domas [8]”. Vēsturiskās apdzīvotības un karadarbības ietekme sēņu aizsardzības kontekstā vērtējama kā maznozīmīga-neitrāla.

Stompaku purvs bijusi nozīmīga pakaišu kūdras ieguves vieta (3. attēls). Pakaišu kūdru sajauca kopā ar kūtsmēsliem un izmantoja lauksaimniecības zemju mēslošanai [14]. Uz 1959. gadu šeit atradušies vismaz 100 kūdras uzglabāšanas un žāvēšanas šķūnīšu Tajā katrā varēja iekraut 30 m³ sausas kūdras [13]. Gadu vēlāk, 1960. gadā Stompaku purvā tika sagatavoti 9600 m³ pakaišu kūdras. Lai šo lielo daudzumu izžāvētu, uzcēla 76 šķūnīšus. Izrakto kūdru vispirms sakrāva zaķīšos, pēc tam novietoja šķūnīšos vai sakrāva stirpās [12]. Izvest no purva nekaltētu kūdru nav bijis saimnieciski izdevīgi, jo tikko izraktai kūdrai uz katriem 100 kg sausas ir vismaz 900 kg ūdens [11]. Vēsturiski veiktā kūdras ieguve veicinājusi augsto purvu aizaugšanu un attiecīgi kvalitāti. Attiecīgie izstrādes laukumi nav vērtējami kā sēnēm nozīmīgi.

3. attēls. Pa kreisi: pakaišu kūdras ieguves rakšanas process Stompaku purvā, 1959. gada februārī. Nepilnu divu mēnešu laikā no karjerām izrakts vairāk nekā 7700 m³ pakaišu kūdras un tā tikusi iegūta arī vēlāk [9]; pa labi: ziemā izraktās kūdras žāvēšanas process Stompaku purvā, 1959. gada maijā [10].

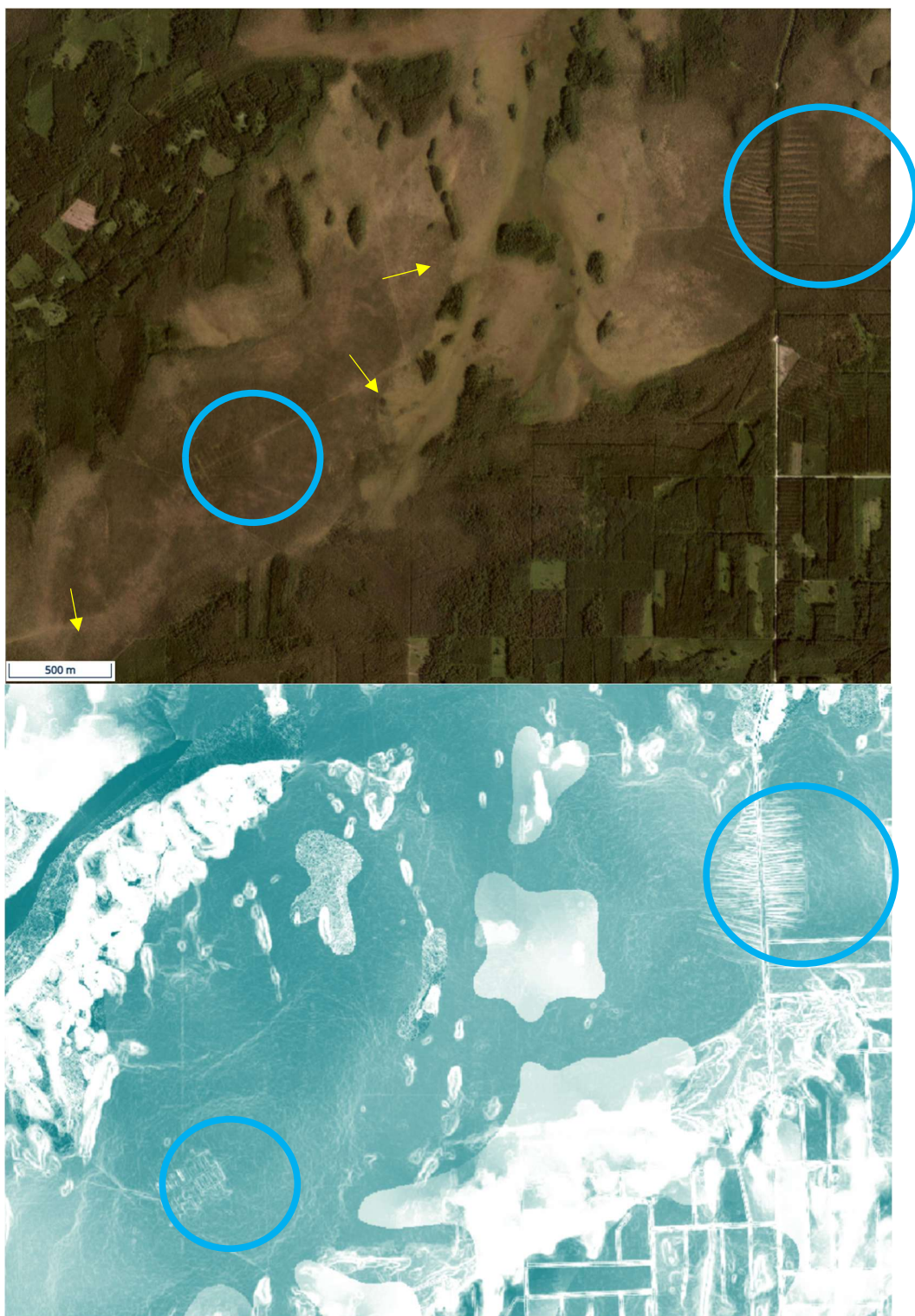
Ulmaņlaikos purvos ierīkots ar rokām raktu grāvju tīkls, kas mūsdienās redzamas kā gaišas strīpas uz ortofotokartes (4. attēls augšā). Ar rokām rakti grāvji arī mežu teritorijās, to dziļums parasti nepārsniedza 50 cm. Vēlākā Padomju Savienības un mehanizācijas attīstības periodā veikta purvu perifērijā esošo mežu visaptveroša meliorācija, intensīvi susinot visu trīs dabas liegumā

esošo purvu daļas un perifērijas, kas tādējādi izsaucis plašu teritoriju degradācijas procesus. Pēc grāvju izrakšanas, tie vēlāk nav tikuši regulāri kopti un tīrīti un laika gaitā piesērējuši. Grāvjiem lēnām aizaugot, paaugstinās gruntsūdens līmenis atbilstoši stāvoklim pirms nosusināšanas. Vērtējams, ka daļā teritorijas mitruma līmenis ir nostabilizējies, tomēr daļā teritorijas, mitruma līmenis nav dabiskiem mežu un purvu biotopiem optimāls. Arī pa veciem grāvjiem ūdens notece joprojām notiek. Tā kā sugas aizsardzības vienība ir dzīvotne (biotops, dažkārt nogabals) un sēņu sugu aizsardzība ir pakārtota dzīvotņu kvalitātei, nosusināšana ir teritorijas negatīvi ietekmējošais faktors arī sēņu sugu aizsardzības nodrošināšanai.

Plašais grāvju tīkls veicinājis arī bebru izplatību teritorijā. Esošajā situācijā bebru klātbūtne dabas lieguma teritorijā nav radījusi uz sēņu dzīvotnēm vērstu apdraudējumu, tomēr apdraudējumi nākotnē nav izslēdzami.

Vēsturiski ekstensīvi izmantotos zirgu ceļus nomainījuši industrializācijai pakārtoti ceļi, kas fragmentē dabas lieguma teritoriju (Nīla ceļš, Garstērdeles ceļš), neiekļaujas kopējā ainavā un izmaina dabisko ūdens tecējumu, radot pārsusinošus apstākļus daļai no piegulošajiem mežiem.

Nesenākā vēsturē, teritorijā iespējams veikti apsaimniekošanas pasākumi, tomēr to ietekmi uz sēnēm noteikt nav iespējams, jo nav zināms izejas stāvoklis pirms iepriekš veikto pasākumu īstenošanas.

4. attēls. Vēsturiskās pakaišu kūdras ieguves vietas Stompaku purvā (zili apļi) uz ortofoto kartes (augšā) un LVM GEO pārmitro teritoriju kartes (apakšā) – jo tumšāka krāsa, jo augstāks piesātinājums ar ūdeni. Augšējā attēlā ar dzeltenām bultām norādīti Ulmaņlaikos ar rokām raktu grāvju vietu piemēri.

6. KONSTATĒTĀS ĪPAŠI AIZSARGĀJAMĀS SUGAS VAI SUGU GRUPAS UN TO IZPLATĪBAS ĪPATNĪBAS, KĀ ARĪ ESOŠIE UN POTENCIĀLIE APDRAUDOŠIE FAKTORI APSEKOTAJĀ TERITORIJĀ UN TO IETEKMES VĒRTĒJUMS

Dabas lieguma teritorijā konstatētas 27 sēņu sugas ar nozīmi bioloģiski vērtīgu teritoriju indikācijā (1. tabula), taču kāpinot teritorijas izpēti, sagaidāma jaunu retu un bioloģiski vērtīgu sugu konstatēšana. Septiņas no tām iekļautas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā, bet trīs no tām ir iekļautas mikroliegumu sugu sarakstā. Vēl divas sugas - smirdīgā baltene *Skeletocutis odora* un garenporu tauriņpiepe *Trametes gibbosa* pašlaik nav iekļautas aizsargājamo sugu sarakstā, tomēr nākotnē plānota šo sugu virzība aizsardzības statusa nodrošināšanai [4]. Tādas sugas, kā sarainā rūssassēne *Asterodon ferruginosus*, košā cietpore *Rigidoporus crocatus* ir izplatītas un raksturīgas tieši Latvijas Austrumu daļai kas pastiprina teritorijas dabas aizsardzības nozīmi, gan reģionālā, gan visa sugu izplatības areālu robežās.

Purvos teorētiski sagaidāma purva micīte *Mitrula paludosa*, kuras populācijas stāvoklis Latvijā novērtēts kā jutīgs [4]; purvos teorētiski sagaidāma par kritiski apdraudētu novērtētā glotsēņu suga sfagnu kūlīte *Symphytocarpus trechisporus* [4], tomēr glotsēnes nav iekļautas dabas aizsardzības plāna aktualizēšanā.

Konstatēto sugu izplatība, statuss, apdraudējumi sniegti 1. tabulā. Kartogrāfisks konstatēto sēņu ar nozīmi bioloģiski vērtīgu teritoriju indikācijā atainojums sniegts 1. pielikumā

1. tabula

Teritorijā konstatēto sēņu sugu ar nozīmi bioloģiski vērtīgu teritoriju indikācijā uzskaitījums

N.p.k.	Sugas nosaukums latviski	Sugas nosaukums latīniski	Aizsardzības statuss	Cits statuss	Sugas sastopamība DL	Apdraudējums DL
1	korallu dižadatene	<i>Hericium coralloides</i> (Scop.) Pers.	ĪA	VU C1 (IUCN Latvija); LSG 3; SBS; global red-list assessment:	Reģistrētas dažas atradnes uz apšu kritālām	Apšu mežu kontinuitātes pārtraukums

				LC (Least Concern)		
2	košā cietpore	<i>Rigidoporus crocatus</i> (Pat.) Ryvarden	ĪA	VU C1 (IUCN Latvija); SBS	Deviņas atradnes staigājumu mežos, divas – ierosinātajā DL paplašinājuma teritorijā	MMS atjaunošana un pārbūve
3	rožainā apmalpiepe	<i>Fomitopsis rosea</i> (Alb. & Schwein.) P. Karst.	ĪA, ML	VU C1 (IUCN Latvija); SBS; lietussargsuga biotopam Veci vai dabiski boreālie meži (MK nr. 350)	Trīs atradnes mežos uz egļu kritālām, viena - ierosinātajā DL paplašinājuma teritorijā	Egļu mežu apsaimniekošana s prakse egļu astoņzobu mizgrauža apkarošanai
4	tumšbrūnā cietpiepe	<i>Phellinidium ferrugineofuscu</i> m (P. Karst.) Fiasson & Niemelä	ĪA	NT (IUCN Latvija); SBS; lietussargsuga biotopam Veci vai dabiski boreālie meži (MK nr. 350)	Reģistrētas dažas atradnes	Egļu mežu apsaimniekošana s prakse egļu astoņzobu mizgrauža apkarošanai
5	ēzeļu ausene	<i>Otidea onotica</i> (Pers.) Fuck.	ĪA	DD	Reģistrētas divas atradnes	Nav apdraudējumu
6	sarainā rūssassēne	<i>Asterodon ferruginosus</i> Pat.	ĪA, ML	EN (IUCN Latvia); SBS	Reģistrēta viena atradne; populācijas lielākā daļa ārpus ĪADT	MMS atjaunošana un pārbūve; egļu mežu apsaimniekošana s prakse egļu astoņzobu mizgrauža apkarošanai; fragmentācija
7	lakas plakanpiepe	<i>Ganoderma lucidum</i> (Curtis) P.Karst.	ĪA, ML	NT (IUCN Latvija); IS	Reģistrēta viena atradne teritorijas D daļā	Nav apdraudējumu
8	garenporu tauriņpiepe	<i>Trametes gibbosa</i> (Pers.) Fr.	-	EN (IUCN Latvija); ieteikta jaunajam ĪA sugu sarakstam	Reģistrēta 1 atradne	Apšu mežu kontinuitātes pārtraukums
9	smirdīgā baltene	<i>Skeletocutis odora</i> (Sacc.) Ginns	-	VU D1 (IUCN Latvija); SBS; ieteikta jaunajam ML sugu sarakstam	Reģistrētas dažas atradnes	Egļu mežu apsaimniekošana s prakse egļu astoņzobu mizgrauža apkarošanai

10	priežu cietpiepe	<i>Phellinus pini</i> (Brot.) A. Ames	-	IS	Ne pārāk reta suga vecos purvainos mežos	Nav apdraudējumu
11	sausā krustoderma	<i>Crustoderma dryinum</i> (Berk. & M.A.Curtis) Parmasto	-	SBS	Reģistrēta viena atradne, taču sugas sastopamība varētu būt plašāka	Nav apdraudējumu
12	liesmainā eglpiepe	<i>Pycnoporellus fulgens</i> (Fr.) Donk	-	IS	Reģistrētas dažas atradnes	Egļu mežu apsaimniekošanas prakse egļu astoņzobu mizgrauža apkarošanai
13	milzu cietpiepe	<i>Phellinus populicola</i> Niemalā	-	IS	Reģistrētas vairākas atradnes	Apšu mežu kontinuitātes pārtraukums
14	medainā antrodija	<i>Antrodia mellita</i> Niemalā et Penttilä	-	Reta	Reģistrētas trīs atradnes	Apšu mežu kontinuitātes pārtraukums
15	rindu flēbija	<i>Phlebia serialis</i> (Fr.) Donk	-	SBS	Samērā bieži konstatējama suga	Nav apdraudējumu
16	centrbēdzes flēbija	<i>Phlebia centrifuga</i> P.Karst.	-	SBS	Reģistrētas vairākas atradnes	Nav apdraudējumu
17	piepju jungūnija	<i>Junghuhnia pseudozilingiana</i> (Parmasto) Ryvarden	-	VU (IUCN Latvija); SBS	Reģistrētas 2 atradnes, bet suga noteikti sastopama biežāk	Apšu mežu kontinuitātes pārtraukums
18	kastaņbrūnā kātiņpiepe	<i>Polyporus badius</i> (Pers.) Schwein., syn. <i>Picipes badius</i> (Pers.) Zmitr. & Kovalenko	-	SBS	Reģistrētas dažas atradnes	Apšu mežu kontinuitātes pārtraukums
19	sārtā mīkstpiepe	<i>Rhodonía placenta</i> (Fr.) Niemelä, K.H.Larss. & Schigel	-	SBS; VU (IUCN, Latvija)	Reģistrēta viena atradne	Nav apdraudējumu
20	lapkoku svečtursēne	<i>Clavicornia pyxidata</i> (Pers.) Doty, syn. <i>Artomyces pyxidatus</i> (Pers.) Jülich	-	IS	Reģistrētas dažas atradnes, bet suga varētu būt sastopama biežāk	Nav apdraudējumu
21	mizas apaļpore	<i>Oxyporus corticola</i> (Fr.) Ryvarden	-	IS	Reģistrētas trīs atradnes, bet suga varētu būt sastopama biežāk	Apšu mežu kontinuitātes pārtraukums

22	purpura plānpiepe	<i>Gloeoporus taxicola</i> (Pers.) Gilb. & Ryvarden	-	IS	Reti, viena atradne plānotā DL paplašinājuma teritorijā	Nav apdraudējumu
23	gludā baltene	<i>Sidera lenis</i> (P. Karst.) Miettinen	-	VU D1 (IUCN Latvija); SBS	Reti, viena atradne plānotā DL paplašinājuma teritorijā	Nav apdraudējumu
24	Nagliņu eksofiāla	<i>Exophiala calicioides</i>	-	EN (IUCN Latvija)	Viena atradne plānotā DL paplašinājuma teritorijā	Apšu mežu kontinuitātes pārtraukums
25	Strīpainais sveķu henotopsis	<i>Chaenothecopsis oregana</i> Rikkinen	-	Pasaulē reti apzināta, līdz šim konstatēta tikai 5 valstīs; iekļauta pasaules apdraudēto sugu sarakstā ar kategoriju VU (vulnerable) [22]	Jauna suga Baltijā, uz egļu sveķiem	Egļu mežu apsaimniekošana s prakse egļu astoņzobu mizgrauža apkarošanai
26	Kalnāju henotopsis	<i>Chaenothecopsis montana</i> Rikkinen	-	Pasaulē reti apzināta	Jauna suga Baltijā, uz egļu sveķiem	Egļu mežu apsaimniekošana s prakse egļu astoņzobu mizgrauža apkarošanai
27	-	<i>Bruceomyces castoris</i> (Rikkinen) Rikkinen	-	Pasaulē ļoti reti apzināta, līdz šim zināma tikai Ziemeļamerikā	Jauna suga Eiropā, pirmo reizi ārpus Ziemeļamerikas, uz egļu sveķiem	Egļu mežu apsaimniekošana s prakse egļu astoņzobu mizgrauža apkarošanai

Tabulā izmantoto apzīmējumu skaidrojums:

ĪA – īpaši aizsargājama suga pēc Ministru kabineta 2000. gada 14. novembra noteikumiem Nr. 396 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu". <https://likumi.lv/ta/id/12821>

ML – mikroliegumu sarakstā iekļauta suga pēc Ministru kabineta 2012. gada 18. decembra noteikumiem Nr. 940 "Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu". <https://likumi.lv/ta/id/253746>

IS – dabisku meža biotopu indikatorsuga pēc Mežaudžu atslēgas biotopu rokasgrāmatas

SBS – dabisku meža biotopu specifiskā suga pēc Mežaudžu atslēgas biotopu rokasgrāmatas

VU- (Vulnerable) – jutīga suga (suga, kurai draud izmiršana, ja vien neuzlabojas apstākļi, kuru dēļ tās izdzīvošana un vairošanās ir apdraudēta

NT - (Near Threatened) – gandrīz apdraudēta suga

EN - (Endangered) – stipri apdraudēta suga (savvaļā pastāv ļoti augsts izmiršanas risks)

DD - (Data Deficient) – suga, par kuru trūkst informācijas, lai novērtētu apdraudētības statusu

6.1. Esošie apdraudējumi

Valstī kopumā, bioloģiski vērtīgo sugu dzīvotnes mežos apdraud mežizstrāde (īpaši kailcirtes), sadrumstalošana (fragmentācija), mežu meliorācija, meža autoceļu un tiem pakārtotās infrastruktūras būvniecība. Kopumā par ietekmējošajiem faktoriem uzskatāmi dzīvotņu (biotopu) ietekmējošie faktori un sēņu sugu aizsardzība ir tiem pakārtota.

Mežizstrāde dabas lieguma teritorijā un tam piegulošajās teritorijās ir būtiskākais negatīvi ietekmējošais teritorijas faktors un apdraudējums, kas samazina kopējo sugu dzīvotņu skaitu un iespējas tām izplatīties un vairoties. Ārpus regulējamā režīma zonas tiek nodrošināta aizsardzība tikai labas un izcilas kvalitātes biotopiem, tādējādi tiek izslēgta nākotnes biotopu veidošanās iespēja. Par vispostošāko uzskatāma kailcorte (t.sk. sanitārā), tādējādi pilnībā izslēdzot sugu saglabāšanās iespējas. Mežsaimnieciskā darbība ārpus dabas lieguma teritorijas arī atstāj negatīvu ietekmi, jo pastiprina mežu fragmentāciju, līdz ar to, sēņu sugu izplatīšanās iespējas. Tā piemēram, izcilas kvalitātes dzīvotnes ar vairākām retām sēņu atradnēm tika konstatētas plānotajā LVM cismā. Vēlāk šeit ierosināts mikroliegums (ID 185601), tomēr visus šādus gadījumus pamanīt nav iespējams un dzīvotņu iznīcināšana notiek nepārtraukti.

Mežu meliorācija negatīvi ietekmē sugu dzīvotnes, izmainot dabisko ūdens režīmu augsnē, pastiprinot fragmentāciju un veicinot malas efektu, savukārt daļa no konstatētajām sēņu sugām ir jutīgas pret mitruma izmaiņām dzīvotnēs (rūsassēne *Asterodon ferruginosus*, košā cietpore *Rigidoporus crocatus* u.c.). Malu tuvumā tiek izmainīts mikroklimats - pastiprinātā vēja un saules radiācijas pieauguma ietekmē, izžūst gar malām esošie substrāti, kas negatīvi ietekmē sēņu populācijas. Malu tuvumā novērotas arī krasākas temperatūras svārstības, salīdzinot ar mežaudzes vidusdaļu [15; 16].

Mežu meliorācija iedarbojas arī kā limitējošais faktors, radot nepiemērotus ekoloģiskos apstākļus, lai nākotnē pārsusināšanas skartajās mežu teritorijās varētu ieviesties bioloģiski vērtīgas sēņu sugas. Kā nosusināšanas stipri ietekmētas un pārsusinātas teritorijas minamas teritorijas ar blīvu grāvju tīklu un nelieliem savstarpējo grāvju attālumiem (Lielā purva R perifērija, 276 kvartāls, Klēģera purva apkārtnē, Stompaku purva D perifērija, Lielā purva A perifērija u.c.). Minētajās teritorijās dominē priežu meži ar izteiktu kūdras slāņa mineralizāciju, kur pamatā konstatētas tikai plašāk sastopamas sēņu indikatorsugas, piemēram priežu cietpiepe *Phellinus pini*. Nosusināšanas stipri ietekmētas ir arī visu teritorijā iekļauto augsto purvu daļas. Negatīvi vērtējami arī pirms dažiem gadiem veiktie meliorācijas sistēmu atjaunošanas un pārbūves darbi dabas

lieguma tiešā tuvumā, uz DA no Mucukalna, uz A no dabas lieguma robežas. Arī vēsturiski ekstensīvi izmantotos zirgu ceļus nomainījuši industrializācijai pakārtoti ceļi, kas fragmentē dabas lieguma teritoriju (Nila ceļš, Garstērdeles ceļš), neiekļaujas kopējā ainavā un izmana dabisko ūdens tecējumu, radot pārsusinošus apstākļus daļai no piegulošajiem mežiem.

Visas augstākminētās darbības sekmē dzīvotņu fragmentāciju, kas ir sadalīšana sīkākos pēc formas izmainītos un savstarpēji izolētos laukumos. Biotopu fragmentācija un dzīvotņu izzušana ir galvenie bioloģiskās daudzveidības samazināšanās cēloņi pasaulē [17, 18, 19].

Dabas aizsardzības plāna uzdevumiem jābūt vēršoties uz pakāpenisku teritorijas hidroloģiskā režīma atjaunošanu, kas ietvertu grāvju aizdambēšanu mežos, strauji augošo priežu izciršanu purvos, hidroloģiskā režīma atjaunošanu vēsturiskajās pakaišu kūdras ieguves vietās.

Plašais grāvju tīkls veicinājis arī bebru izplatību teritorijā, tie izmaina gan ūdens režīmu biotopos, gan arī kokaudzes struktūru. Nav vēlams, ka tie appludina mežaudzes vai nograuz apses. Esošajā situācijā bebru klātbūtne dabas lieguma teritorijā nav radījusi uz sēņu dzīvotnēm vērstu apdraudējumu, tomēr apdraudējumi nākotnē nav izslēdzami. Jāpiemin, ka teritorijas lielo izmēru dēļ, nav arī iespējams pilnībā izsekot un konstatēt bebru darbības izraisīto ietekmi uz mežu un purvu teritorijām.

Pie esošajiem apdraudējumiem jāpiemin svina saturošas munīcijas izmantošana medībās. Svina uzņemšana izraisa dzīvnieku mirstību, sliktu fizisko stāvokli, uzvedības izmaiņas un reprodukcijas traucējumus [20]. Pētījumu rezultāti atbalsta nepieciešamību aizstāt svina munīciju ar bezsvina munīciju. Medību procesa organizēšanai dabas lieguma teritorijā, viennozīmīgi aizliedzama svina saturošas munīcijas izmantošana.

6.2. Potenciālie apdraudējumi

Potenciālie apdraudējumi nākotnē saistīti ar esošo apdraudējumu turpināšanos, kas ilgtermiņā var veicināt pakāpenisku bioloģiskās daudzveidības samazināšanos.

Nākotnē plānoto medņu mikroliegumu un to buferzonu apsaimniekošana ietver plašas teritorijas. Šo teritoriju apsaimniekošanai var būt nepieciešama daļēja koku izciršana, tādējādi var rasties pretrunas konkrētu nocērtamo koku gadījumā, ja tie būtu apdzīvoti reto sēņu sugu substrāti. Iesakāma sēņu eksperta piesaiste nocērtamo koku apzīmēšanā.

Attiecībā uz invazīvo sugu sastopamību teritorijā, Latvijā nav oficiāli atzītu invazīvo sēņu sugu. Tomēr, sēņu pētījumi Eiropā, kā arī novērojumi Latvijā, norāda uz nepieciešamību invazīvo

sēņu sugu sarakstā iekļaut dzīslkāta beku *Aureoboletus projectellus* (Murrill) Halling, kurai novērota strauja ekspansija pasaulē, sugai piemērotās dzīvotnēs – mēreni mitros un sausos priežu mežos [21]. Dzīslkāta bekas izplatības modeļos, ar visblīvāko apdzīvotību, iekļaujas visas Baltijas jūras piekrastes valstis [21]. Lai gan tuvākie apstiprinātie sugas novērojumi reģistrēti drošā attālumā no dabas lieguma teritorijas (ap 50 km, novērojumi portālā dabasdati.lv), droši ticams, ka laika gaitā suga var tikt ievazāta arī dabas lieguma teritorijā. Sēņu micēlija lielās aizņemtās pazemes platības dēļ, reiz ievazātas sugas apkarošanu veikt ir gandrīz neiespējami, tāpēc lielāka nozīme ir preventīvajiem pasākumiem un pārdomātai dabas lieguma teritorijas apsaimniekošanai. Pozitīvi vērtējams, ka ir izveidota tūrisma infrastruktūra (gājēju laipa), kas koncentrē teritorijas apmeklētājus noteiktās vietās, nevis izklaidus pa visu teritoriju. Sēņu sporas, ar kurām vairojas dzīslkāta bekas, var izplatīt arī meža tehnika un savvaļas dzīvnieki, tāpēc arī tad, ja visi preventīvie pasākumi tiek īstenoti, sugas izplatības ceļi joprojām pastāvēs.

Latvijas Valsts mežzinātnes institūts “Silava”, sadarbībā ar Latvijas Zinātnes padomi un Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātnisko institūtu “BIOR”, 2024. gadā uzsāka Fundamentālo un lietišķo pētījumu programmas projektu “Ziemeļamerikas ektomikorizas sēnes dzīslkāta bekas (*Aureoboletus projectellus*) izplatība Latvijā un ietekme uz augsnes sēņu sabiedrībām”. Pētījuma mērķis ir noskaidrot sēnes izplatību Latvijā, izvērtēt tās iespējamo ietekmi uz vietējām augsnes sēņu sabiedrībām, kā arī analizēt sēnes augļķermeņu uzturvērtību un ķīmisko sastāvu. Šī suga Eiropā konstatēta salīdzinoši nesen, tostarp arī Latvijā, kur tās ekoloģiskā ietekme vēl nav pilnībā izpētīta [29]. Ņemot vērā, ka pašlaik nav pietiekamu datu par šīs sēnes ekoloģisko ietekmi un izplatības dinamiku Latvijā, būtu ievērojams piesardzības princips attiecībā uz infrastruktūras būvniecību vai citām saimnieciskām darbībām dabas lieguma teritorijā.

Esošās tūrisma infrastruktūras apsekojumu laikā secināts, ka teritorija ir pieprasīta un izmantota pastaigu vieta. Kopumā vērtējams, ka tūrisma aktivitātes nav pretrunā ar sēņu sugu aizsardzības nodrošināšanu. Tā piemēram, koka laipas malā, gājējiem redzamā vietā, uz apses kritālas konstatēti koraļļu dižadatenes *Hericium coralloides* augļķermeņi, kas ir izteiksmīga, uzmanību pievērsoša, skaista un ēdama sēne, tomēr, neraugoties uz samērā biežo tūristu plūsmu un sēnes “dekoratīvo” izskatu, to neviens nebija postījis (5. attēls). Konstatēts, ka apmeklētāji pievērš uzmanību plaši pazīstamām un ēdamām sēnēm (bekas, baravikas, gailenes, bērzlapes), taču to ievākšana nav pretrunā ar bioloģiski vērtīgo sēņu sugu aizsardzību. Lai tūrisma attīstība teritorijā neradītu apdraudējumus, būtu jāņem vērā noteikti priekšlikumi (9. nodaļas 6. punkts).

5. attēls. Koraļļu dižadatene *Hericium coralloides*, kas konstatēta gājēju laipas malā. Par spīti tās dekoratīvajam izskatam un tam, ka sēne ir ēdama, neviens to nebija postījis, kas norāda uz tūrisma neitralitāti sēņu sugu aizsardzības kontekstā.

Vēl viens no potenciālajiem apdraudējumiem nākotnē ir apšu mežu kontinuitātes pārtraukums – pašlaik teritorijā ir pietiekami daudz vecu, bioloģiski vērtīgu apšu, taču trūkst jauno koku, kas nākotnē varētu nodrošināt dzīvotni sugām, kuru izdzīvošana ir atkarīga no vecajām apsēm. Negatīvās ietekmes apmērs vērtējams gan lokālā, gan reģionālā mērogā. Kritiski vērtējams, ka teritorijā ir tikai ap 9 jauniem (24-33.g.) apšu mežu nogabaliem, kas kopplatībā nepārsniedz 10 ha. Neizlīdzināta apšu mežu vecumstruktūra ilgtermiņā radīs būtiskas negatīvas sekas tām sēņu sugām, kurām bioloģiski vecas apses (arī kritalas, stumbeņi un sausokņi) ir vienīgās dzīvotnes. Apšu mežu atjaunošanos apgrūtina arī lielo zīdītāju (piemēram, aļņu) skaita pieaugums. Bioloģiski vecas apses vai to daļas (sausokņi, kritalas) dabas lieguma teritorijā ir vienīgās dzīvotnes nagliņu eksofiālai, koraļļu dižadateni, garenporu tauriņpiepei (6. attēls pa labi), kastaņbrūnajai kātiņpiepei, mizas apaļporei, piepju jungūnijai (6. attēls pa vidu), medainajai antrodijai, milzu cietpiepei (6. attēls pa kreisi) un tie ir gandrīz 30% no konstatētajām sugām ar nozīmi bioloģiski vērtīgu teritoriju indikācijā. Jauno apšu trūkums apdraud šo sugu izdzīvošanu ilgtermiņā. Parastā apse (*Populus tremula* L.) tiek uzskatīta par atslēgas sugu boreālo mežu ekosistēmās, kuras galvenokārt dominē skujkoku sugas [26; 27]. Uz tām augošās sugas parasti ir iekļautas apdraudēto sugu sarakstos [27]. Apses koksne vidēji sadalās aptuveni 90 gadu laikā, atkarībā no esošās trupēšanas stadijas. Pastāvīgais kritalu pieplūdums ir atkarīgs no apses koku lokālās izplatības un traucējumiem, kas rada kritušus un atmirušus kokus. Piemēram, vairākām apsei specifiskām un apdraudētām sēņu sugām ir nepieciešama regulāra jaunu, piemērotu substrātu parādīšanās, jo vecie kļūst tiem nepiemēroti aptuveni 10 gadus pēc kolonizācijas [28].

6. attēls. Dažu dabas liegumā uz apsēm konstatēto sēņu sugu attēli. Pa kreisi – milzu cietpiepe, pa vidu – piepju jungūnija, pa labi – garenporu tauriņpiepe.

Aptuveni vēl 30% sugu ir cieši saistītas ar egļu kritālām, kur egle kalpo kā vienīgā dzīvotne šo sugu pastāvēšanai. Egļu meži ir pakļauti sanitāro kailciršu riskam, kas tiek veikti ar mērķi ierobežot egļu astoņzobu mizgrauzi (*Ips typographus*). Saskaņā ar normatīvajiem aktiem mežos, kuros konstatēta šīs kukaiņu sugas darbība, tiek plānota sanitārā kailcirte. Tomēr praksē novērots, ka ciršanas apliecinājumi bieži tiek izmantoti kā juridisks pamats koku izciršanai, taču faktiskais ciršanas process notiek ievērojamu laiku pēc tam, kad mizgrauži jau ir pametuši teritoriju (Valsts meža dienests, pers. kom.). Šādos gadījumos mežu nociršana vairs nav nepieciešama no kaitēkļu ierobežošanas viedokļa, savukārt atstātās nokaltušās egles kalpo kā nozīmīgs biodaudzveidības elements, nodrošinot dzīvotni dažādām sugām. Pastāv uzskats, ka sanitārās kailcirtes bieži vien tiek īstenotas ar mērķi palielināt koksnes ieguves apjomus, nevis balstoties uz zinātniski pamatotiem apsvērumiem par meža ekosistēmu veselību un ilgtspējību. Šāda pieeja rada risku būtiski samazināt meža bioloģisko daudzveidību un iznīcināt retu un aizsargājamu sugu dzīvotnes. Ņemot vērā, ka dabas lieguma teritorijā ir maz egļu nogabalu, tiem ir būtiska loma ar eglēm saistīto sēņu sugu aizsardzībā. Šo mežu saglabāšana ir kritiski nepieciešama.

7. KONSTATĒTIE LATVIJĀ UN EIROPAS SAVIENĪBĀ ĪPAŠI AIZSARGĀJAMIE BIOTOPI, KĀ ARĪ ESOŠIE UN POTENCIĀLIE APDRAUDOŠIE FAKTORI APSEKOTAJĀ TERITORIJĀ UN TO IETEKMES VĒRTĒJUMS

Atzinums sniegts par sugu grupu sēnes. Plāna izstrādes laikā atzinuma autore nav veikusi biotopu kartēšanu.

8. CITAS APSEKOTĀS TERITORIJAS BIOĻOGISKĀS DAUDZVEIDĪBAS UN AINAVAS SAGLABĀŠANAI NOZĪMĪGAS VĒRTĪBAS

Teritorijas apsekošanas laikā fiksētas īpaši aizsargājamu sūnu un ķērpju sugu atradnes, par kurām informācija nodota DA plāna izstrādātājam.

Konstatētajām reto sēņu sugām nav tiešas sociālekonomiskās vērtības, tomēr sēņošana kopumā ir ļoti sena valsts mēroga tradīcija, kas notiek arī mūsdienās, visā Latvijas teritorijā. Sēņošana tradicionāli ietver savvaļas sēņu vākšanu mežā, kā arī ievākto sēņu tālāku apstrādi. Kopš 2023. gada, sēņu vākšana un izmantošana ir iekļauta nacionālajā nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā [23]. Pieaugot mežsaimnieciskajai intensitātei, arvien mazāk paliek sēņotājiem piemērotu pieaugušo mežu, tāpēc šī iemesla dēļ, sagaidāms ar vien lielāks sēņotāju pieaugums dabas lieguma teritorijā, tiem meklējot vēl neizstrādātas mežu teritorijas.

Sēnēm kopumā ir neaizstājama loma dabā, un tās veic vairākas svarīgas funkcijas ekosistēmās (organisko vielu noārdītāji dabā; simbiotiski partneri (mikorizas veidošana); patogēni un parazīti palīdz regulēt populāciju līdzsvaru; barības ķēžu sastāvdaļa; ekosistēmu veidošana; oglekļa aprites cikla un klimata regulēšana).

Dabas lieguma teritorija ir nozīmīgs resurss jaunu sēņu sugu atklājumiem Latvijā. Tā piemēram, 2024. gada novembrī, autore teritorijā atklājusi 3 Baltijā jaunas askusēņu sugas (strīpainais sveķu henotopsis *Chaenothecopsis oregana* (6. attēls), kalnāju henotopsis *Chaenothecopsis montana* (7. attēls pa kreisi) un *Bruceomyces castoris* (7. attēls pa labi), kurai šis bija pirmais sugas novērojums ārpus Ziemeļamerikas. Savukārt, 2022. gada oktobrī, dabas lieguma teritorijā autore atklājusi jaunu ķērpju sugu Latvijā - *Xylopsora caradocensis* (syn. *Hypocenomyce*

caradocensis) (8. attēls). Dabas lieguma teritorijai ir nozīmīga pētniecības izziņas vērtība, kas, pieaugot mikologu skaitam Latvijā, arvien pieaugs.

6. attēls. Pa kreisi: dabas lieguma teritorijā konstatētais strīpainais sveķu henotopsis *Chaenothecopsis oregana* tuvplānā. Pa labi: mikrobiotops, tikai uz sveķiem augoša suga, X_{LKS}: 713177, Y_{LKS}:333454.

7. attēls. Dabas lieguma teritorijā uz egļu sveķiem konstatētās jaunās sugas Baltijā: kalnāju
 henotopsis *Chaenothecopsis montana* un askusēne *Bruceomyces castoris*, X_{LKS}: 713177, Y_{LKS}:
 333454.

8. attēls. *Xylopsora caradocensis* (syn. *Hypocenomyce caradocensis*), kas pirmo reizi Latvijā atrasta dabas lieguma teritorijā. Raksturīga suga uz veciem priežu sausokņiem un apdegušas priedes koksnes.

9. PĒTĀMĀS TERITORIJAS AIZSARGĀJAMO DABAS UN AINAVAS VĒRTĪBU LABVĒLĪGA AIZSARDZĪBAS STATUSA NODROŠINĀŠANAS PRASĪBAS UN DARBĪBAS, LAI UZLABOTU KONSTATĒTO SUGU UN BIOTOPU STĀVOKLI UN BIOLOĢISKO VĒRTĪBU NEATKARĪGI NO TO AIZSARDZĪBAS STATUSA

Šobrīd nav iespējams precīzi un skaitliski definēt aizsargājamo sēņu sugu aizsardzības mērķus atbilstoši “Vadlīnijām sistemātiskai sugu un biotopu aizsardzības mērķu noteikšanai” [24], ko ierobežo gan vēsturisko, gan mūsdienu datu pieejamība par sēnēm Latvijā. Sēņu neesība Biotopu direktīvas iekļauto sugu sarakstā, nav veicinājusi sēņu izplatības pētījumus Latvijā. Kā *Natura 2000* teritorijas līmeņa aizsardzības mērķi var noteikt tādu apstākļu radīšanu, kas labvēlīgi ietekmē bioloģiski vērtīgās sēņu sugas, veicina optimālu to populāciju izplatību, ilgstošu eksistenci kā raksturīgo biotopu sastāvdaļa, kā arī tādu apstākļu radīšanu, kas nodrošina pietiekami lielus dzīvotņu izmērus. Par aizsardzības mērķa pašreizējā stāvokļa punktu var pieņemt laika posmu no 2019.-2024. gadam, jo vēsturisko datu par sēnēm teritorijā nav. Aizsardzības mērķa īstenošanai ir jāņem vērā esošie apdraudošie faktori un to mazināšanas prasības (9. nodaļa). Sugas aizsardzības

vienība ir dzīvotne-biotops-nogabals, savukārt, biotopu labvēlīgu aizsardzības stāvokli raksturo tam tipiskais sugu sastāvs, kā arī struktūra un funkcijas, kas nepieciešamas biotopu ilgstošai eksistencei [25].

Izrietoši no atzinumā iekļautās informācijas, sēņu sugu labvēlīga aizsardzības stāvokļa nodrošināšanai ilgtermiņā, būtu nepieciešams veikt sekojošas darbības:

1. Pārtraukt mežizstrādi dabas lieguma teritorijā, kā arī atteikties no sanitārajām kailcirtēm egļu mežos. Regulējamā režīma zonā iekļaujami arī jaunāki meži un zemākas kvalitātes biotopi, kā arī vecāki meži bez ES nozīmes biotopu statusa. Mežaudzēs rekomendējams neiejaukšanās režīms, izņemot darbības, kas nepieciešamas teritorijas hidroloģiskā režīma atjaunošanai un atsevišķu mikroliegumu apsaimniekošanai. Tādu apsaimniekošanas pasākumu īstenošanai, kas paredz koku ciršanu, piesaistāms sēņu sugu eksperts.
2. Uzlabot teritorijas hidroloģisko režīmu, kas ietvertu grāvju aizdambēšanu mežos, esošo grāvju neatjaunošanu, strauji augošo priežu izciršanu purvos, vēsturisko pakaišu kūdras ieguves vietu atjaunošanu.
3. Veikt dabas lieguma paplašināšanu, tajā iekļaujot piegulošos mikroliegumus, aizsargājamo biotopu poligonus, sugu atradņu laukumus, visas nesafragmentētās mežaudzes, jaunus apšu mežus.
4. Kontrolēt bebru darbību dabas lieguma teritorijā, nepieciešamības gadījumā organizēt medības bebru skaita ierobežošanai.
5. Jebkuru dzīvnieku medībās kategoriski aizliedzama svinu saturošas munīcijas izmantošana.
6. Tūrisma infrastruktūru vēlams neveidot sausos priežu mežos (meža tipi: lāns Ln, sils Sl), kas var veicināt potenciāli invazīvās dzīvības bekas izplatīšanos. Veidojot jaunas takas, nozāģētos kokus atstāt turpat dabas lieguma teritorijā, lai tie kalpotu par nākotnes substrātu reto koksnes sēņu sugām.
7. Izstrādāt daudzgadīgo sēņu monitoringa metodiku un veikt daudzgadīgo sēņu monitoringu teritorijā.
8. Turpināt veidot mikroliegumus bioloģiski vērtīgu mežaudžu aizsardzībai, kas atrodas ārpus dabas lieguma teritorijas.

10. SECINĀJUMI PAR PLĀNOTĀS DARBĪBAS VAI PASĀKUMA IETEKMI UZ KONSTATĒTO SUGU UN BIOTOPU STĀVOKLI UN BIOLOĢISKO VĒRTĪBU, KĀ ARĪ UZ PIEGULOŠO TERITORIJU UN NOSACĪJUMI DARBĪBAS VAI PASĀKUMA VEIKŠANAI

Dabas lieguma teritorija un meži plašā tās apkārtnē vērtējami kā unikāls reto sēņu sugu koncentrācijas baseins Latvijā, kuram nepieciešama aizsardzības nodrošināšana šo sugu ilgtermiņā

eksistencei. Dabas aizsardzības plāna uzdevumiem jābūt vērstiem uz zemāk uzskaitīto punktu īstenošanu, kas sakārtoti prioritārā secībā:

1. Pārtraukt mežizstrādi dabas lieguma teritorijā, kā arī atteikties no sanitārajām kailcirtēm egļu mežos. Regulējamā režīma zonā iekļaujami arī jaunāki meži un zemākas kvalitātes biotopi, kā arī vecāki meži bez ES nozīmes biotopu statusa. Mežaudzēs rekomendējams neiejaukšanās režīms, izņemot darbības, kas nepieciešamas teritorijas hidroloģiskā režīma atjaunošanai un atsevišķu mikroliegumu apsaimniekošanai. Tādu apsaimniekošanas pasākumu īstenošanai, kas paredz koku ciršanu, piesaistāms sēņu sugu eksperts.
2. Veikt dabas lieguma paplašināšanu, tajā iekļaujot piegulošos mikroliegumus, aizsargājamo biotopu poligonus, sugu atradņu laukumus, visas nesafragmentētās mežaudzes, jaunus apšu mežus.
3. Uzlabot teritorijas hidroloģisko režīmu, kas ietvertu grāvju aizdambēšanu mežos, esošo grāvju neatjaunošanu, strauji augošo priežu izciršanu purvos, vēsturisko pakaišu kūdras ieguves vietu atjaunošanu.
4. Jebkuru dzīvnieku medībās kategoriski aizliedzama svinu saturošas munīcijas izmantošana.
5. Turpināt veidot mikroliegumus bioloģiski vērtīgu mežaudžu aizsardzībai, kas atrodas ārpus dabas lieguma teritorijas.
6. Kontrolēt bebru darbību dabas lieguma teritorijā, nepieciešamības gadījumā organizēt medības bebru skaita ierobežošanai.
7. Tūrisma infrastruktūru vēlams neveidot sausos priežu mežos (meža tipi: lāns Ln, sils Sl), kas var veicināt potenciāli invazīvās dzīvnieku bekas izplatīšanos. Veidojot jaunas takas, nozāģētos kokus atstāt turpat dabas lieguma teritorijā, lai tie kalpotu par nākotnes substrātu reto koksnes sēņu sugām.
8. Izstrādāt daudzgadīgo sēņu monitoringa metodiku un veikt daudzgadīgo sēņu monitoringu teritorijā.

Visi minētie pasākumi ir īstenojami vienā DA plāna termiņa periodā.

Izmantoto avotu un literatūras saraksts

1. Latvijas Dabas fonds. (2006). Dabas lieguma “Stompaku purvi” dabas aizsardzības plāns. Pieejams: <https://www.daba.gov.lv/lv/stompaku-purvi>
2. Ministru kabinets. (2000, 14. novembris). Noteikumi Nr. 396 “Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/12821>
3. Ministru kabinets. (2012, 18. decembris). Noteikumi Nr. 940 “Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu”. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/253746>
4. Projekts “Apdraudētas sugas Latvijā: uzlabotas zināšanas un kapacitāte, informācijas aprīte un izpratne” (Nr. LIFE19 GIE/LV/000857 – LIFE FOR SPECIES). (n.d.). Potenciāli aizsargājamās sugas nākotnē. Pieejams: <https://sarkanagramata.lu.lv/>
https://docs.google.com/spreadsheets/d/107U_hkIOKbm6xSZ8FI-ztWHQhpLsN7xf/edit?gid=2319968#gid=2319968
5. Meiere, D. (2018). Īpaši aizsargājamās un reti sastopamās sēņu sugas Latvijā. Daugavpils.
6. Dabas aizsardzības pārvalde. (n.d.). Stompaku purvi. Pieejams: <https://www.daba.gov.lv/lv/stompaku-purvi>
7. Ministru kabinets. (2009, 10. novembris). Noteikumi Nr. 1315 “Dabas lieguma ‘Stompaku purvi’ individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”. Latvijas Vēstnesis, 192, 08.12.2009. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/201617>
8. Mikalīnas Supes atmiņas, 1992. Tālā Purvmala sapņos sērst nāk... Pieejams: <https://periodika.lndb.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:pa|issue:812061|article:DIVL96|query:Stompaku%20purv%C4%81%20>
9. Latgales zemnieks, Nr. 22. (1959). Stompaku purvā. Pieejams: <https://periodika.lndb.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:pa|issue:1117680|article:DIVL41|query:Stompaku%20purv%C4%81%20>
10. Latgales zemnieks, Nr. 60. (1959). Pakaišu kūdras ikvienas saimniecības lopu fermaī. Pieejams: <https://periodika.lndb.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:pa|issue:1123819|article:DIVL29|query:Stompaku%20purv%C4%81%20>
11. Latgales zemnieks, Nr. 10. (1959). Kūdras pakaišiem – pienācīgu vietu. Pieejams: <https://periodika.lndb.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:pa|issue:1117699|article:DIVL105|query:purvu%20purv%C4%81%20Stompaku%20>
12. Balvu Taisnība, Nr. 14. (1960). Vairāk pakaišu kūdras. Pieejams: <https://periodika.lndb.lv/periodika2->

- viewer/?lang=fr#panel:pa|issue:898844|article:DIVL41|query:Stompaku%20purv%C4%81%20
13. Latgales zemnieks, Nr. 95. (1959). Šķūnīši purvā. Pieejams:
<https://periodika.lndb.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:pa|issue:1123899|article:DIVL113|query:Stompaku%20purv%C4%81%20>
 14. Latgales zemnieks, Nr. 12. (1959). Gatavojam pakaišu kūdru un kompostu. Pieejams:
<https://periodika.lndb.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:pa|issue:1117681|article:DIVL140|query:Stompaku%20purv%C4%81%20>
 15. Esseen, P.-A., & Renhorn, K.-E. (1998). Edge effects on an epiphytic lichen in fragmented forests. *Conservation Biology*, 12(6), 1307–1317. JSTOR.
 16. Chen, J., Franklin, J. F., & Spies, T. A. (1993). Contrasting microclimates among clearcut, edge, and interior of old-growth Douglas-fir forest. *Agricultural and Forest Meteorology*, 63, 219–237.
 17. Bennett, A. F. (1999). Linkages in the landscape: The role of corridors and connectivity in wildlife conservation. IUCN.
 18. Huxel, G. R., & Hastings, A. (1999). Habitat loss, fragmentation and restoration. *Restoration Ecology*, 7, 309–315.
 19. Rogan, J. E., & Lacher, T. E. (2018). Impacts of habitat loss and fragmentation on terrestrial biodiversity. In *Reference Module in Earth Systems and Environmental Sciences*. Elsevier.
 20. Tranel, M. A., & Kimmel, R. O. (2009). Impacts of lead ammunition on wildlife, the environment, and human health—A literature review and implications for Minnesota. In R. T. Watson, M. Fuller, M. Pokras, & W. G. Hunt (Eds.), *Ingestion of lead from spent ammunition: Implications for wildlife and humans*. The Peregrine Fund.
<https://doi.org/10.4080/ilsa.2009.0307>
 21. Banasiak, Ł., Pietras, M., Wrzosek, M., Okraśńska, A., Gorczak, M., Kolanowska, M., & Pawłowska, J. (2019). *Aureoboletus projectellus* (Fungi, Boletales) – An American bolete rapidly spreading in Europe as a new model species for studying expansion of macrofungi. *Fungal Ecology*, 39, 94–99.
<https://doi.org/10.1016/j.funeco.2018.12.006>
 22. Paquette, H., & Chandler, A. (2020). *Chaenothecopsis oregana*. The IUCN Red List of Threatened Species 2020: e.T175708981A175710652.
<https://doi.org/10.2305/IUCN.UK.2020-3.RLTS.T175708981A175710652.en>
 23. Nemateriālais kultūras mantojums. (2023). Sēņu vākšana un izmantošana. Pieejams:
<https://nematerialakultura.lv/Elementi/elements-35/>
 24. Vadlīnijas sistemātiskai sugu un biotopu aizsardzības mērķu noteikšanai. (n.d.). Pieejams: https://latvianature.daba.gov.lv/wp-content/uploads/2022/10/Vadlinijas_sugu_biotopu_aizsardzibas_merkjiem_2.0.pdf

25. Sugu un biotopu aizsardzības likums. (2000, 5. aprīlis). Latvijas Vēstnesis, 121/122.
Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/3941>
26. Vehmas, M., Kouki, J., & Eerikäinen, K. (2009). Long-term spatio-temporal dynamics and historical continuity of European aspen (*Populus tremula* L.) stands in the Koli National Park, eastern Finland. *Forestry: An International Journal of Forest Research*, 82(2), 135–148. <https://doi.org/10.1093/forestry/cpn044>
27. Kivinen, S., Koivisto, E., Keski-Saari, S., Poikolainen, L., Tanhuanpää, T., Kuzmin, A., Viinikka, A., Heikkinen, R. K., Pykälä, J., Virkkala, R., Vihervaara, P., & Kumpula, T. (2020). A keystone species, European aspen (*Populus tremula* L.), in boreal forests: Ecological role, knowledge needs and mapping using remote sensing. *Forest Ecology and Management*, 462, 118008.
<https://doi.org/10.1016/j.foreco.2020.118008>
28. Martikainen, P., Penttilä, R., Kotiranta, H., & Miettinen, O. (2000). New records of *Funalia trogii*, *Perenniporia tenuis* and *Polyporus pseudobetulinus* from Finland, with notes on their habitat requirements and conservation implications. *Karstenia*, 40, 79–92. Helsinki. ISSN 0453-3402.
29. Silava. (2025, 10. jūlijs). Iedzīvotāji aicināti iesaistīties pētījumā par invazīvās sēnes – dzīslkāta bekas – izplatību Latvijā. Silava. Pieejams:
<https://www.silava.lv/aktualitates/iedzivotaji-aicinati-iesaistities-petijuma-par-invazivas-senes-dzislkata-bekas-izplatibu-latvija>

Atzinums sastādīts uz 23 lapām, ieskaitot 2 pielikumus (2 lapas).

Mg.sc.ing., Mg.sc.biol. **Renāte Kaupuža**

Sertifikāta Nr. 180

Sertifikāta darbības termiņš:

20.04.2021.-19.04.2026. (B: meži un virsāji, purvi, zālāji);

14.05.2024.-13.05.2029. (S: zīdītāji - sikspārņi);

11.05.2022.-10.05.2025. > 11.05.2025.-10.05.2030. (S: ķērpji);

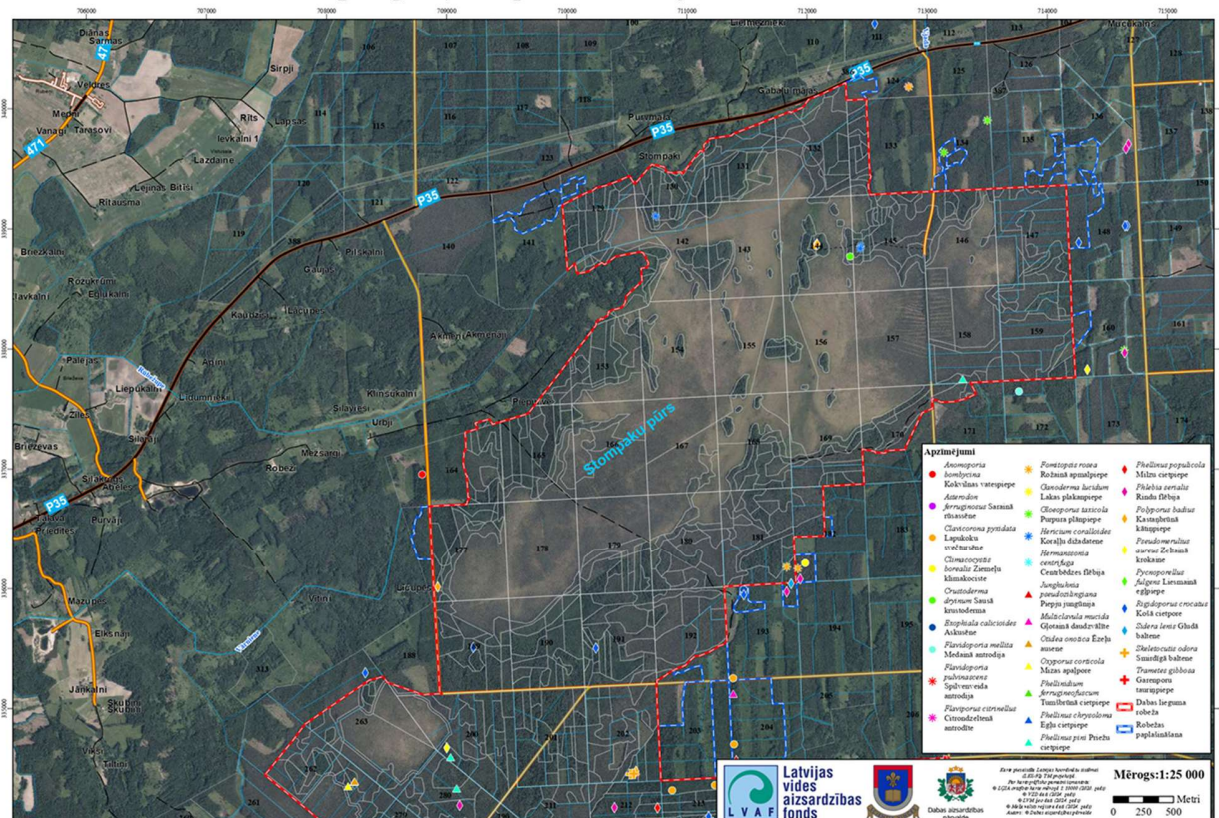
08.09.2022.-07.09.2025. > 08.09.2025.-07.09.2030. (S: sēnes);

28.03.2023.-27.03.2026. (S: sūnas).

Pielikumi

1. pielikums

Dabas liegumā “Stompaku purvi” konstatēto sēņu ar nozīmi bioloģiski vērtīgu teritoriju indikācijā atainojums un ierosinātās teritorijas dabas lieguma paplašināšanai (zili poligoni), ekspertu sākotnējais ieteikums

[illegible]

[illegible]

3.4. pielikums Dabas lieguma “Stompaku purvi” dabas aizsardzības plānam. Eksperta atzinums sugu grupā ķērpji.

Ķērpju eksperta
(DAP eksperta sertifikāta Nr. 110)
PhD. Rolanda Moisejeva

Atzinums

Atbilstoši Ministru kabineta noteikumam Nr.925 „Sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertu atzinuma saturs un tajā ietvertās minimālās prasības”

Eksperta sertifikāta Nr., derīguma termiņš, sugu grupas	Sertifikāta Nr. 110 (sugu grupa: ķērpji; sertifikāts derīgs līdz 01.04.2027)
Apsekošanas datumi	Teritorija apsekota 2024. gada, augustā un 2025.gada janvārī
Atzinumā izvērtētā sugu grupa	Ķērpji
Ziņas par laika apstākļiem, apsekošanas ilgumu, platību, metodi	- laika apstākļi – piemēroti teritorijas izvērtēšanai atbilstoši mērķim. - apsekošana veikta diennakts gaišajā laikā, vismaz 8 stundas dienā. - dabā apsekoti zināmie īpaši aizsargājamiem ķērpjiem piemēroti ES nozīmes biotopu poligoni, kā arī maršrutu veidā apsekotas vietas, kurām ir augsts īpaši aizsargājamo ķērpju sugu sastopamības potenciāls. - novērtētas īpaši aizsargājamo (Ministru kabineta noteikumi Nr. 396 „Par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”, Ministru kabineta noteikumi Nr. 940. <i>Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu</i>, un Latvijā apdraudēto (Degtjarenko et al. 2024) ķērpju sugu klātbūtne teritorijā, esošās un potenciālās ietekmes uz tām. - apsekojamās teritorijas robežu noteikšanai dabā un sugu atradņu fiksēšanai izmantots telefons ar GPS datu pieslēgumu.
Aizsardzības statuss	Natura 2000 teritorija, Dabas liegums “Stompaku purvi”
Atzinuma sniegšanas mērķis	Dabas aizsardzības plāna izstrādes vajadzībām

6. Vispārīgs pētāmās teritorijas apraksts

Dabas liegums “Stompaku purvi” (turpmāk Dabas liegums) atrodas Balvu novada Lazdulejas, Bērzkaines, Susāju un Medņevas pagastos. Teritorija ietver austrumu tipa augstos purvus ar minerālsalām. Purvu ietver purvaini priežu meži, kā arī lapukoku un jauktu koku meži. Dabas liegums (kods Nr. LV0502600) ir iekļauts Eiropas nozīmes aizsargājamo teritoriju tīklā *Natura 2000* kā C tipa teritorija (teritorijas, kas noteiktas īpaši aizsargājamo sugu un īpaši aizsargājamo biotopu aizsardzībai). Meža zemes aizņem 1974.95 ha jeb 50.87 % no Dabas lieguma teritorijas. Dabas liegumā dominē platības, kur valdošā suga ir priede (aizņem 1270.20 ha jeb 32.78% no kopējām mežaudžu platībām), nozīmīgas ir bērzu audzes (aizņem 349.34 ha jeb 9.02 % no

kopējām mežaudžu platībām), apšu audzes (aizņem 214.22 ha jeb 5.53 % no kopējām mežaudžu platībām) un egļu audzes (aizņem 117.87 ha jeb 3.04 % no kopējām mežaudžu platībām). Teritorijā samērā bieži sastopami nosusinātie mežu tipi (āreņi un kūdreņi). Šaurlapu ārenis (7.40 % no kopējām mežu platībām), viršu kūdreis (6.20 % no kopējām mežu platībām). Nozīmīgākās sausieņu mežu platības aizņem damaksnis (5.72 % no kopējām mežu platībām), bet no slapjajiem slapjais damaksnis (2.64 % no kopējām mežu platībām). Purvaiņu rindā nozīmīgākās platības ir niedrājam (4.69 % no kopējām mežu platībām) un purvājam (3.07 % no kopējām mežu platībām). Sadalījumā pa mežaudžu vecuma grupām Dabas lieguma teritorijā lielākās platības aizņem briestaudzes (615.14 ha), pieaugušās audzes (594.74 ha), kā arī vidējā vecuma audzes (356.50 ha) (Dabas aizsardzības plāns 2025).

7. Pieguļošās teritorijas apraksts

Dabas liegums atrodas Latvijas ziemeļaustrumu daļā, Ziemeļlatgalē, starp Viļaku un Balviem. Tuvākā *Natura* 2000 teritorija ir dabas liegums „Vjadas meži” atrodas aptuveni 1 km uz ZA no dabas lieguma, Aptuveni 1.6 km uz D no teritorijas atrodas dabas liegums ”Orlovas purvs (Ērgļu purvs)”. Dabas liegums atrodas meža masīvā, dienvidu un rietumu pieguļošajās teritorijās atrodas lauksaimniecības zemes.

8. Konstatētie Eiropas Savienības nozīmes un Latvijā īpaši aizsargājамie biotopi, biotopi ar specifiskām izplatības īpatnībām Latvijā un konstatēto biotopu kvalitāte

Dabas lieguma teritorijā ir reģistrēti 9 ES nozīmes īpaši aizsargājамie biotopi ar kopējo platību 2869.96 ha, kas ir 73.95 % no kopējās ĪADT teritorijas. No īpaši aizsargājамiem biotopiem vislielākās platības aizņem biotops 7110* *Aktīvi augstie purvi*, kopumā 1723.21 ha, jeb 44.4% no DL teritorijas. Kā dabas lieguma teritorijas galvenās kvalificējošās vērtības ir īpaši ES nozīmes īpaši aizsargājамie biotopi 7110* *Aktīvi augstie purvi*, 7140 *Pārejas purvi un slīkšņas*, 9010* *Veci vai dabiski boreāli meži*, 91D0* *Purvaini meži*, 9020* *Veci jaukti platlapju meži*, kā arī ar šiem biotopiem saistītās sugas. Apkopojumu par Dabas lieguma teritorijā konstatētajiem ES nozīmes aizsargājамiem biotopiem, to platībām, aizsardzības stāvokli un novērtējumu skat. 1. un 2. tabulā, savukārt ES nozīmes aizsargājamo biotopu platību izmaiņu izvērtējumu, salīdzinot ar *Natura* 2000 datubāzē² iekļauto informāciju skat. 3. tabulā.

8.1. Purvu biotopi

Dabas lieguma teritorijā purvu biotopi kopumā aizņem 1811.52 ha lielu platību (46.68 % no teritorijas), daļa no augstā purva platībām ir degradēta meliorācijas sistēmu ietekmē. Dabas lieguma teritorijā konstatēti trīs ES aizsargājамie purvu biotopi: 7110* *Aktīvi augstie purvi*, 7120 *Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās*, 7140 *Pārejas purvi un slīkšņas*. Lielā un Stompaku pūros ir vairākas lielas salas un daudz mazo saliņu, kur ir sastopami

² Skat. <http://natura2000.eea.europa.eu>

bioloģiski veci meži. Uz salām esošie meži galvenokārt atbilst ES nozīmes biotopiem 9010* *Veci vai dabiski boreāli meži* un 9050 *Lakstaugiem bagāti egļu meži*. Uz purva minerālsalām 20. gs. sākumā un vidū cirsti meži (Rove, 2006).

8.1.1. Purvu biotopu dabas aizsardzības vērtība un aizsardzības mērķi

Lielais jeb Mūrnieku pūrs - aizņem ~1458 ha. No D malas iztek upe Kārnīte, no R malas – Dobupe, no Z malas – upe Gurva, no A malas – grāvis uz Rikas upi. Kūdras vidējais dziļums 3.2 m, lielākais dziļums 5.8 m (Krauklis, 1998). Purvs atrodas teritorijas D daļā. Kopumā šis purvs ir mazāk hidroloģiski ietekmēts, nekā Stompaku purvs un tā stāvoklis ir daudz labāks (1. un 2. attēls). Purvs lielākā daļā ir saglabājies nefragmentēts un viendabīgs. Tā vidus un rietumu daļā ir saglabājies slīkšņu, lāmu un akaču komplekss. Pēc topogrāfiskā materiāla meliorācijas grāvji koncentrējas galvenokārt purva perifērijā, kā arī šķērso purvu Z daļā. Purva Z daļā esošie meliorācijas grāvji ir aizauguši un neveic savas funkcijas, vai arī susināšanas ietekme nav liela. Perifērijā esošie grāvji vietām joprojām funkcionē, gar grāvjiem izveidojušās blīvas priežu un bērzu audzes. No grāvjiem uz purva pusi susināšanas ietekme ir mazāka nekā uz perifērijas pusi. Lielo pūru visā platībā veido augstais purvs, šaurās joslās gar purva malām un purva salām sastopami pārejas purva fragmenti.

Stompaku pūrs – aizņem ~880 ha. No Stompaku pūra iztek upe Vjada, no A malas grāvis uz Gurvas upi, no R malas – upes Vārniene un Sūcene. Kūdras slāņa vidējais dziļums 2.2 m, lielākais dziļums 3.6 m (Krauklis & Lazdiņš 1998). Stompaku pūra 157. un 158. kvartālos rakta kūdra, purvs degradēts un sauss (Rove, 2006). Purvs atrodas teritorijas Z daļā. Pēc topogrāfiskām kartēm purvu bagātīgi šķērso meliorācijas grāvju tīkls. Dabā šie grāvji ir aizauguši, atklāta purva daļā gandrīz nav pamanāmi. Stompaku pūra centrālo daļu aizņem pārejas purvs, pārējo platību veido augstais purvs.

Biotops **7110* *Aktīvi augstie purvi*** ir viena no lielākajām dabas vērtībām DL teritorijā aizņem 1723.21 ha jeb 44.40 %. Šis ir viens no konkrētās *Natura 2000* teritorijas kvalificējošajiem biotopiem. Purvu biotopu kvalitāte galvenokārt vidēja, tikai viens biotopa poligons atbilst labai kvalitātei. Lielāko platību aizņem Lielais un Stompaku pūri. Lielas atklātas platības raksturīgas Lielajam pūram, Stompaku pūram atklātas platības ir ievērojami mazākas, kas ir saistīts ar blīvu meliorācijas tīklu, kas funkcionēšanas laikā negatīvi ietekmēja purva hidroloģisko režīmu uz

veicināja koku seguma pieaugumu. Aizaugumu ar priedēm kavē degumi, it īpaši Stompaku pūrā, kuram centrālajā un Z daļā, kā arī Lielā pūra A un centrālajā daļā, lielā daudzumā konstatēti priežu sausokņi, kas liecina par veciem un diezgan plašiem degumiem (3. un 4. attēls). Tomēr arī dabiskos apstākļos purvu malās un uz ciņu grēdām ir vērojams lielāks priežu segums, jo tur ir sausāks. Aizaugumu ietekmē arī kūdras dziļums, purva struktru daudzveidība un kopējā platība. Izmērā nelieliem purviem DL teritorijā, kuri galvenokārt koncentrējas teritorijas R daļā, ir raksturīgs lielāks aizaugums ar priedēm. Izmēros lielajiem augsto purvu poligoniem, visā to platībā raksturīgs ciņu mikroreljefs. Sūnu stāvā dominē sfagni *Sphagnum sp.*, slapjās vietās lāmās un slīkšņās biežāk sastopamas sugas – uzpūstais grīslis *Carex rostrata*, parastais baltmeldrs *Rhynchospora alba*, apaļlapu rasene *Drosera rotundifolia*, purva šeihcērija *Scheuchzeria palustris*, uz ciņiem sastopama makstainā spilve *Eriophorum vaginatum*, zilene *Vaccinium uliginosum*, polijlapu andromeda *Andromeda polifolia*, ārkausa kasandra *Chamaedaphne calyculata*, sila virsis *Calluna vulgaris*, purva vaivariņš *Ledum palustre*, purva dzērvene *Oxycoccus palustris*. Purvu perifērijā novērota neliela izmīdīšana un neliels piesārņojums ar sadzīves atkritumiem, kas saistīts ar purva izmantošanu dzērveņu lasīšanai.

Biotopa 7110* *Aktīvi augstie purvi* aizsardzības mērķis DA plāna darbības periodam ir saglabāt DL teritorijā biotopu labā kvalitātē un vismaz pašreizējās platībās t.i. 1723.21 ha, kā arī veicināt biotopa platību palielināšanos, īstenojot DA plānā paredzētos apsaimniekošanas pasākumus (B.1.1. un B.1.2.) Hidroloģiskā režīma uzlabošana biotopā 7120 Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās, pirms kura paredzēts veikt atjaunojmā biotopa poligona atkrūmošanu un koka apauguma novākšanu.

1. attēls. Biotops 7110 Aktīvi augstie purvi DL "Stompaku purvi" ($X_{LKS-92TM}=707989$; $Y_{LKS-92TM}=330577$)
(Foto: D. Krasnopoļska)*

2. attēls. Biotops 7110 Aktīvi augstie purvi DL "Stompaku purvi" ($X_{LKS-92TM}=710115$; $Y_{LKS-92TM}=333657$)
(Foto: D. Krasnopoļska)*

8.2. Meža biotopi

Teritorijas ziemeļu daļā meži ir meliorēti pagājušā gadsimta sākumā un šī meliorācijas sistēma vairs faktiski nedarbojas. Teritorijas vidusdaļā un dienvidu daļā meliorācija ir veikta ap 1970.

gadu, kuras rezultātā izveidota sazarota grāvju sistēma un izbūvēti vairāki ceļi. Kopumā puse (52%) no visiem teritorijas mežiem ir meliorēti, bet no agrākajiem slapjajiem mežiem meliorēts ir 71%. Tas nozīmē, ka dabisku slapju, jeb pārmitru mežu teritorijā ir atlicis maz (Rove, 2006).

DL teritorijā konstatēti seši ES aizsargājamie meža biotopi: 9010* *Veci vai dabiski boreāli meži*, 9020* *Veci jaukti platlapju meži*, 9050 *Lakstaugiem bagāti egļu meži*, 9080* *Staignāju meži*, 91D0* *Purvaini meži*, 91E0* *Aluviāli meži (aluviāli krastmalu un palieņu meži)*. Aizsargājamie meža biotopi DL teritorijā aizņem 1058.44 ha lielas platības (27.28 % no kopējās DL teritorijas). Nozīmīgākie un sugām bagātākie ir biotopi 9010* *Veci vai dabiski boreāli meži* un 9020* *Veci jaukti platlapju meži* (3.attēls).

3. attēls. Biotops 9020* Veci jaukti platlapju meži DL "Stompaku purvi" ($X_{LKS-92TM} = 711398$; $Y_{LKS-92TM} = 339376$)
(Foto: D. Krasnopoļska)

**1. tabula. ES nozīmes aizsargājamo biotopu platība un aizsardzības stāvoklis
Dabas liegumā (atbilstoši eksperta Nr. 96, Danas Krasnopoļskas atzinumā
sniegtajai informācijai).**

Nr. p.k.	ES nozīmes aizsargājamā biotopa kods un nosaukums (ar * atzīmē prioritāros biotopus)	Latvijā īpaši aizsargājam ā biotopa kods un nosaukums	Biotopa platība (ha) DL teritorijā	Biotopa platības attiecība (%) pret DL kopējo platību	DL teritorijā konstatētās biotopa platības attiecība (%) pret biotopa platību <i>Natura 2000</i> teritorijās Latvijā	DL teritorijā konstatētās biotopa platības attiecība (%) pret biotopa platību Latvijā ¹	Aizsardzības stāvokļa novērtējums DL	Aizsardzības stāvokļa novērtējums valstī kopumā (atbilstoši ETC datiem)
Purvu biotopi								
1.	7110* Aktīvi augstie purvi	-	1723.21	44.40		1.35	FV=	U1=
2.	7120 Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās	-	54.99	1.42		0.43	U1=	U2x
3.	7140 Pārejas purvi un slīkšņas	2.5. Pārejas purvi un slīkšņas	33.32	0.89		0.41	U1-	U1=
Mežu biotopi								
4.	9010* Veci vai dabiski boreāli meži	1.14. Veci vai dabiski boreāli meži	550.17	14.18		0.59	FV=	U2x
5.	9020* Veci jaukti platlapju meži	1.3. Veci jaukti platlapju meži	39.43	1.02		0.24	U1=	U2=
6.	9050 Lakstaugiem bagāti egļu meži	-	8.59	0.22		0.04	U1=	U2x

7.	9080* Staignāju meži	1.12. Staignāju meži	12.04	0.31		0.04	U1=	U2-
8.	91D0* Purvaini meži	1.15. Veci un dabiski purvaini meži	446.26	11.50		0.56	FV=	U1=
9.	91E0* Aluviāli meži (aluviāli krastmalu un palieņu meži)	1.8. Aluviāli krastmalu un palieņu meži	1.95	0.05		0.01	U1-	U1x

PASKAIDROJUMI UN

APZĪMĒJUMI:

Aizsardzības stāvokļa novērtējums atbilstoši ziņojumā Eiropas Komisijai (ES ziņojums, 2019) lietotajiem apzīmējumiem (tikai direktīvā iekļautajiem biotopiem):

	FV: Aizsardzības stāvoklis labvēlīgs (Favourable);
	U1: Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-nepietiekams (Unfavourable-Inadequate);
	U2: Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-slikts (Unfavourable-Bad);
	XX: Aizsardzības stāvoklis nezināms (Unknown).

Apzīmējumi aizsardzības stāvokļa tendencei: “+” – uzlabojas; “-” – pasliktinās; “=” – stabils; “x” – nezināms.

¹ LatViaNature 2024. Valsts līmeņa biotopu aizsardzības mērķi. Dabas aizsardzības pārvalde.

2. tabula. Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamo biotopu novērtējums Dabas liegumā

Nr. p.k.	ES nozīmes aizsargājamā biotopa kods un nosaukums (ar * atzīmē prioritāros biotopus)	Teritorijas novērtējums				
		Datu kvalitāte¹	Reprezentativitāte¹	Relatīvā platība¹	Saglabāšanās¹	Vispārējais novērtējums¹
Purvu biotopi						
1.	7110* <i>Aktīvi augstie purvi</i>	G	A	C	A	A
2.	7120 <i>Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās</i>	G	C	C	B	C
3.	7140 <i>Pārejas purvi un slīkšņas</i>	G	C	C	B	B
Mežu biotopi						

4.	9010* Veci vai dabiski boreāli meži	G	A	C	A	A
5.	9020* Veci jaukti platlapju meži	G	C	C	B	B
6.	9050 Lakstaugiem bagāti egļu meži	G	C	C	B	B
7.	9080* Staigāju meži	G	C	C	B	B
8.	91D0* Purvaini meži	G	B	C	A	A
9.	91E0* Aluviāli meži (aluviāli krastmalu un palieņu meži)	G	C	C	C	C

¹ Tabula aizpildīta saskaņā ar Eiropas Komisijas īstenošanas lēmumu (2011. gada 11. jūlijs) par formu, kādā sniedzama informācija par *Natura 2000* teritorijām (izziņots ar dokumenta numuru C(2011) 4892) (2011/484/ES)

Datu kvalitāte: G – laba, M – viduvēja, P – slikta; **Reprezentativitāte** (attiecīgā dzīvotņu veida reprezentativitāte konkrētajā teritorijā): A - izcila reprezentativitāte, B - laba reprezentativitāte, C - nozīmīga reprezentativitāte, D - nenožīmīga klātbūtne (šajā gadījumā tālākās sadaļas “relatīvā platība”, “saglabāšanās” un “vispārējais novērtējums” tālākos laukus neaizpilda); **Relatīvā platība** (teritorijas platība, ko aizņem dabisko dzīvotņu veids, attiecībā pret kopējo platību, kuru valstī aizņem minētais dabisko dzīvotņu veids): A: $100 \geq p > 15 \%$; B: $15 \geq p > 2 \%$; C: $2 \geq p > 0 \%$;

Saglabāšanās: saglabāšanās pakāpes novērtējumu iegūst, saskaņā ar metodiku izvērtējot trīs apakškritērijus – struktūras saglabāšanās pakāpi, funkciju saglabāšanās pakāpi kā arī atjaunošanas iespējas. Novērtējuma klasifikācijas apzīmējumi: A - izcila saglabāšanās pakāpe, B - laba saglabāšanās pakāpe, C - viduvēja vai zema saglabāšanās pakāpe; **Vispārējais novērtējums:** atspoguļo vispārējo novērtējumu par to, kāda ir teritorijas nozīme attiecīgā biotopa saglabāšanā. Šis kritērijs integrētā veidā novērtē iepriekšējos kritērijus, ņemot vērā atšķirīgo svarīgumu, kāds tiem var būt attiecībā uz aplūkojamo biotopa veidu. Novērtējuma klasifikācijas apzīmējumi: A - izcila vērtība, B - liela vērtība, C - ievērojama vērtība.

3. tabula. Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamo biotopu platību izmaiņu izvērtējums Dabas liegumā

Nr. p.k.	ES nozīmes aizsargājamā biotopa kods un nosaukums (ar * atzīmē prioritāros biotopus)	NATURA 2000 teritorijas standarta datu formas 2019. gada dati (ha)	DAP izstrādes gaitā iegūtie dati (ha)	Starpība	ES biotopu platību izmaiņu cēloņi
Purvu biotopi					
1.	7110* Aktīvi augstie purvi	1734.64	1723.21	-11.43	Detalizēta aizsargājamo biotopu inventarizācija DL teritorijā projekta <i>Dabas skaitīšana</i> ietvaros, biotopa poligonu robežu precizēšana, veicot

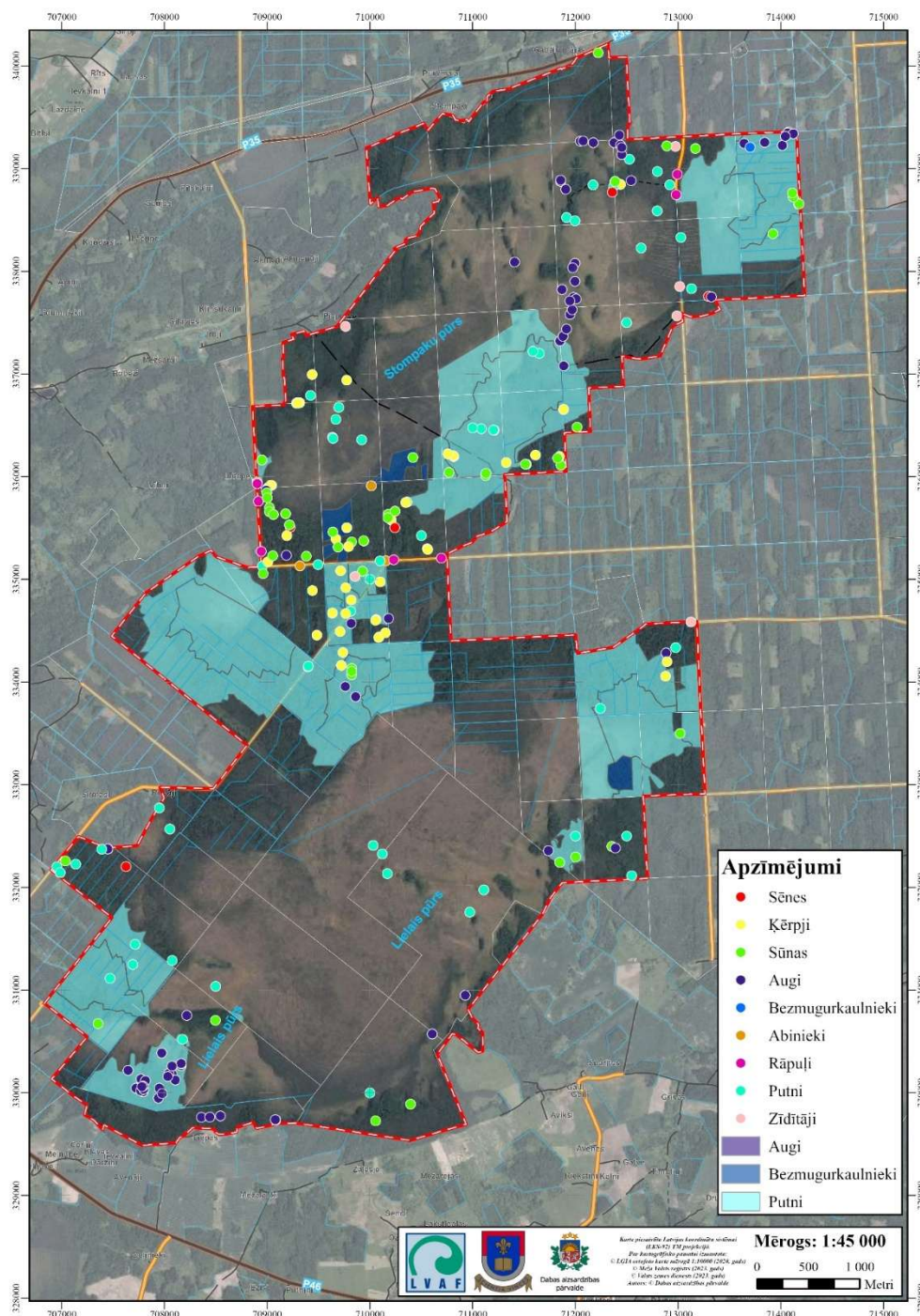
Nr. p.k.	ES nozīmes aizsargājamā biotopa kods un nosaukums (ar * atzīmē prioritāros biotopus)	NATURA 2000 teritorijas standarta datu formas 2019. gada dati (ha)	DAP izstrādes gaitā iegūtie dati (ha)	Starpība	ES biotopu platību izmaiņu cēloņi
					apsekošanu DA plāna izstrādes ietvaros. Dabiskās sukcesijas rezultātā daļa biotopa transformējusies par meža biotopu 91D0* <i>Purvaini meži</i> .
2.	7120 Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris atjaunošanās	38.06	54.99	+16.93	Detalizēta aizsargājamo biotopu inventarizācija DL teritorijā projekta <i>Dabas skaitīšana</i> ietvaros. Biotopa poligonu robežu precizēšana, veicot apsekošanu DA plāna izstrādes ietvaros.
3.	7140 Pārejas purvi un slīkšņas	0	33.32	+33.32	Detalizēta aizsargājamo biotopu inventarizācija DL teritorijā projekta <i>Dabas skaitīšana</i> ietvaros. Biotopa poligonu robežu precizēšana un biotopu inventarizācija veicot apsekošanu DA plāna izstrādes ietvaros.
Mežu biotopi					
4.	9010* Veci vai dabiski boreāli meži	162.18	550.17	+387.99	Detalizēta aizsargājamo biotopu inventarizācija DL teritorijā projekta <i>Dabas skaitīšana</i> ietvaros. Biotopa poligonu robežu precizēšana un biotopu inventarizācija veicot

Nr. p.k.	ES nozīmes aizsargājamā biotopa kods un nosaukums (ar * atzīmē prioritāros biotopus)	<i>NATURA 2000</i> teritorijas standarta datu formas 2019. gada dati (ha)	DAP izstrādes gaitā iegūtie dati (ha)	Starpība	ES biotopu platību izmaiņu cēloņi
					apsekošanu DA plāna izstrādes ietvaros.
5.	9020* Veci jaukti platlapju meži	7.77	39.43	+31.66	Detalizēta aizsargājamo biotopu inventarizācija DL teritorijā projekta <i>Dabas skaitīšana</i> ietvaros. Biotopa poligonu robežu precizēšana un biotopu inventarizācija veicot apsekošanu DA plāna izstrādes ietvaros.
6.	9050 Lakstaugiem bagāti egļu meži	9.48	8.59	-0.89	Detalizēta aizsargājamo biotopu inventarizācija DL teritorijā projekta <i>Dabas skaitīšana</i> ietvaros. Biotopa poligonu robežu precizēšana, veicot apsekošanu DA plāna izstrādes ietvaros.
7.	9080* Staignāju meži	3.24	12.04	+8.80	Detalizēta aizsargājamo biotopu inventarizācija DL teritorijā projekta <i>Dabas skaitīšana</i> ietvaros. Biotopa poligonu robežu precizēšana, veicot apsekošanu DA plāna izstrādes ietvaros.
8.	91D0* Purvaini meži	472.6	446.26	-26.34	Detalizēta aizsargājamo biotopu inventarizācija DL teritorijā projekta <i>Dabas skaitīšana</i> ietvaros. Biotopa poligonu

Nr. p.k.	ES nozīmes aizsargājamā biotopa kods un nosaukums (ar * atzīmē prioritāros biotopus)	<i>NATURA 2000</i> teritorijas standarta datu formas 2019. gada dati (ha)	DAP izstrādes gaitā iegūtie dati (ha)	Starpība	ES biotopu platību izmaiņu cēloņi
					robežu precizēšana, veicot apsekošanu DA plāna izstrādes ietvaros.
9.	91E0* Aluviāli meži (aluviāli krastmalu un palieņu meži)	0	1.95	+1.95	Detalizēta aizsargājamo biotopu inventarizācija DL teritorijā projekta <i>Dabas skaitīšana</i> ietvaros. Biotopa poligonu robežu precizēšana, veicot apsekošanu DA plāna izstrādes ietvaros.
Kopā:					

9. Konstatētās īpaši aizsargājamās ķērpju sugas un to izplatības īpatnības, kā arī esošie un potenciālie (ja tos iespējams identificēt) apdraudošie faktori apsektajā teritorijā un to ietekmes vērtējums

Informācija par DL “Stompaku purvi” sastopamām īpaši aizsargājamām sugām ir pieejama DAP sadaļā “4.4. Sugas, to sociālekonomiskā vērtība un sugu ietekmējošie faktori”. Zināmo īpaši aizsargājamo sugu atradnes ir atspoguļotas 4. attēlā.

4.attēls. DL “Stompaku purvi” konstatētās īpaši aizsargājamās sugas.

9.1.Ķērpji

Dabas liegums “Stompaku purvi” teritorijas ķērpju biota izpēte tiek veikta aptuveni kopš 21. gadsimta sākuma (Latvijas Universitātes herbārijs (RIG), ķērpju kolekcija). Ķērpju herbārija materiālu no pašreizējās Dabas liegums “Stompaku purvi” teritorijas vāca slavenais lihenologs Alfons Piterāns.

Līdz šī gadsimta divdesmito gadu sākumam Dabas liegums “Stompaku purvi” teritorijā bija zināmas vien dažas labi pazīstamo īpaši aizsargājamo (ĪA) ķērpju sugu atradnes. Piemēram: *Cladonia parasitica*, *Collema nigrescens*, *Lobaria pulmonaria*, *Menegazzia terebrata*, *Thelotrema lepadinum*.

Kopš 2019. gada DAP speciālisti, sugu un biotopu eksperti, dabas pētnieki un amatieri aktīvi iesaistījās dabas izpētē “Dabas skaitīšanas” projekta ietvaros, kura gaitā tika identificētas daudzas, līdz šim nezināmas, ķērpju sugu atradnes (tai skaitā DL “Stompaku purvi”). Informācija par sugām tika publicēta datubāzēs – DDPS "OZOLS" un portālā “Dabasdati.lv”, kā arī anketās ko aizpildīja dabas eksperti meža biotopu inventarizācijas laikā. Apkopojot pieejamo informāciju par DL “Stompaku purvi” teritorijā zināmajām ķērpju sugām līdz 2024. gadam, tika atrasta informācija par 14 ķērpju sugām, kurām ir aizsardzības statuss.

2024.-2025. gada lauku apsekošanas sezonā (2024. gada augusts līdz 2025. gada janvāris) tika apmeklēti dažādi ķērpjiem piemēroti biotopu veidi: meža biotopi, purvi, atsevišķi augoši koki, utt. Lauku darbi ietvēra iepriekš zināmo atradņu apsekošanu (aptuveni 30 atradnes, kas reprezentē 14 īpaši aizsargājamas ķērpju sugas), dabas aizsardzības plānā piesaistītu citu organismu un biotopu grupu ekspertu reģistrēto atradņu izvērtēšanu (aptuveni 30 atradnes, 11 ĪA ķērpju sugām), kā arī DL “Stompaku purvi” jaunu ĪA ķērpju populāciju meklēšanu. Apkopojot pieejamo informāciju par teritorijā sastopamajām ĪA ķērpju sugām, tiek secināts, ka teritorijā ir sastopamas vismaz 17 ĪA ķērpju sugas (4. Tabula). Teritorijas apsekošanas laikā tika konstatētas 2 sugas, kurām šobrīd Latvijā nav aizsardzības statusa, bet tās ir uzskatāmas par retām Latvijas teritorijā, un ir saistītas ar regulāriem ugunsgrēkiem priežu mežos - *Hertelidea botryosa* (Fr.) Printzen & Kantvilas un *Carbonicola myrmecina* (Ach.) Bendiksby & Timdal. Turklāt, priekš *Carbonicola myrmecina*, DL “Stompaku purvi” ir trešā zināmā atradne Latvijā (Moisejevs 2017). Īpaši aizsargājamās ķērpju sugas pamatā ir atrodamas dabas lieguma teritorijā sastopamajos ES nozīmes aizsargājamajos meža un purvu biotopos, un to labvēlīga statusa nodrošināšana ir tieši saistīta ar ES biotopu saglabāšanu teritorijā. Viena no apsekošanas laikā konstatētajām ĪA ķērpju sugām – asinssārtais mikoblasts *Mycoblastus sanguinarius* tika konstatēta tai netipiskā (Latvijas populācijai) biotopā un uz netipiska substrāta, uz atmirušas priežu koksnes, aktīvā augstā purva perifērijā (5.attēls).

4.2. Dabas aizsardzības vērtība

Dati par DL “Stompaku purvi” teritorijā sastopamajām reto un aizsargājamo ķērpju sugām apkopoti, balstoties uz sekojošiem informācijas avotiem:

- DDPS "OZOLS" reģistrētie ieraksti;

- DL “Stompaku purvi” DA plāns (2002. - 2010. gadam (pagarināts līdz 2015. gadam);
- Interneta portālā “Dabasdati.lv” pieejamo informāciju par ķērpju sugu atradnēm;
- Daugavpils Universitātes (DAU) un Latvijas Universitātes ķērpju herbārija (RIG) kolekciju datiem;
- Datiem, kas tika iegūti, apsekojot DL “Stompaku purvi” teritoriju, plāna izstrādes laikā (2024.-2025.gads).

No 17 īpaši aizsargājamām ķērpju sugām, kas ir konstatētas DL “Stompaku purvi” (attēls):

- Divpadsmit (12) sugu aizsardzībai var būt veidojami mikroliegumi;
- Sešpadsmit (16) sugas iekļautas Latvijā īpaši aizsargājamo sugu sarakstā;
- Septiņas (7) no DL “Stompaku meži” sastopamajām ķērpju sugām iekļautas Latvijas Sarkanajā Grāmatā;
- No visām konstatētajām dabas lieguma teritorijā ķērpju sugām, atbilstoši IUCN izvērtējamam (Degtjarenko et al. 2024) - deviņas (9) ir gandrīz apdraudētas (NT), četras (4) jūtīgas (VU), četras (4) apdraudētas (EN), un viena suga, par kuru trūkst datu (DD).

4.3. Sociālekonomiskā vērtība

DL “Stompaku purvi” konstatētajām ķērpju sugām ir augsta estētiskā un pētnieciskās izziņas vērtība – sastopamās retās un aizsargājamās sugas ir gan tautas medicīnā lietojamas sugas (piemēram, Islandes ķērpis *Cetraria islandica* (L.) Ach., kuru izmanto tēju pagatavošanā), gan arī citādi interesi piesaistošas sugas, kas ir saistītas ar degumiem priežu mežos. Ņemot vērā DL “Stompaku purvi” tūrisma infrastruktūru un samērā augstu apmeklētību, teritorijai ir augsta prioritāte informatīvo materiālu (informācijas stendi) ierīkošanai, kas kalpos kā sabiedrības izglītojoši informatīvie materiāli par retām ķērpju sugām, kas ir saistītas ar purviem un degušām priežu mežaudzēm (piemēram, *Hertelidea botryosa* un *Carbonicola myrmecina*).

4.4. Ietekmējošie faktori

Pēc teritorijas apsekošanas tika identificēts sekojošs potenciāls ĪA ķērpju populācijas negatīvi ietekmējošs faktors:

Meliorācija – pašlaik ietekmē, kā arī nākotnē negatīvi ietekmēs ķērpju sugas, kas ir saistītas ar pārmitrām mitrām mežaudzēm. Meliorācijas ietekme uz retām un īpaši aizsargājamām ķērpju sugām ir negatīva, bet tiek pieļauts, ka tuvāko 15 gadu laikā, tā būtiski neietekmēs aizsargājamo ķērpju populāciju stāvokli. Neskatoties uz to, teritorijas apsekošanas laikā tika konstatēts, ka liela daļa no mežaudzēm ir negatīvi ietekmēta no meliorāciju sistēmas. Daudzās mežaudzēs, kur potenciāli varētu būt sastopamas retas un īpaši aizsargājamās ķērpju sugas, kas ir saistītas ar stabilu mikroklimatu, nav apdzīvotas ar retām un īpaši aizsargājamām ķērpju sugām. Piemēram - DL “Stompaku meži” sastomajos īpaši aizsargajamos ES nozīmes biotopos 9080* (Staignāju meži), praktiski nav atrodamas,

vai sastopamas ļoti nelielā daudzumā, biotopu speciālistu ķērpju sugas, tādas kā *Cetrelia olivetorum* (6.attēls), *Menegazzia terebrata*, *Thelotrema lepadinum* (Degtjarenko & Moisejevs 2020; Mežaka et al. 2021). Šī iemesla dēļ, tiek pieļauts, ka meliorācijas sistēma veicina esošu un potenciālu dzīvotņu degradāciju.

10. attēls. Asinssārtais mikoblasts *Mycoblastus sanguinarius* DL "Stompaku purvi" ($X_{LKS-92TM} = 712488$; $Y_{LKS-92TM} = 338680$) (Foto: R. Moisejevs)

11. attēls. Olīvzaļā cetrēlija *Cetrelia olivetorum* DL "Stompaku purvi" ($X_{LKS-92TM} = 712442$; $Y_{LKS-92TM} = 338847$) (Foto: R. Moisejevs)

4. tabula. Īpaši aizsargājamās vaskulāro augu sugas Dabas lieguma teritorijā un to aizsardzības statuss

Nr.p .k.	Sugas nosaukums latviski	Sugas nosaukums latīniski	Sugas aizsardzības statuss valstī		Sugas labvēlīga aizsardzības stāvokļa novērtējums valstī kopumā (atbilstoši ETC datiem, tikai direktīvu pielikumos iekļautajām sugām)	Sugas labvēlīga aizsardzības stāvokļa novērtējums konkrētajā ĪADT (direktīvas pielikumos iekļautajām sugām informāciju norāda atbilstoši ETC kategorijām)
			Īpaši aizsargājama suga atbilstoši 14.11.2000. MK noteikumiem Nr.396 (ar ¹ atzīmēt mikroliegumu sugas 18.12.2012. MK noteikumiem Nr.940)	Biotopu direktīvu pielikumos s iekļauta suga (ar * atzīmē prioritārās sugas)		
1.	Dobuma inā akrokor dija	<i>Acroco rdia cavata</i> (Ach.) R.C. Harris	1	-	-	Suga konstatēta nelielā daudzumā punktveida atradnēs. Piemērotos biotopos iespējams konstatēt jaunas sugas atradnes
2.	Artonijv eida artonijs	<i>Arthoni a arthoni</i>	1	-	-	Suga konstatēta nelielā daudzumā

		<i>oides</i> (Ach.) A.L.Sm				punktveida atradnēs.
3.	Kaķpēdi ņu artonijs	<i>Felipes</i> <i>leucope</i> <i>llaeus</i> (Ach.) Frisch & G. Thor syn. <i>Arthoni</i> <i>a</i> <i>leucope</i> <i>llaea</i> (Ach.) Almq.		-	-	Suga konstatēta nelielā daudzumā punktveida atradnēs. Piemērotos biotopos iespējams konstatēt jaunas sugas atradnes
4.	Kastaņb rūnā artonijs	<i>Diartho</i> <i>nis</i> <i>spadice</i> <i>a</i> (Leight.) Frisch, Ertz, Coppin s & P.F. Cannon syn. <i>Arthoni</i>		-	-	Suga konstatēta lielā daudzumā, ņemot vērā sugas novērtējumu atbilstoši IUCN kritērijiem (LC), lielākā daļa no atradnēm netika atzīmēta. Piemērotos biotopos

		<i>a spadice a Leight.</i>				iespējams konstatēt jaunas sugas atradnes
5.	Vīnkra- s artonija	<i>Arthoni a vinosa Leight.</i>		-	-	Suga konstatēta nelielā daudzumā punktveida atradnēs. Piemērotos biotopos iespējams konstatēt jaunas sugas atradnes
6.	Olīvzaļā cetrēlija	<i>Cetrelia a olivetorum (Nyl.) W. L. Culb. et C. F. Culb.</i>	1	-	-	Suga konstatēta nelielā daudzumā punktveida atradnēs. Piemērotos biotopos iespējams konstatēt jaunas sugas atradnes
7.	Zaļganā henotēk- a	<i>Chaenotheca chlorella a (Ach.) Müll. Arg.</i>	1	-	-	Suga konstatēta nelielā daudzumā punktveida atradnēs uz atmirušas koksnes

						strukturām. Piemērotos biotopos iespējams konstatēt jaunas sugas atradnes
8.	Parazītis kā kladonija	<i>Cladonia parasitica</i> (Hoffm.) Hoffm.	1	-	-	Suga konstatēta nelielā daudzumā punktveida atradnēs uz gulošas atmirušas koksnes. Piemērotos biotopos iespējams konstatēt jaunas sugas atradnes
9.	Melnā kolēma	<i>Collema nigrescens</i> (Huds.) DC.	1	-	-	Suga konstatēta nelielā daudzumā punktveida atradnēs. Viena no nozīmīgākajām sugas populācijām valstī. Piemērotos biotopos iespējams konstatēt

						jaunas sugas atradnes
10.	Tumsnēj ā kolēma	<i>Collema subnigr escens</i> Degel.	1	-	-	Suga konstatēta nelielā daudzumā punktveida atradnēs. Viena no nozīmīgākajā m sugas populācijām valstī. Piemērotos biotopos iespējams konstatēt jaunas sugas atradnes
11.	Vidējā evernija	<i>Evernia mesom orpha</i> Nyl.		-	-	Suga konstatēta nelielā daudzumā punktveida atradnēs. Piemērotos biotopos iespējams konstatēt jaunas sugas atradnes
12.	Piesātin ātā leptogija	<i>Leptogium saturni num</i> (D	1	-	-	Suga konstatēta nelielā daudzumā punktveida atradnēs.

		icks.) Nyl.				Pamatā uz vecām apsēm. Piemērotos biotopos iespējams konstatēt jaunas sugas atradnes
13.	Parastais plaušķēr pis	<i>Lobaria pulmon aria</i> (L.) Hoffm.		-	-	Suga konstatēta nelielā daudzumā punktveida atradnē. Piemērotos biotopos iespējams konstatēt jaunas sugas atradnes
14.	Caurum ainā menegāc ija	<i>Menega zzia terebrat a</i> (Hoff m.) A. Massal.	1	-	-	Suga konstatēta nelielā daudzumā punktveida atradnēs. Piemērotos biotopos iespējams konstatēt jaunas sugas atradnes
15.	Asinssār tais mikobla sts	<i>Mycobl astus sanguin arius</i> (L	1	-	-	Suga konstatēta nelielā daudzumā punktveida

		.) Norma n				atradne. Piemērotos biotopos iespējams konstatēt jaunas sugas atradnes
16.	Caurum ainā pertuzāri ja	<i>Pertusa ria pertusa (L.) Tuck.</i>	1	-	-	Suga konstatēta nelielā daudzumā punktveida atradnēs. Piemērotos biotopos iespējams konstatēt jaunas sugas atradnes
17.	Zvīņainā telotrēm a	<i>Thelotr ema lepadin um (Ac h.) Ach.</i>	1	-	-	Suga konstatēta nelielā daudzumā punktveida atradnēs. Piemērotos biotopos iespējams konstatēt jaunas sugas atradnes

5. tabula. Citas no dabas aizsardzības viedokļa nozīmīgas Dabas lieguma teritorijā sastopamās ķērpju sugas

Nr. p.k.	Sugas nosaukums (latviski un latīniski)	Statuss	Sugas stāvoklis Latvijā	Sugas stāvoklis konkrētajā ĪADT
1.	<i>Carbonicola myrmecina</i> (Ach.) Bendiksby & Timdal	-	Reta suga. Pirofīla suga. Zināmas < 5 atradnēm Latvijā.	Sugas populācija ir samērā liela teritorijas ziemeļu daļā.
2.	<i>Cladonia norvegica</i> Tønsberg & Holien	-	Reta suga. Neoficiāla DMB indikatorsuga.	Sugas populācija ir vērtējama kā vidēji liela.
3.	<i>Hertelidea botryosa</i> (Fr.) Printzen & Kantvilas	-	Reta suga. Pirofīla suga. Zināmas < 15 atradnēm Latvijā.	Sugas populācija ir samērā liela teritorijas ziemeļu daļā.
4.	<i>Microcalicium ahlneri</i> Tibell	-	Reta suga. Saistīta ar DMB. Zināmas < 10 atradnēm Latvijā.	Sugas populācija ir vērtējama kā neliela.
5.	<i>Mycobilimbia</i> <i>carneoalbida</i> (Müll. Arg.) S. Ekman & Printzen Syn. <i>Biatora carneoalbida</i> (Müll. Arg.) Coppins	-	Reta suga. Saistīta ar DMB. Zināmas < 50 atradnēm Latvijā.	Sugas populācija ir vērtējama kā vidēji liela.
6.	<i>Peltigera aphthosa</i> (L.) Willd.	VU (Degtjarenko et al. 2024)	Reta suga. Zināmas < 50 atradnēm Latvijā.	Sugas populācija ir vērtējama kā vidēji liela.
7.	<i>Multiclavula mucida</i> (Pers.) R.H. Petersen	-	Reta suga. Saistīta ar DMB. Zināmas < 50 atradnēm Latvijā.	Sugas populācija ir vērtējama kā vidēji liela.

PASKAIDROJUMI UN APZĪMĒJUMI:

Datu avoti: 1 – Degtjarenko et.al. 2024, 1980; 2 – SDF (Standard data form); 3 – Dabas aizsardzības plāns 2006; 4 – Dabas datu pārvaldības sistēmā "Ozols" (dati iekļauj: vecās aizsargājamo augu sugu atradnes; Dabas skaitīšanas datus un Dabas datus); 5 – Plāna izstrādes laikā iegūtie dati.

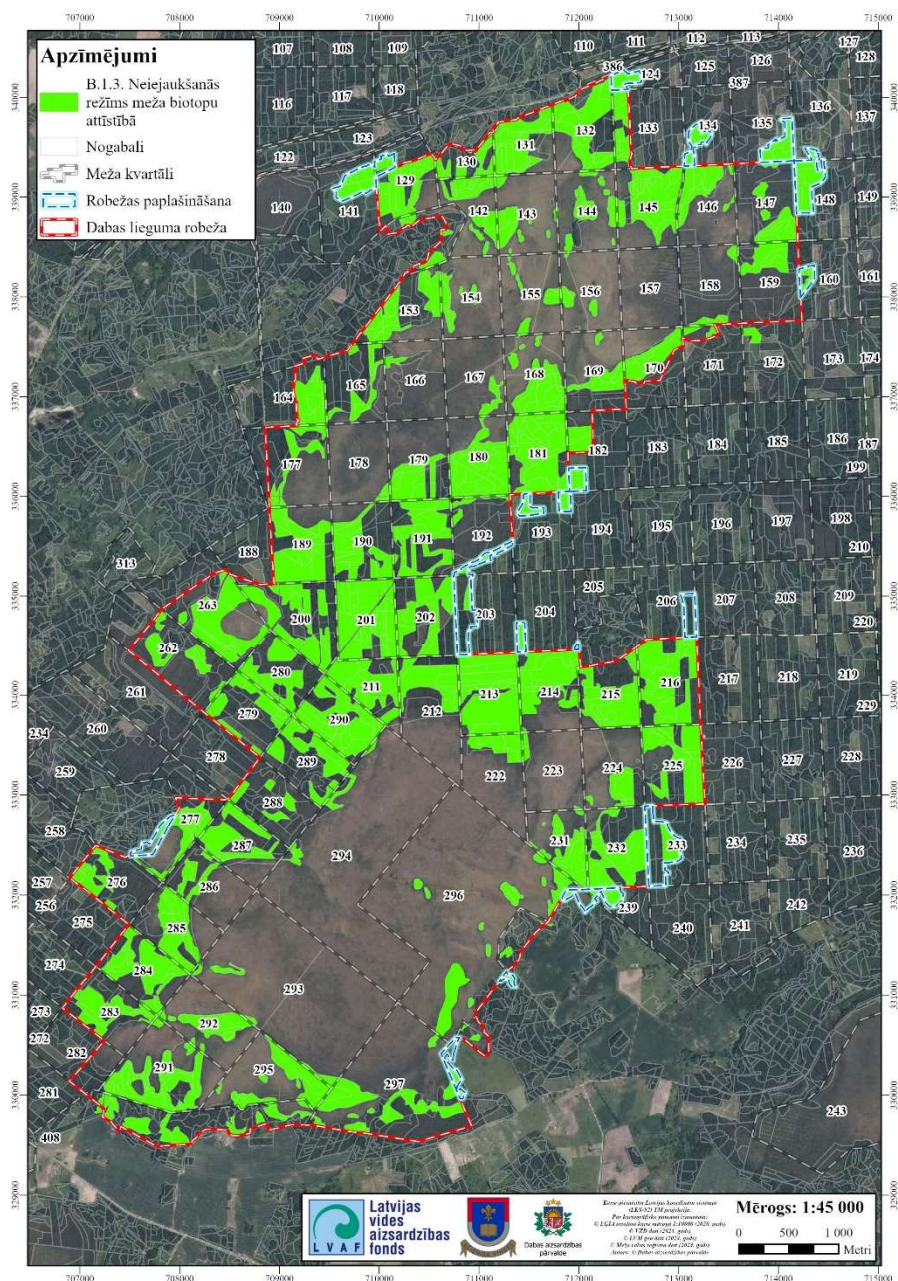
5. Citas apsektās teritorijas bioloģiskās daudzveidības un ainavas saglabāšanai nozīmīgas vērtības, piemēram, dižkoki, veci koki, alejas, zinātniski nozīmīgas sugu atradnes

Informācija par Dabas lieguma teritorijā konstatētajām bioloģiskās daudzveidības un ainavas saglabāšanai nozīmīgām vērtībām apkopota Dabas aizsardzības plāna 4.5. nodaļā.

6. Labvēlīga īpaši aizsargājamo ķērpju sugu aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības

6.1. Neiejaukšanās režīms meža biotopu attīstībā

Visos ES nozīmes meža biotopos un potenciālajos biotopos, kas iekļauti *Natura 2000* teritorijas līmeņa biotopu aizsardzības mērķī, ķērpju sugu saglabāšanai un dzīvotņu kvalitātes uzlabošanai, ir nepieciešams nodrošināt neiejaukšanos dabiskajos meža procesos (skat. 18. attēls). Neiejaukšanas režīms nodrošinās bioloģiskajai daudzveidībai nepieciešamo struktūru veidošanos (sausokņi, kritālas, stumbeņi). Neiejaukšanās režīms ir svarīgs arī mežos, kas šobrīd nekvalificējas kā ES nozīmes biotopi, tiem nākotnē būs tendence uzlaboties, sadaloties esošajai atmīrušajai koksnei un veidojoties jaunai. Neiejaucoties dabiskajos procesos, mežiem ir augsts potenciāls sasniegt aizsargājama biotopa kritērijus, kas kalpos par ilgtspējīgām dzīvotnēm priekš īpaši aizsargājamām ķērpju sugām (piemēram, Tumsnējā kolēma *Collema subnigrescens*, Melnā kolēma *Collema nigrescens*, parastais plaušķērpis *Lobaria pulmonaria*, Caurumainā menegācija *Menegazzia terebrata* u.c.).

7. attēls. Meža nogabali, kur paredzēts īstenot neiejaukšanās režīmu meža biotopu attīstībā

8. Secinājumi

- Dabas lieguma teritorijā ir reģistrētas 17 īpaši aizsargājamās ķērpju sugas un 7 citādi nozīmīgas ķērpju sugas.
- Būtiska negatīva ietekme uz ķērpju dzīvotnēm netika konstatēta.
- Dabas liegumā sastopamo reto un īpaši aizsargājamo ķērpju sugu stāvoklis ir labs, nav konstatēti faktori, kas šobrīd būtiski negatīvi ietekmētu sugas izstrādājamā dabas aizsardzības plāna darbības laikā;
- Visu dabas liegumā konstatēto īpaši aizsargājamo ķērpju sugu labvēlīga aizsardzības režīma nodrošināšanai ilgtermiņā ir svarīga neiejaukšanās dabiskos meža attīstības procesos (skat sadaļu “Neiejaukšanās režīms meža biotopu attīstībā”).

Rolands Moisejevs
Tālrunis: +371 26752278
e-pasts: rolands.moisejevs@biology.lv

Atzinums sagatavots atbilstoši Ministru kabineta 2010. gada 30. septembra noteikumiem Nr. 925 “*Sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertu atzinuma saturs un tajā ietvertās minimālās prasības*”, atbilstoši Ministru kabineta 2007. gada 27. marta noteikumiem Nr. 213 “*Noteikumi par kritērijiem, kurus izmanto, novērtējot īpaši aizsargājamām sugām vai īpaši aizsargājamiem biotopiem nodarītā kaitējuma ietekmes būtiskumu*”, kā arī atbilstoši “*Vadlīnijām sugu un biotopu aizsardzības jomas sertificētu ekspertu sniegto atzinumu satura kvalitātes uzlabošanai sākotnējā izvērtējuma, ietekmes uz vidi novērtējuma vai ietekmes uz Natura2000 teritoriju novērtējuma ietvaros*”.

Izmantotā literatūra

9. Auniņš A. (red.) 2013. Eiropas Savienības aizsargājamie biotopi Latvijā. Noteikšanas grāmatas 2. precizētais izdevums. Rīga, 359 lpp.
10. Degtjarenko, P., Kaupuža, R., Motiejūnaitē, J., Randlane T. & Moisejevs, R. 2024. Toward the first Red List of Latvian lichens according to the IUCN criteria, *Plant Biosystems - An International Journal Dealing with all Aspects of Plant Biology*, DOI: 10.1080/11263504.2024.2399056
11. Degtjarenko, P. & Moisejevs, R. 2020. Revision of the Genus *Cetrelia* (Lichenised Ascomycota) in Latvia. *Botanica* 26(1): 88-94.
12. Krauklis I, Lazdiņš L. 1998. Stampaku purvs. Latvijas daba. Enciklopēdija. 5. sējums. Rīga, Preses nams, 153. lpp.
13. Krauklis I. 1998. Mūrnieku purvs, Lielais purvs. Latvijas daba. Enciklopēdija. 5. sējums. Rīga, Preses nams, 153. lpp.
14. Mežaka, A., Moisejevs, R., Nitcis M. 2021. The main drivers for the occurrence of six red-listed epiphytic bryophytes and lichens in the boreo-nemoral forest landscape, Latvia. *Folia Cryptogamica Estonica* 58: 229–241.
15. Moisejevs, R. 2017. Lichens and allied fungi new for Latvia. *Folia Cryptogamica Estonica* 54: 9-12

16. Priedītis N., 2014. Latvijas augi. Enciklopēdija. Rīga: Gandrs, 888 lpp.
17. Rove I. 2006. Dabas lieguma "Stompaku purvi" dabas aizsardzības plāns. Rīga. 1-64.

DABAS LIEGUMĀ “STOMPAKU PURVI” SASTOPAMO ĪPAŠI AIZSARGĀJAMO UN
CITĀDI NOZĪMĪGO ĶĒRPJU SUGU IZPLATĪBAS KARTE

3.5. pielikums Dabas lieguma “Stompaku purvi” dabas aizsardzības plānam. Eksperta atzinums sugu grupā bezmugurkaulnieki.

Pasūtītājs:

*Daugavpils Universitāte
Reģ.Nr. LV90000065985
Vienības iela 13, Daugavpils,
Latvija LV-5404*

Izpildītājs:

*Dr. biol.M. Balalaikins
Sertifikāta numurs dabas ekspertu reģistrā: 086
Sertifikāts derīgs līdz 02.03.2026.*

BEZMUGURKAULNIEKU EKSPERTA ATZINUMS DABAS LIEGUMA “STOMPAKU PURVI” DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNA IZSTRĀDES VAJADZĪBĀM

Eksperta atzinums sagatavots saskaņā ar Ministru kabineta noteikumos Nr. 925 (30.09.2010.) „Sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertu atzinuma saturs un tajā ietvertās minimālās prasības” ietvertajām prasībām.

Daugavpils
2025

Atzinuma sniegšanas mērķis

Dabas lieguma "Stompaku purvi" (turpmāk tekstā - DL) dabas aizsardzības plāna izstrāde.

Īss piegulošās teritorijas raksturojums

Dabas liegums atrodas Latvijas ziemeļaustrumu daļā, Ziemeļlatgalē, starp Viļaku un Balviem. Tuvākā *Natura 2000* teritorija ir dabas liegums „Vjadas meži” atrodas aptuveni 1 km uz ZA no dabas lieguma, Aptuveni 1.6 km uz D no teritorijas atrodas dabas liegums "Orlovas purvs (Ērgļu purvs)". Dabas liegums atrodas meža masīvā, dienvidu un rietumu piegulošajās teritorijās atrodas lauksaimniecības zemes.

Pētāmās teritorijas raksturojums

Dabas liegums "Stompaku purvi" (turpmāk Dabas liegums) atrodas Balvu novada Lazdulejas, Bērzkalnes, Susāju un Medņevas pagastos. Teritorija ietver austrumu tipa augstos purvus ar minerālsālām. Purvu ietver purvaini priežu meži, kā arī lapukoku un jauktu koku meži. Dabas liegums (kods Nr. LV0502600) ir iekļauts Eiropas nozīmes aizsargājamo teritoriju tīklā *Natura 2000* kā C tipa teritorija (teritorijas, kas noteiktas īpaši aizsargājamo sugu un īpaši aizsargājamo biotopu aizsardzībai). Meža zemes aizņem 1974.95 ha jeb 50.87 % no Dabas lieguma teritorijas. Dabas liegumā dominē platības, kur valdošā suga ir priede (aizņem 1270.20 ha jeb 32.78% no kopējām mežaudžu platībām), nozīmīgas ir bērzu audzes (aizņem 349.34 ha jeb 9.02 % no kopējām mežaudžu platībām), apšu audzes (aizņem 214.22 ha jeb 5.53 % no kopējām mežaudžu platībām) un egļu audzes (aizņem 117.87 ha jeb 3.04 % no kopējām mežaudžu platībām). Teritorijā samērā bieži sastopami nosusinātie mežu tipi (āreņi un kūdreņi). Šaurlapu ārenis (7.40 % no kopējām mežu platībām), viršu kūdreņi (6.20 % no kopējām mežu platībām). Nozīmīgākās sausieņu mežu platības aizņem damaksnis (5.72 % no kopējām mežu platībām), bet no slapjajiem slapjais damaksnis (2.64 % no kopējām mežu platībām). Purvainu rindā nozīmīgākās platības ir niedrājam (4.69 % no kopējām mežu platībām) un purvājam (3.07 % no kopējām mežu platībām). Sadalījumā pa mežaudžu vecuma grupām Dabas lieguma teritorijā lielākās platības aizņem briestaudzes (615.14 ha), pieaugušās audzes (594.74 ha), kā arī vidējā vecuma audzes (356.50 ha) (Dabas aizsardzības plāns 2025).

Informācija par teritorijas apsekošanu

Aktuālākie dati tika ievākti DA plāna izstrādes ietvaros, veicot DP teritorijas apsekojumus 2024. gada lauka pētījumu sezonā. DA plāna izstrādes ietvaros apsekojumus veica DAP sertificēts bezmugurkaulnieku eksperts Maksims Balalaikins. DP teritorijā tika apsekotas zināmās un potenciālās aizsargājamo un citādi vērtīgo bezmugurkaulnieku dzīvotnes. Apsekošanas laika apstākļi un diennakts režīms tika pielāgots konkrēto sugu ekoloģiskajām prasībām un fenoloģiskajiem aspektiem.

Apsekošanas laikā izmantotās metodes

Apsekošanas laikā tika izmantotas dažādas bezmugurkaulnieku konstatēšanas metodes: dzīvotņu vizuālā apsekošana, pļaušana ar entomoloģisko tīkliņu un dažāda veida lamatas. Veicot DL apsekošanu, tika izmantotas sekojošās lamatas: augsnes lamatas skrejvaboļu konstatēšanai. Pirms lauka darbu veikšanas eksperts iepazinās ar pieejamo kartogrāfisko materiālu, veltot īpašu uzmanību Eiropas aizsargājamiem biotopiem. Kamerāli tika izstrādāti maršruti izvēlēto teritoriju apsekošanai

un vietas lamatu izvietojumam. Apsekošanas tika veiktas saskaņā ar bezmugurkaulnieku monitoringa metodiku Natura 2000 teritorijās (Balalaikins red. 2020) un bezmugurkaulnieku fona monitoringa metodiku (Valainis u.c. 2009), atsevišķos gadījumos tika pielietotas citas standartizētās bezmugurkaulnieku ievākšanas metodikas. Dabas aizsardzības plāna izstrādes gaitā veikta īpaši aizsargājamo un reto bezmugurkaulnieku sugu zināmo atradņu apsekošana, lai novērtētu dzīvotņu stāvokli. Tāpat, ņemot vērā dabas lieguma teritorijā reģistrēto biotopu īpatnības, kā arī konkrētu bezmugurkaulnieku sugu ekoloģiskās prasības, atlasītas teritorijas, kurās konkrētu īpaši aizsargājamo vai reto bezmugurkaulnieku sugu sastopamība ir iespējama. Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā veikta šo teritoriju apsekošana. Apsekošana veikta ar kājām un izmantojot laivu. Biotopu poligonus un sugu atradņu atrašanās vietas fiksēšanai izmantota GPS navigācijas iekārta Trimble TDC100. Bez mugurkaulnieku sugu noteikšanā tika izmantoti noteicēji (Dijkstra, 2010; Haahtela u.c., 2011; Kalniņš, 2017 u.c.), kas tika izvēlēti atbilstoši reģionālajām bezmugurkaulnieku faunas īpatnībām.

Teritorijas statuss atbilstoši aizsargājamām dabas teritorijām noteiktajam statusam, aizsargājamās teritorijas funkcionālā zona, kurā atrodas pētāmā teritorija, ja tā atrodas īpaši aizsargājamā dabas teritorijā

Dabas liegums saskaņā ar likuma “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” pielikuma 76. punktu ir iekļauts Latvijas Natura 2000 teritoriju tīklā (kods LV0502600) kā C tipa teritorija, kas noteikta īpaši aizsargājamo sugu (teritorijas, kas noteiktas īpaši aizsargājamo sugu un īpaši aizsargājamo biotopu aizsardzībai). Kā Dabas lieguma izveidošanas mērķis ir norādīti ES nozīmes aizsargājamo biotopi 7110* *Aktīvi augstie purvi*, 7120 *Degradēti augstie purvi*, 7140 *Pārejas purvi un slīksņas*, 9010* *Veci vai dabiski boreāli meži*, 91D0* *Purvaini meži* un aizsargājamās sugas apodziņš *Glaucidium passerinum*, baltmugurdzenis *Dendrocopos leucotos*, bikšainais apogs *Aegolius funereus*, brūnais lācis *Ursus arctos*, čūskērglis *Circaetus gallicus*, dzeltenais tārtiņš *Pluvialis apricaria*, dzērve *Grus grus*, klinšu ērglis *Aquila chrysaetos*, ķīķis *Pernis apivorus*, mazais ērglis *Clanga pomarina*, mazais mušķērājs *Ficedula parva*, mednis *Tetrao urogallus*, melnais stārķis *Ciconia nigra*, melnā dzilna *Dryocopus martius*, mežirbe *Bonasa bonasia*, pelēkā dzilna *Picus canus*, purva piekūns *Falco columbarius*, purva tilbīte *Tringa glareola*, rubenis *Tetrao tetrix tetrix*, trīspirkstu dzenis *Picoides tridactylus*, urālpūce *Strix uralensis*, vakarlēpis *Caprimulgus europaeus*. Saskaņā ar spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem DL “Stompaku purvi” ir noteiktas 2 funkcionālās zonas: dabas lieguma un regulējama režīma zona.

Konstatētās īpaši aizsargājamās sugas vai sugu grupas un to izplatības īpatnības

Dabas liegumā teritorijā konstatētas 19 retas un aizsargājamās bezmugurkaulnieku sugas. Trīs no konstatētajām sugām – Šneidera mizmīlis *Boros schneideri*, Mannerheima īsspārnis *Oxyporus mannerheimii* un sarkanais plakanis *Cucujus cinnaberinus* ir iekļautas Eiropas Padomes 1992. gada 21. maija Direktīvas 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību II pielikumā un viena suga – meža sīksamtenis *Coenonympha hero* IV pielikumā. Deviņas no Dabas lieguma teritorijā konstatētajām sugām iekļautas Latvijā īpaši aizsargājamo sugu sarakstā, savukārt piecu sugu (Šneidera mizmīlis, sarkanais plakanis, asribu vārpstīngliemezis, sīkspāre un priežu sveķotājkoksngrauzis) aizsardzības nodrošināšanai var tikt veidoti mikroliegumi. Natura 2000 teritorijas standarta datu formā ir iekļautas divas DMB speciālistu sugas Apšgrauzis *Saperda perforata* un gaišais celmgrauzis *Strangalia attenuata* un viena DMB indikatorsuga lielais asmalis *Peltis grossa*. Teritorijas apsekošanas rezultātā konstatētas DMB indikatorsugas krokainais

vārpstiņgliemezis *Macrogastra plicatula*, kroklūpas vārpstiņgliemezis, *Laciniaria plicata* un lielais asmalis *Peltis grossa*. Teritorijā ir zināmas LSG sugu kārkļu zaigraibeņa *Apatura iris*, apšu zaigraibeņa *Apatura ilia* un čemurziežu dižtauriņa *Papilio machaon* atradnes. Teritorijas apsekošanas laikā tika novērota LSG suga Zilspārnu smiltājsisenis, *Sphingonotus caeruleus*.

Teritorijas nozīmīgākās vērtības ir Biotopu direktīvas I pielikumā iekļautie biotopi: 7110* *Nesarti augstie purvi*, 91D0* *Purvaini meži*, 9010* *Veci vai dabiski boreāli meži* un 9020* *Veci jaukti platlapju meži*. Šie biotopi ir uzskatāmi par bezmugurkaulniekiem nozīmīgākajām dzīvotnēm Dabas lieguma teritorijā.

Dabas lieguma teritorijā ir nozīmīgs parastās priedes *Pinus sylvestris* īpatsvars. Ar šo koku ir saistītas divas Dabas lieguma teritorijā reģistrētas bezmugurkaulnieku sugas: priežu sveķotājkoksngrauzis un Šneidera mizmīlis. Priežu sveķotājkoksngrauzis *Nothorhina muricata* teritorijā tika reģistrēts 2004. gadā, turklāt koks, kurā tika reģistrētas sugas darbības pēdas, konstatēšanas laikā norādīts kā neapdzīvots, kā arī tam tuvākajā apkārtnē netika fiksēti citi sugai piemēroti koki. Apsekojot Dabas lieguma teritoriju 2024. gadā jaunas sugas atradnes netika konstatētas. Rezultātā, pašlaik nav zināmu sugas atradņu Dabas lieguma teritorijā, tomēr sugai piemērotie biotopi teritorijā ir un sugas sastopamība ir iespējama. Jāņem vērā, ka Austrumlatvijā ir reģistrētas tikai dažas sugas atradnes, līdz ar to tā uzskatāma par ļoti reti sastopamu.

Šneidera mizmīlim (1. att.) piemēroti biotopi (1. att.) ir bieži sastopami visā Dabas lieguma teritorijā, un ir tā konstatēta dažādās Dabas lieguma daļās. Turklāt visa Dabas lieguma teritorija ir uzskatāma par vienotu sugai piemērotu teritoriju, kurā nav izolētu sugas dzīvotņu. Suga ir sastopama priežu mežos, galvenokārt uz sausām minerālaugsnēm, tomēr var būt atrodama arī purvainos mežos un purva biotopos. Mežaudžu vecumam nav izšķiroša nozīme, suga var būt sastopama samērā jaunās mežaudzēs un pat izcirtumos uz ekoloģiskajiem kokiem, tomēr optimālais biotops ir vecas, skrajās un labi izgaismotas priežu mežaudzes. Suga ir cieši saistīta ar nesen atmirušām (1 – 2 gadi) priedēm, bērziem (retāk – ozoliem), kuru stumbru vairāk vai mazāk vēl klāj miza. Kāpuri atrodami zem šo koku mizas, parasti uz tādiem stumbriem, kuru koksnes virsma ir mitra, melna (1. att.). Iespējams, suga ir saistīta ar ģints *Aurobasidium* sēnēm, kas uz atmirušo priežu sumbriem rada melnīgsnēju nokrāsu, kas pamanāma jau no lielāka attāluma, bet kļūst īpaši labi saskatāma pēc mizas nolobīšanas (Vilks u.c., 2013). DA plāna izstrādes laikā Dabas lieguma teritorijā suga konstatēta piecās atradnēs. Atradnes ir reģistrētas dažādos meža augšanas apstākļu tipa, vecuma un apsaimniekošanas veida mežos, kas norāda uz sugas plašo sastopamību teritorijā. Sugas sastopamība un prognozējamais īpatņu skaits teritorijā ir atkarīgs no kāpuru attīstībai piemēroto atmirušo koku skaita. Piemērotās mežaudzēs uzskaitīto piemēroto koku vidējais skaits ir 3–6 koki/ha. Nozīmīgākās, sugas sastopamībai

piemērotās, platības teritorijā aizņem damaksnis, slapjšais damaksnis un šaurlapu ārenis, tikmēr mazākās platībās teritorijā pārstāvēti arī citi sugai piemēroti meža augšanas apstākļu tipi. Par sugai piemērotām tiek uzskatītas mežaudzes vecumā no 40 gadiem. Kopumā teritorijā potenciāli piemēroto mežaudžu platība ir 1180,54 ha. DA plāna izstrādes ietvaros no izlases veidā apsekotajiem nogabaliem 60% gadījumu tika konstatēta sugas klātbūtne, tāpēc par sugai optimālām dzīvotnēm Dabas lieguma teritorijā uzskatāmas priežu mežaudzes ~ 708 ha lielā platībā. Saskaņā ar Daugavpils Universitātes entomologu veikto pētījumu nepublicētiem datiem, vidējais īpatņu skaits, kas apdzīvo vienu koku ir ~15. Veicot īpatņu skaita aprēķinu, Dabas lieguma teritorijā ir prognozējamās populācijas aprēķins ir sekojošs: minimālais populācijas lielums $708 \times 3 \times 15 = 31860$ īpatņi, maksimālais populācijas lielums $708 \times 6 \times 15 = 63720$ īpatņi. Lai noteikt populācijas pašreizējo lielumu tika izmantots ģeometriskais vidējais, starp maksimālo un minimālo prognozējamo īpatņu skaitu teritorijā. Rezultātā pašreizējā populācija vērtējama ~ 45057 īpatņi, kas atbilst noteiktajam teritorijas līmeņa aizsardzības mērķim. Dabas liegumā ir augsts sugas īpatņu blīvums.

1. attēls. Šneidera mizmīļa kāpura fotogrāfija no kreisās puses un dzīvotne Dabas liegumā no labās: (XLKS-92TM = 708092; YLKS-92TM = 331302 azimuts 280° (Foto: M. Balalaikins)

Veicot teritorijas apsekošanu Dabas liegumā tika konstatētas trīs sarkanā plakaņa atradnes. Sarkanā plakaņa *Cucujus cinnaberinus* kāpuri (2. attēls) un pieaugušie īpatņi ir saproksilofāgi, kuri barojas ar atmirušu koksni. Sarkanais plakanis ir saistīts ar nesen atmirušām apsēm, ozoliem un citiem platlapjiem, kuru stumbru vēl klāj miza. Kāpuri atrodami gan uz kritālām, gan stumbeņiem, parasti izvēloties lielāku (diametrs > 20 cm) dimensiju kokus. Kāpuru attīstība noris zem lapu koku mizas. Daži autori norādījuši uz saistību ar *Aspergillus*, *Trichoderma*, *Ceratocystis* u. c. sēnēm. Parasti nav atrodami uz atmirušas koksnes ar baltu, sausu trupī. Sarkanais plakanis parasti izvēlas kritalas, kas ir saules labi izgaismotas (Valainis 2018). Populācijas novērtējums tika veikts saskaņā ar algoritmu, kas izstrādāts sarkanā plakaņa populācijas novērtēšanai (DIVIC 2023). Ņemot vērā, ka līdz DA plāna

izstrādei suga teritorijā nebija zināma, tad nebija iespējams sākotnēji veikt parauglaukumu atlasī un apsekošana tika balstīta uz sugai piemēroto biotopu atlasī, kas tika veikta kamerāli. Pēc atlasē biotopi (2. att.) tika apsekoti dabā un konstatētas trīs atradnes. Populācijas lieluma noteikšanai DL teritorijā tika izmantoti tie trīs *Natura 2000* monitoringa tīkla kvadrāti (1 x 1 km) kur suga tika konstatēta. Aprēķini balstīti uz apsekošanas laikā konstatētajiem datiem. 1. kvadrātā tika identificēti 25 sugai piemērotie parauglaukumi, no kuriem sugas konstatēšanai tika apsekoti 10 parauglaukumi, kopumā konstatēti 2 sugas īpatņi. 2. kvadrātā identificēti 24 sugai piemērotie parauglaukumi, no kuriem sugas konstatēšanai tika apsekoti 10 parauglaukumi, kopumā konstatēti 3 sugas īpatņi un 3. kvadrātā identificēti 106 sugai piemērotie parauglaukumi, no kuriem sugas konstatēšanai tika apsekoti 10 parauglaukumi kopumā konstatēti 2 sugas īpatņi. Populācijas aprēķins tika veikts izmantojot *Cucujus cinnaberinus* populācijas aprēķināšanas kalkulatoru (<https://www.daba.gov.lv/lv/natura-2000-vietu-monitoringa-metodikas>). Rezultātā prognozējamais minimālais populācijas izmērs ir 208 īpatņi, kas tika pieņemts kā teritorijas populācijas mērķis. Kopējā DL platība, kur ir prognozējama sugas sastopamība atbilst monitoringam atlasīto sugai piemēroto parauglaukumu kopējai platībai. Kopumā Dabas liegumā atlasīti 155 parauglaukumi 50 x 50 m, kas kopā veido 38,75 ha. Salīdzinot ar citām sugas apdzīvotām *Natura 2000* teritorijām, Dabas liegumā ir augsts *Cucujus cinnaberinus* populācijas blīvums.

Sarkanajam plakanim piemērotie biotopi atbilst arī DMB speciālistu sugu apšgrauža *Saperda perforata* un gaišā celmgrauža *Strangalia attenuata* dzīvotņu raksturojumam.

2. attēls. Sarkanā plakaņa kāpura fotogrāfija no kreisās puses un dzīvotne Dabas liegumā no labās: (XLKS-92TM = 712377; YLKS-92TM = 333177 azimuts 76°. (Foto: M. Balalaikins)

Dabas lieguma teritorijā ir būtisks mežu īpatsvars. Veicot Mannerheima īsspārnim (3. att.) piemēroto biotopu apsekošanu, teritorijā tika pārbaudīti vismaz 50 sugai piemērotie sēņu auglķermeņi (3. att.). Rezultātā tika konstatēts viens sugas īpatnis. Ņemot vērā, ka nav iespējams noteikt sugas populācijas

lielumu Dabas lieguma teritorijā, tiek pieņemts, ka Dabas liegumā pastāv vismaz 50 īpatņu populācija.

3. attēls. *Mannerheimia icterica* imago fotogrāfija no kreisās puses (autors U.Piterāns) un dzīvotne Dabas liegumā no labās: (XLKS-92TM = 712377; YLKS-92TM = 333177 azimuts 76°. (Foto: M. Balalaikins)

Dabas lieguma teritorijā tika reģistrēta viena meža sīksamteņa atradne. Šī suga Latvijā sastopama dažādos biotopos: jauktu un lapkoku mežu klajumos, mežmalās, mitrās pļavās ar zemu augāju, kaļķainās mitrās pļavās, purvos, izcirtumos. Meža sīksamteņa kāpuri barojas ar dažādām graudzālēm, tajā skaitā ar ciņusmilgām, nokarenajām pumpursmilgām, parasto kamolzāli, skarenēm. Kāpuri izšķīlušies augustā un līdz rudenim barojas, pārziemo kāpura stadijā un nākamajā pavasarī turpina baroties līdz maijam, kad iekūņojas. Tauriņi ir sastopami no jūnija sākuma līdz jūlija beigām. Tauriņiem ir vājas izplatīšanās spējas un mežs uzskatāms par barjeru. Sastopams visā Latvijā, bet nevienmērīgi, atradnes ir piesaistītas piemērotiem biotopiem (Savenkovs 2018). Sugas sastopamību apdraud piemēroto biotopu aizaugšana. Dzīvotņu saglabāšanai piemērotie apsaimniekošanas darbi ir apauguma likvidēšana (pļaušana, ganīšana). Dabas lieguma teritorijā suga konstatēta augstā purva biotopa daļā ar minerālsālām un mežu biotopiem tajās. Sugai piemērotie biotopi pamatā lokalizēti augstā purva poligonos un mežu biotopu ekotonos, kā arī atklātas vietas piemērotos mežos. Meža sīksamteņa populācijas lielumu teritorijā nav iespējams aprēķināt, bet var pieņemt ka tā nav mazāka par 50 īpatņiem.

Dabas liegumā tika konstatēta sīkspāres *Nehalennia speciosa* atradne Lielā pūra centrālajā daļā. Latvijā šī suga konstatēta ezeros un dīķos ar zāļu un pārejas purviem apkārt, zāļu purvos un augstajos purvos ar lāmām. Pieauguši īpatņi lido maz, sastopami ezeru purvaino krastu augājā galvenokārt jūnija beigās un jūlijā (Kalniņš et al. 2011). Dabas liegumā suga atrasta piemērotā mikrobiotopā, augstā purva daļā ar lāmām. Jāņem vērā, ka sugas dzīvotne ir samērā mazā platībā, turklāt pārējā teritorijā sugai piemērotu biotopu sastopamība maz ticama. Līdz ar to sugas populācija ir maza, lokāla un izolēta.

Dabas lieguma teritorijā esošajos mežos tika konstatētas vairākas vārpstīngliemežu atradnes. No tām nozīmīgākā ir asribu vārpstīngliemeža atradne. Vēl divas konstatētās sugas krokainais vārpstīngliemezis un kroklūpas vārpstīngliemezis ir DMB indikatorsugas. Uzskatāms, ka vārpstīngliemeži samērā bieži sastopami Dabas lieguma teritorijā tiem piemērotos meža biotopos. Aizsargājamo gliemežu sugu faunu teritorijā papildina tumšais kailgliemezis *Limax cinereoniger*. Prognozējams, ka suga plaši sastopama Dabas lieguma teritorijā, meža biotopos.

Dabas liegumā tika reģistrēta spožās skudras *Lasius fuliginosus* atradne. Tā ir samērā plaši izplatīta Latvijas teritorijā, sastopama gan dabiskās, gan antropogēnās ainavās, kur tā veido ligzdas vecu lapu koku dobumos. Dabas liegumā ir prognozējama sugas sastopamība visā teritorijā, meža biotopos.

Konstatētie Latvijā un Eiropas Savienībā īpaši aizsargājamie biotopi

Dabas lieguma teritorijā ir reģistrēti 9 ES nozīmes īpaši aizsargājamie biotopi ar kopējo platību 2869.96 ha, kas ir 73.95 % no kopējās ĪADT teritorijas. No īpaši aizsargājamiem biotopiem vislielākās platības aizņem biotops 7110* *Aktīvi augstie purvi*, kopumā 1723.21 ha, jeb 44.4% no DL teritorijas. Kā dabas lieguma teritorijas galvenās kvalificējošās vērtības ir īpaši ES nozīmes īpaši aizsargājamie biotopi 7110* *Aktīvi augstie purvi*, 7140 *Pārejas purvi un slīkšņas*, 9010* *Veci vai dabiski boreāli meži*, 91D0* *Purvaini meži*, 9020* *Veci jaukti platlapju meži*, kā arī ar šiem biotopiem saistītās sugas.

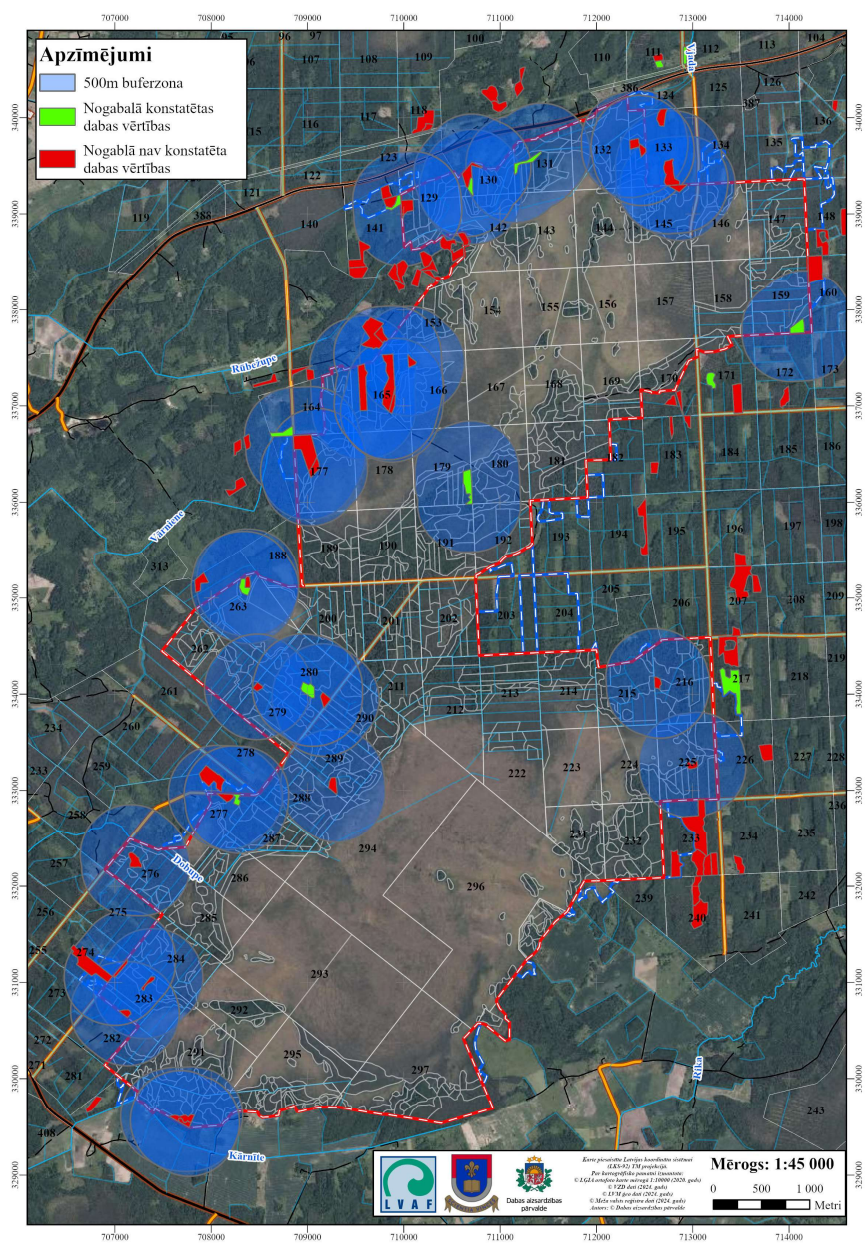
Detalizētu informāciju par dabas lieguma teritorijā sastopamajiem Latvijā un ES īpaši aizsargājamiem biotopiem skat. dabas aizsardzības plāna 4.3. apakšnodaļā.

Pētāmās teritorijas aizsargājamo dabas un ainavas vērtību labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības un darbības, lai uzlabotu konstatēto sugu un biotopu stāvokli un bioloģisko vērtību neatkarīgi no to aizsardzības statusa, secinājumi par plānotās darbības vai pasākuma ietekmi uz konstatēto sugu un biotopu stāvokli un bioloģisko vērtību, kā arī uz piegulošo teritoriju un nosacījumi darbības vai pasākuma veikšanai.

Dabas lieguma un tam piegulošās teritorijas negatīvi ietekmē liegumā un tā apkārtnē izveidotā meliorācijas sistēma, kas izraisīja hidroloģiskā režīma izmaiņas, degradējot daudzām bezmugurkaulnieku sugām piemērotus biotopus. Atsevišķu, dabas lieguma mežos konstatēto, aizsargājamo un reto sugu (Šneidera mizmīlis *Boros schneideri*, sarkanais plakanis *Cucujus cinnaberinus* u.c.) attīstība ir atkarīga no saules apspīdētām kritālām, stubņiem, vai sausokņiem, tādēļ šo sugu pastāvēšanu var negatīvi ietekmēt priežu vai apšu mežaudzes aizaugšana ar eglēm. Tauriņu un spāru sugas negatīvi ietekmē atklāto purva platību samazināšanās. Ir paredzams, ka pakāpeniskai hidroloģiskā režīma uzlabošanai, būs pozitīva ietekme uz bezmugurkaulnieku dzīvotnēm, palēninot atklāto vietu aizaugšanu. Šo pozitīvo efektu pastiprinās arī koku un krūmu apauguma noņemšana, pirms hidroloģiskā režīma uzlabošanas 7120 biotopa poligonā. Kopumā

vairāki DA plānā paredzētie apsaimniekošanas pasākumi (B.1.1., B.1.2. ir cieši saistīti ar bezmugurkaulnieku dzīvotņu aizsardzību Dabas lieguma teritorijā.

Pēdējo gadu laikā ir Latvijā egļu mežaudzēs ir pieaudzis egļu astoņzobu mizgrauža *Ips typographus* savairošanās risks. Ņemot vērā šo faktu un arī situācijas nozīmīgu sociāli ekonomisko aspektu, veicot teritorijas apsekošanu tika vērsta uzmanība uz egļu audzēm, kas potenciāli varētu būt *I. typographus* savairošanas vietas. Apsekojot teritoriju tika konstatētas atsevišķas nelielas platības astoņzobu mizgrauža darbības ietekmētās vietas, tomēr būtiskas savairošanās vietas netika konstatētas. Izvērtējot astoņzobu mizgrauža savairošanās risku teritorijā un šādas savairošanās potenciālo ietekmi uz saimnieciskajiem mežiem ārpus Dabas lieguma teritorijas, tika ņemts vērā, ka mežaudžu īpatsvars, teritorijā, kur valdošā suga ir egle ir neliels, veido 3,04% no mežu platības. Kopumā teritorijā ir 118 meža nogabali, kur valdošā suga ir egle, ar kopējo platību 117,87 hektāri. Savukārt ES nozīmes biotops, 9050 lakstaugiem bagāti egļu meži, kas ir tieši atkarīgs no egļu saglabāšanās mežaudzē ir konstatēts tikai piecos biotopa poligonos ar kopējo platību 8,59 ha jeb 0,22 %. Savukārt biotopā 9010* *Veci vai dabiski boreāli meži*, nogabalu īpatsvars kur dominē egle nav liels. Līdz ar to teritorijā nav paredzamas būtiskas dzīvotņu izmaiņas, kas varētu būt saistītas ar egļu astoņzobu mizgrauža savairošanos. Lai izvērtēt potenciālās sugas savairošanās Dabas lieguma teritorijā ietekmi uz saimnieciskajiem mežiem ārpus dabas lieguma teritorijas Dabas lieguma teritorijā tika atlasīti visi nogabali, kas var būt pakļauti savairošanās riskam – audzes ar egli kā valdošo sugu, ar egles sastopamību ne mazāk par septiņi, nogabala platību ne mazāku par 0,5 hektāriem un vecumu sākot ar 50 gadiem. Ap atlasītajiem nogabaliem tika izveidots 500 metru buferis, kur astoņzobu mizgrauža koncentrētā pārvietošanās būtu ticama, savairošanās gadījumā. Bufera ietvaros tika atlasīti egļu nogabali ārpus ĪADT, balstoties uz tiem pašiem nosacījumiem kā Dabas lieguma teritorijā. Rezultātā tika identificētas mežaudzes Dabas lieguma teritorijā, kas potenciāli var būt pakļautas mizgraužu invāzijai, ja Dabas lieguma teritorijas konkrētos nogabalos notiek mizgrauža savairošanās (4. att). Sanitārās cirsmas egļu astoņzobu mizgrauža savairošanās ierobežošanai Dabas lieguma teritorijā ir pieļaujamas tikai gadījumā, ja savairošanās nogabalā nav konstatēts Eiropas nozīmes meža biotops, vai aizsargājamās sugas atradne un ja 500 metru platā buferzonā ap savairošanās vietu atrodas saimnieciskais mežs ārpus Dabas lieguma teritorijas. Lai panākt normatīvo regulējumu attiecībā uz sanitāro cirsmu veikšanu, visas bioloģiski vērtīgas mežaudzes ir iekļaujamas regulējamā režīma zonā, kur sanitārās cirtes nebūs pieļaujamas un pārējās mežaudzes, kur iespējama sanitārās cirsmas veikšana dabas lieguma zonā.

4. attēls. Potenciālas egļu astoņzobu mizgrauža izplatības modelis, tā masveida savairošanās gadījumā kādā no DL teritorijas mežaudzēm

Kartoshēma ar DL teritorijā konstatētajām īpaši aizsargājamo un citādi nozīmīgo bezmugurkaulnieku sugu atradnēm.

Maksims Balalaikins

Dabas eksperta sertifikāta Nr. 086, derīgs līdz 02.03.2026. Sugu grupa bezmugurkaulnieki.

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

Izmantotā literatūra

Balalaikins M. (red.), 2020. Bez mugurkaulnieku monitoringa metodika Natura 2000 teritorijās. <https://www.daba.gov.lv/lv/natura-2000-vietu-monitoringa-metodikas>

Dijkstra K.-D.B. 2010. Field Guide to the Dragonflies of Britain and Europe. British Wildlife Publishing, 320 pp.

DIVIC. 2023. Pārskats par LVAF projekta „Sarkanā plakaņa Cucujus cinnabarinus populācijas aprēķina algoritma izstrāde un monitorings” (projekta reģistrācijas Nr.1-08/62/2022) ietvaros īstenoto pētījumu un monitoringa rezultātiem. <https://lvafa.vraa.gov.lv/faili/materiali/dazadi/2022/62/parsket-un-monit-sarkans-plakans.pdf>

Greķe K., Teļnovs D., Kalniņš M. 2008. Medicīnas dēles *Hirudo medicinalis* (LINNAEUS, 1758) sugas aizsardzības plāns. Rīga: Latvijas Entomoloģijas biedrība, Dabas aizsardzības pārvalde, 66 lpp.

Haahtela T., Saarinen K., Ojalainen P., Aarnio H. 2011. Butterflies of Europe: A Photographic Guide. 384 p.

Kalniņš M., Bernard R., Miķelsone I. 2011. Protected aquatic insects of Latvia – *Nehalennia speciosa* (Charpentier, 1840) (Odonata: Coenagrionidae). – *Latvijas entomologs* 50: 41-54.

Kalniņš M. 2017. Spāres (Odonata) Latvijā. Pētījumu vēsture, bibliogrāfija un izplatība no 18. gadsimta līdz 2016. gadam. – Sigulda, “Zaļā upe”.

Savenkovs N. 2018. Īpaši aizsargājamās un reti sastopamās tauriņu sugas Latvijā. Daugavpils Universitātes Dabas izpētes un vides izglītības centra veidots metodiskais materiāls. Daugavpils: 32 lpp.

Settele J., Feldmann R., Reinhardt R. (eds) 2000. Die Tagfalter Deutschlands. Eugen Ulmer, Stuttgart

Valainis U, Cibulskis R, Savenkovs N. 2009. Bezmugurkaulnieku fona monitoringa metodika. Daugavpils Universitātes Sistemātiskās bioloģijas institūts, Daugavpils, 22 lpp.

Valainis U. 2021. LVAF projekta atskaite “Monitoringa un populācijas lieluma aprēķina metodikas pilnveidošana un aprobācija trim ES aizsargājamām bezmugurkaulnieku sugām – platajai airvabolei, divjoslu airvabolei un medicīnas dēlei” (projekta reģistrācijas nr.1-08/27/2020

3.6. pielikums Dabas lieguma “Stompaku purvi” dabas aizsardzības plānam. Eksperta atzinums sugu grupā putni.

Pasūtītājs:

Daugavpils Universitāte
Reģ. Nr. LV90000065985
Vienības iela 13, Daugavpils,
Latvija LV-5404

Izpildītājs:

Uldis Ļoļāns
Sertifikāta numurs dabas ekspertu reģistrā: 059
Joma: putni, sertifikāts derīgs līdz 29.08.2029.

PUTNU SUGU EKSPERTA ATZINUMS DABAS LIEGUMA “STOMPAKU PURVI” DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNA IZSTRĀDES VAJADZĪBĀM

Eksperta atzinums sagatavots saskaņā ar Ministru kabineta noteikumos Nr. 925 (30.09.2010.) „Sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertu atzinuma saturs un tajā ietvertās minimālās prasības” ietvertajām prasībām.

Atzinuma sniegšanas mērķis

Dabas lieguma “Stompaku purvi” dabas aizsardzības plāna izstrāde.

Vispārīgs pētāmās teritorijas raksturojums

Dabas liegums “Stompaku purvi” atrodas Balvu novada Lazdulejas, Bērzkālnes, Susāju un Medņevas pagastos. Teritorija ietver austrumu tipa augstos purvus ar minerālsālām. Purvu ietver purvaini priežu meži, kā arī lapukoku un jauktu koku meži. Dabas liegums (kods Nr. LV0502600) ir iekļauts Eiropas nozīmes aizsargājamo teritoriju tīklā *Natura 2000* kā C tipa teritorija (teritorijas, kas noteiktas īpaši aizsargājamo sugu un īpaši aizsargājamo biotopu aizsardzībai). Meža zemes aizņem 1974,95 ha jeb 50,87 % no dabas lieguma teritorijas. Dabas liegumā dominē platības, kur valdošā suga ir priežu (aizņem 1270,20 ha jeb 32,78% no kopējām mežaudžu platībām), nozīmīgas ir bērzu audzes (aizņem 349,34 ha jeb 9,02 % no kopējām mežaudžu platībām), apšu audzes (aizņem 214,22 ha jeb 5,53 % no kopējām mežaudžu platībām) un egļu audzes (aizņem 117,87 ha jeb 3,04 % no kopējām mežaudžu platībām). Teritorijā samērā bieži sastopami nosusinātie mežu tipi (āreņi un kūdreņi). Šaurlapu ārenis (7,40 % no kopējām mežu platībām), viršu kūdreņi (6,20 % no kopējām mežu platībām). Nozīmīgākās sausieņu mežu platības aizņem damaksnis (5,72 % no kopējām mežu platībām), bet no slapjajiem slapjais damaksnis (2,64 % no kopējām mežu platībām). Purvainu rindā nozīmīgākās platības ir niedrājam (4,69 % no kopējām mežu platībām) un purvājam (3,07 % no kopējām mežu platībām). Sadalījumā pa mežaudžu vecuma grupām dabas lieguma teritorijā lielākās platības aizņem briestaudzes (615,14 ha), pieaugušās audzes (594,74 ha), kā arī vidējā vecuma audzes (356,50 ha) (Dabas aizsardzības plāns 2025).

Detalizēts dabas lieguma teritorijas apraksts sniegts dabas aizsardzības plānā.

Piegulošās teritorijas raksturojums

Dabas liegums atrodas Latvijas ziemeļaustrumu daļā, Ziemeļlatgalē, starp Viļaku un Balviem. Tuvākā *Natura 2000* teritorija ir dabas liegums „Vjadas meži”, kas atrodas aptuveni 1 km uz ziemeļaustrumiem no dabas lieguma. Aptuveni 1.6 km uz dienvidiem no teritorijas atrodas dabas

liegums "Orlovas purvs)". Dabas liegums atrodas mežu masīvā, dienvidu un rietumu piegulošajās teritorijās atrodas lauksaimniecības zemes.

Informācija par teritorijas apsekošanu

Dabas liegums līdz šim ornitofaunas izpētes nolūkos apmeklēts regulāri. Kā Latvijā nozīmīga purva bridējputnu un klinšu ērgļa ilggadīga ligzdošanas vieta dabas lieguma teritorija neregulāri apmeklēta sākot vismaz no 1984. gada.

Dabas liegums apsekots projekta "Latvijas īpaši aizsargājamo teritoriju sistēmas saskaņošana ar EMERALD/NATURA 2000 aizsargājamo teritoriju tīklu" (EMERALD) ietvaros, kur ornitofaunas novērtējumu veikuši eksperti I.Vilks, P.Rasmussen un V.Pilāts.

Dažādi novērotāji ievākuši gadījuma rakstura ziņas par īpaši aizsargājamo putnu sugu sastopamību Eiropas ligzdojošo putnu atlanta ietvaros (2013. – 2017.) un Latvijas 3. ligzdojošo putnu atlanta ietvaros (2020. – 2024.).

Dabas liegums ir iekļauts Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgo vietu Latvijā sarakstā (Račinskis 2004).

Detalizēta teritorijas ornitofaunas izpēte veikta šī dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros. Putnu faunas skaita novērtējums Dabas lieguma teritorijā veikts kombinēti, t.i., balstoties uz dažādu pētījumu, uzskaišu un gadījuma novērojumu datiem periodā pirms dabas aizsardzības plāna izstrādes un veicot reto un īpaši aizsargājamo putnu sugu uzskaites 2024. gada putnu ligzdošanas sezonā. Novērtējot ligzdojošo pāru skaitu, ņemta vērā teritorijas apsekošanu konkrētu sugu optimālās konstatējamības periodā un sugām piemēroto biotopu sastopamība dabas lieguma teritorijā. Putnu uzskaites veiktas pēc Latvijas Ornitoloģijas biedrības izstrādātās metodikas putnu monitoringa veikšanai Natura 2000 vietās (Lebuss 2013).

Ornitofaunas izpēti 2025. gadā dabas lieguma teritorijā veicis Dabas aizsardzības pārvaldes sertificēts eksperts Uldis Ļoļāns, ornitoloģijas eksperti Kārlis Lauris Tohters, Edgars Smislovs, Vladimirs Smislovs, Aleksejs Kuročkins.

Apsekošanas laikā izmantotās metodes

Putnu sugu konstatēšanai izmantotas vizuālās un audiālās metodes. Putnu uzskaites veiktas specifiski inventarizējamai sugai vai sugu grupai, apsekojot teritoriju sugas konstatēšanai optimāli piemērotajā periodā. Putnu sugu provocēšanai izmantots pārvietojamais skaļrunis JBL Flip5/Flip6.

Kamerāli izvērtēta informācija par Latvijā un Eiropas Savienībā īpaši aizsargājamām putnu sugām Dabas aizsardzības pārvaldes dabas datu pārvaldības sistēmā "OZOLS" (turpmāk tekstā DDPS "Ozols", skatīts 02.09.2025.) un dabas novērojumu portālā dabasdati.lv (skatīts 02.09.2025.).

Teritorijas statuss atbilstoši aizsargājamām dabas teritorijām noteiktajam statusam, aizsargājamās teritorijas funkcionālā zona, kurā atrodas pētāmā teritorija, ja tā atrodas īpaši aizsargājamā dabas teritorijā

Dabas lieguma teritorija ir iekļauta ES nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju tīklā *Natura 2000*. Dabas liegums izveidots, lai aizsargātu augstā purva un tā perifērijā esošos mežu biotopus, īpaši aizsargājamo augu un dzīvnieku sugu dzīvotnes.

Konstatētās īpaši aizsargājamās sugas vai sugu grupas un to izplatības īpatnības

Informācija par Dabas liegumā konstatēto īpaši aizsargājamo un reto putnu sugu atradnēm ir apkopota dabas aizsardzības plāna 1.8. pielikumā. Informācija par dabas liegumā konstatēto Latvijā un ES īpaši aizsargājamo putnu sugu aizsardzības statusu, populāciju skaita vērtējumu un apdraudētības pakāpi apkopota dabas aizsardzības plānā esošajās 4.4.7.2. – 4.4.7.5. tabulās.

Mednis *Tetrao urogallus*

Mednis ir Latvijā īpaši aizsargājama (Ministru kabineta 2000. gada 14. novembra noteikumi Nr.396 „*Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu*”) suga, kā arī iekļauta Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību 1. pielikumā. Saskaņā ar Ministru kabineta 2012. gada 18. decembra noteikumiem Nr. 940 „*Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu*” medņa riestošanas vietu aizsardzības nodrošināšanai var tikt veidoti ML 60–200 ha platībā. Buferzonās ap medņu mikroliegumiem (līdz 500 ha platībā, ieskaitot mikrolieguma teritoriju) aizliegts veikt mežsaimniecisko darbību no 1. marta līdz 31. jūlijam; aizliegts veikt grāvju būvniecību un rekonstrukciju.

Mednis boreālajā reģionā, arī Latvijā, ir izteikti saistīts ar priežu mežiem un ar priedēm aizaugušiem purviem. Saistības ar veciem un saimnieciskās darbības maz skartiem mežu biotopiem dēļ, mednis ir atzīts par lietussarga sugu bioloģiskās daudzveidības aizsardzībā mežos – medņu dzīvotnēs ir sastopamas arī citas īpaši aizsargājamas putnu un citu sistemātisko grupu sugas (Hofmanis, Strazds 2012).

Pētījumā Ziemeļaustrumlatvijā, kur ar telemetrijas metodi iezīmēti divi medņu gaiļi, konstatēts, ka medņi ārpus ligzdošanas un riestošanas sezonas piemērotās mežaudzēs uzturas pat vairāk nekā 5 km attālumā no riesta vietas (Ozoliņš 2019).

Riesta teritorija ir dabisko apstākļu nosacīta, pastāvīga meža teritorija, kurā medņi pulcējas vairošanās periodā. Lielākā daļa putnu šo teritoriju izmanto kā dzīvotni visas dzīves garumā. Rieta teritorijas platība ir līdz 300 ha, parasti tā ir aptuveni 1 km ap rieta vietu. Rieta vieta ir rieta teritorijas centrālajā daļā (20-30 ha), kurā medņu gaiļi riesta (*Wegge, Rolstad* 1986).

Literatūrā atrodamā informācija liecina, ka parasti medņu mātītes ierīko ligzdas līdz 1 km attālumam no rieta centrālās daļas (Strazds u.c. 2010). Latvijā atrastās ligzdas no rieta vietas atrodas 450 m attālumā, tālākajā gadījumā 1,2 km (Strazds u.c. 2010). Medņu riestā pie Vestienas, ligzda atrasta 1,6 km attālumā no medņu rieta vietas. Citi dati norāda, ka izņēmumu gadījumā ligzdas no rieta vietām var atrasties pat 6,6 km attālumā (*Wegge et.al.* 1982).

Medņu skaits visā Baltijā, tostarp Latvijā, pēdējo 100 gadu laikā ir samazinājies (*Lõhmus et al.* 2016). A/S “Latvijas valsts meži” īstenotā medņu monitoringa rezultāti liecina, ka laika periodā no 2012. līdz 2023. gadam riestos konstatēto pieaugušo medņu (vistas un gaiļi kopā) skaitam ir mērena samazināšanās tendence (Latvijas valsts meži 2024).

Atbilstoši starptautiski atzītajiem Starptautiskās Dabas un dabas resursu aizsardzības savienības (*International Union for Conservation of Nature*, turpmāk tekstā *IUCN*) kritērijiem, suga apdraudētības pakāpe Latvijā pēc LIFE projekta LIFE FOR SPECIES „*Apdraudētas sugas Latvijā: uzlabotas zināšanas un kapacitāte, informācijas aprīte un izpratne*” novērtēta kā apdraudēta (EN, *Endangered*).

Dabas lieguma teritorijā medņa riestošanas vietu aizsardzības nodrošināšanai ir izveidoti 6 mikroliegumi (1. tabula, 1. attēls).

Visos medņa riestošanas vietas aizsardzībai izveidotajos mikroliegumos 2024. gadā ir konstatēti riestojoši medņu gaiļi, novēroti medņu īpatņi ligzdošanai piemērotā biotopā (gan tēviņi, gan mātītes) vai konstatētas to pazīmes – sugai raksturīgie ekskrementi.

Kopējais dabas lieguma teritorijā riestojošo medņu skaits ir vērtēts kā 18 līdz 21 riestojoši tēviņi, vērtējot, ka vidējais riestojošo medņu tēviņu skaits vienā riestā ir aptuveni 3.

Kā medņa sugas aizsardzības mērķis konkrētajā teritorijā dabas aizsardzības plāna darbības periodā ir saglabāt sugas populāciju vismaz pašreizējā apjomā (kā kontroles vērtību nosakot dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros definēto riestojošo tēviņu skaitu t.i. vismaz 18 riestojoši tēviņi).

Dabas lieguma tiešā apkārtnē atrodas vairāki medņu riestošanas vietas aizsardzībai izveidoti mikroliegumi, un var apgalvot, ka arī apkārtējā teritorijā sastopamie medņi, kādā no to dzīves cikla fāzēm, uzturas dabas lieguma teritorijā.

Aptuveni 700 m attālumā no dabas lieguma teritorijas robežas atrodas medņu riestošanas vietas aizsardzībai izveidots mikroliegums (ID 183385; kods 129); aptuveni 2 km attālumā no dabas lieguma teritorijas robežas atrodas medņu riestošanas vietas aizsardzībai izveidots mikroliegums (ID 182964; kods 1487); aptuveni 1,1 km attālumā no dabas lieguma teritorijas robežas atrodas medņu riestošanas vietas aizsardzībai izveidots mikroliegums (ID 183372; kods 142).

Medņu riesta vieta ir zināma arī dabas lieguma “Orlovas (Ērgļu) purvs” teritorijā, kas atrodas aptuveni 3 km attālumā no dabas lieguma.

1. tabula. Dabas lieguma “Stompaku purvi” teritorijā esošo mikroliegumu medņa riestošanas vietu aizsardzības nodrošināšanai apskats

Suga	ML ID	ML kods	Izveides datums	Eksperts	Platība (ha)	Buferzonas platība (ha)
Mednis <i>Tetrao urogallus</i>	183996	126	14.04.2003.	Māris Strazds	30,6	50,6
Mednis <i>Tetrao urogallus</i>	183995	130	22.04.2003.	Māris Strazds	37,2	63,1
Mednis <i>Tetrao urogallus</i>	183991	143	22.04.2003.	Māris Strazds	90,4	103
Mednis <i>Tetrao urogallus</i>	183997	125	14.04.2003.	Māris Strazds	63,4	117,6
Mednis <i>Tetrao urogallus</i>	183992	141	22.04.2003	Māris Strazds	48,9	63,1
Mednis <i>Tetrao urogallus</i>	185005	144	22.04.2003.	Māris Strazds	48,2	72,5

Rubenis *Lyrurus tetrix*

Suga ir iekļauta Latvijā īpaši aizsargājamu sugu sarakstā (Ministru kabineta 2000. gada 14. novembra noteikumi Nr.396 „*Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu*”) un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību 1. pielikumā. Sugas populācijas izmaiņu tendence ilgtermiņā (1991.–2012. gadu periods) ir pieaugoša, bet īstermiņā (2009.–2017. gadu periods) datu trūkuma dēļ ir nezināma.

Pēc dienas putnu fona monitoringa rezultātiem, rubeņa populācija 2005.–2023. gadu periodā ir novērtēta ar mērenu samazinājuma tendenci (Auniņš, Mārdega 2023). Rubeņa aizsardzības stāvoklis Latvijā ir uzskatāms par nelabvēlīgu.

Atbilstoši IUCN kritērijiem, sugas apdraudētības pakāpe Latvijā pēc LIFE projekta LIFE FOR SPECIES „*Apdraudētas sugas Latvijā: uzlabotas zināšanas un kapacitāte, informācijas aprīte un izpratne*” novērtēta kā jutīga (VU, *Vulnerable*).

Rubenis ir plastisks apdzīvojamās vides izvēlē un populācijas pastāvēšanai nepieciešams noteikts, sezonas gaitā mainīgs biotopu un tā sastāvdaļu komplekss. Sugas izmantotie biotopi būtiski atšķiras dažādās dzīves gada cikla fāzēs no kurām nozīmīgākās ir pavasara rieta periods, olu veidošanas un dēšanas periods, mazuļu vadāšanas periods, baru dzīves periods līdz bieza sniega uzkrāšanai un baru dzīves periods pēc bieza sniega segas izveidošanās (Liepa u.c. 2003).

Suga apdzīvo mežainā ainavā ietilpstošus purvus, mitras pļavas un izcirtumus. Latvijas R daļā un Latvijas centrālajā daļā suga ir reti sastopama; rubeņa Latvijas populācijas lielākā daļa ir sastopama valsts A un Z daļā.

Sūnu purvu centrālā daļa visā sugas areālā ir visbiežāk sastopamais rieta biotops, kam turklāt raksturīgs vislielākais riestojošo rubeņu gaiļu skaits un vislielākā nozīme sugas reprodukcijā. Purva biotopu degradācija ir ārkārtīgi bīstama ilglaicīgai rubeņu populāciju pastāvēšanai, jo purvu riesti mēdz būt daudzskaitlīgāki un ilglaicīgāki, iespējams, maz mainīgo dabisko apstākļu un salīdzinoši lielo platību dēļ (Liepa u.c. 2003).

Nozīmīga rubeņu riestošanas vieta ir konstatēta Stompaku pūrā A daļā, kur vienlaikus novēroti vairāk nekā 20 riestojoši rubeņu tēviņi. Suga sastopama arī Lielajā pūrā un tā perifērijā.

Kā rubeņa sugas aizsardzības mērķis konkrētajā teritorijā dabas aizsardzības plāna darbības periodā ir saglabāt sugas populāciju vismaz pašreizējā apjomā (kā kontroles vērtību nosakot dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros definēto riestojošo tēviņu skaitu t.i. vismaz 25 riestojoši tēviņi).

Mežirbe *Tetrastes bonasia*

Suga ir iekļauta Latvijā īpaši aizsargājamu sugu sarakstā (Ministru kabineta 2000. gada 14. novembra noteikumi Nr. 396 „*Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu*”) un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību 1. pielikumā.

Mežirbei īpaši piemērotas antropogēnās darbības maz traucētas mežaudzes ar blīvu pameža stāvu, dabiskiem meža biotopiem raksturīgām struktūrām un izteiktu mikroliefu. Suga ir izteikts nomietnieks.

Mežirbes Latvijas populācija vērtējama kā stipri apdraudēta un pēdējos desmit gados sarukusi pat par 78% (Strazds, Ķerus 2017). Pēc dienas putnu fona monitoringa rezultātiem mežirbes populācija 2005.–2024. gadu periodā ir strauji sarūkoša; īstermiņā (2016.–2024. gadu periods) populācija ir strauji sarūkoša (Auniņš, Mārdega 2024). Atbilstoši IUCN kritērijiem, sugas apdraudētības pakāpe Latvijā pēc LIFE projekta LIFE FOR SPECIES „*Apdraudētas sugas Latvijā: uzlabotas zināšanas un kapacitāte, informācijas aprīte un izpratne*” novērtēta kā apdraudēta (EN, *Endangered*).

Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā suga konstatēta 14 atradnēs. Ņemot vērā sugas apgrūtināto konstatējamību un piemērotos biotopus, Dabas lieguma teritorijā ligzdojošā mežirbju populācija ir vērtēta kā 30 līdz 60 ligzdojoši pāri.

Kā mežirbes sugas aizsardzības mērķis konkrētajā teritorijā dabas aizsardzības plāna darbības periodā ir saglabāt sugas populāciju vismaz pašreizējā apjomā (kā kontroles vērtību nosakot dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros definēto ligzdojošo pāru skaitu t.i. vismaz 30 ligzdojoši pāri).

Melnais stārķis *Ciconia nigra*

Suga ir iekļauta Latvijā īpaši aizsargājamu sugu sarakstā (Ministru kabineta 2000. gada 14. novembra noteikumi Nr. 396 „*Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu*”) un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību 1. pielikumā.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2012. gada 18. decembra noteikumiem Nr. 940 „*Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu*” melnā stārķa ligzdošanas vietu aizsardzības nodrošināšanai var tikt veidoti mikroliegumi 10–30 ha platībā un noteikta mikrolieguma buferzona līdz 100 ha platībā (ieskaitot mikrolieguma teritoriju).

Atbilstoši IUCN kritērijiem, sugas apdraudētības pakāpe Latvijā (Ķerus u.c. 2021) novērtēta kā kritiski apdraudēta (CR, *Critically Endangered*).

Sugas populācijai konstatēta negatīva ilgtermiņa tendence (1991. – 2024. gadu periods), Latvijā ligzdojošās populācijas lielums tiek vērtēts kā 110 līdz 160 ligzdojoši pāri (Latvijas Ornitoloģijas biedrība 2025).

Melnā stārķa Latvijas populācijai ir tendence samazināties ligzdošanas sekmēm (Strazds 2011; Strazds *et al.* 2015), ko daļēji apstiprina arī A/S “Latvijas valsts meži” veiktais melnā stārķa monitorings (Latvijas valsts meži 2024).

Melnā stārķa ligzdošanas vietas aizsardzības nodrošināšanai dabas lieguma teritorijā ir izveidots mikroliegums (ID 184012; mikrolieguma kods 60) 11,7 ha platībā un mikroliegumam izveidota buferzona 38,99 ha platībā. Mikroliegums izveidots 07.02.2003. (eksperts: Māris Strazds).

Ligzdošanas vieta mikrolieguma izveidošanas brīdī nav bijusi zināma. Kā cita mikroliegumā sastopama suga ir minēts mednis.

Melnā stārķa ligzdošanas vietas aizsardzības nodrošināšanai, kas tieši robežojas ar dabas lieguma teritoriju, ir izveidots mikroliegums (ID 184887; mikrolieguma kods 2243) 10,8 ha platībā un mikroliegumam izveidota buferzona 38,99 ha platībā. mikroliegums izveidots 02.05.2014. (eksperts: Uģis Bergmanis).

Ligzda tiek periodiski apdzīvota; 2024. gadā ligzda neapdzīvota. Pēdējo reizi sekmīga sugas ligzdošana ir konstatēta 2015. gadā.

Melnā stārķa ligzdošanas vietas aizsardzības nodrošināšanai 233. kvartālā, aptuveni 80 m attālumā no dabas lieguma robežas ir izveidots mikroliegums (ID 185027; mikrolieguma kods 58) 11,8 ha platībā; mikroliegumam nav izveidota buferzona. Mikroliegums izveidots 07.02.2003. (eksperts: Māris Strazds).

Mikrolieguma teritorijā esošajā melnā stārķa ligzdā periodiski konstatēta melnā stārķa ligzdošana; 2024. gadā ligzda neapdzīvota. Pēdējo reizi nesekmīga sugas ligzdošana ir konstatēta 2015. gadā.

Dabas lieguma apkārtnē ir zināmas vēl citas melnā stārķa ligzdošanas vietas. Melnā stārķa ligzdošana pēdējo 5 gadu laikā ir konstatēta medņa riestošanas vietas aizsardzībai izveidota mikrolieguma teritorijā (ID 183372; mikrolieguma kods 142), aptuveni 1,4 km attālumā no dabas lieguma robežas.

Melnā stārķa ligzdošana pēdējo 5 gadu laikā ir konstatēta medņa riestošanas vietas aizsardzībai izveidota ML teritorijā (ID 182964; ML kods 182964), aptuveni 2,5 km attālumā no dabas lieguma robežas.

Melnā stārķa ligzdošana pēdējo 5 gadu laikā ir konstatēta 236. kvartāla 18. nogabalā, aptuveni 1,8 km attālumā no dabas lieguma robežas.

Lai arī sugas ligzdošana 2024. gadā dabas lieguma teritorijā nav konstatēta. Ņemot vērā sugas ligzdošanas teritoriju maiņu un sugas ligzdošanai optimāli piemērotos apstākļus, melnā stārķa ligzdošana dabas lieguma teritorijā nākotnē ir iespējama.

Apodziņš *Glaucidium passerinum*

Suga ir iekļauta Latvijā īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (Ministru kabineta 2000. gada 14. novembra noteikumi Nr. 396 „*Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu*”) un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību 1. pielikumā. Saskaņā ar Ministru kabineta 2012. gada 18. decembra noteikumiem Nr. 940 „*Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu*” apodziņa ligzdošanas vietu aizsardzības nodrošināšanai var tikt veidoti mikroliegumi 2–10 ha platībā.

Apodziņš uzskatāms par lietussarga sugu bioloģiskās daudzveidības aizsardzībā mežos. Apdzīvo galvenokārt vidēja vecuma un vecus lapu koku vai jauktu koku mežus ar atsevišķiem, veciem, dobumainiem kokiem (Avotiņš 2019).

Sugas populācijai konstatēta negatīva ilgtermiņa tendence (2004. – 2024. gadu periods) Latvijā (Latvijas Ornitoloģijas biedrība 2025) un, atbilstoši IUCN kritērijiem, sugas apdraudētības pakāpe Latvijā (Avotiņš 2019, Ķerus u.c. 2021, LIFE projekta LIFE FOR SPECIES „*Apdraudētas sugas Latvijā: uzlabotas zināšanas un kapacitāte, informācijas aprīte un izpratne*” dati) novērtēta kā jutīga (VU, *Vulnerable*).

Pamatojoties uz “Apodziņa *Glaucidium passerinum*, bikšainā apoga *Aegolius funereus*, meža pūces *Strix aluco*, urālpūces *Strix uralensis*, ausainās pūces *Asio otus* un ūpja *Bubo bubo* aizsardzības plāns” (Avotiņš 2019) ietverto informāciju, dabas liegumā un tā apkārtnē atrodas apodziņa aizsardzībai prioritāri nozīmīgas teritorijas – tādas mežaudzes, kas atbilst sugas ligzdošanas prasībām un teorētiski ir iespējama šīs sugas sastopamība; teritorijas kuras būtu aizsargājamas prioritāri attiecībā pret citām šīs sugas apdzīvotām teritorijām (2. attēls).

Kā apodziņa sugas aizsardzības mērķis konkrētajā teritorijā dabas aizsardzības plāna darbības periodā ir saglabāt sugas populāciju vismaz pašreizējā apjomā (kā kontroles vērtību nosakot dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros definēto ligzdojošo pāru skaitu t.i. vismaz 3 ligzdojoši pāri).

Urālpūce *Strix uralensis*

Suga ir iekļauta Latvijā īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (Ministru kabineta 2000. gada 14. novembra noteikumi Nr. 396 „*Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu*”) un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību 1. pielikumā. Saistības ar veciem un saimnieciskās darbības maz skartiem mežu biotopiem dēļ, urālpūce ir atzīta par lietussarga sugu bioloģiskās daudzveidības aizsardzībā mežos (Rueda et al. 2013).

Atbilstoši IUCN kritērijiem, sugas apdraudētības pakāpe Latvijā pēc LIFE projekta LIFE FOR SPECIES „Apdraudētas sugas Latvijā: uzlabotas zināšanas un kapacitāte, informācijas aprīte un izpratne” novērtēta kā gandrīz mazākā apdraudējuma (LC, *Least Concern*).

Latvijā ligzdojošās populācijas lielums tiek vērtēts kā aptuveni 1400 līdz 6000 pāri (Latvijas Ornitoloģijas biedrība 2025); sugas izplatības areāls Latvijā pakāpeniski izplatās R virzienā (Avotiņš 2019).

Saistības ar veciem un saimnieciskās darbības maz skartiem mežu biotopiem dēļ, urālpūce ir atzīta par lietussarga sugu bioloģiskās daudzveidības aizsardzībā mežos (Rueda et al. 2013).

Pamatojoties uz “Apodziņa *Glaucidium passerinum*, bikšainā apoga *Aegolius funereus*, meža pūces *Strix aluco*, urālpūces *Strix uralensis*, ausainās pūces *Asio otus* un ūpja *Bubo bubo* aizsardzības plāns” (Avotiņš 2019) ietverto informāciju, dabas liegumā un tā apkārtnē atrodas urālpūces aizsardzībai prioritāri nozīmīgas teritorijas - tādas mežaudzes, kas atbilst sugas ligzdošanas prasībām un teorētiski ir iespējama šīs sugas sastopamība; teritorijas kuras būtu aizsargājamas prioritāri attiecībā pret citām šīs sugas apdzīvotām teritorijām (2. attēls).

Kā urālpūces sugas aizsardzības mērķis konkrētajā teritorijā dabas aizsardzības plāna darbības periodā ir saglabāt sugas populāciju vismaz pašreizējā apjomā (kā kontroles vērtību nosakot dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros definēto ligzdojošo pāru skaitu t.i. vismaz 7 ligzdojoši pāri).

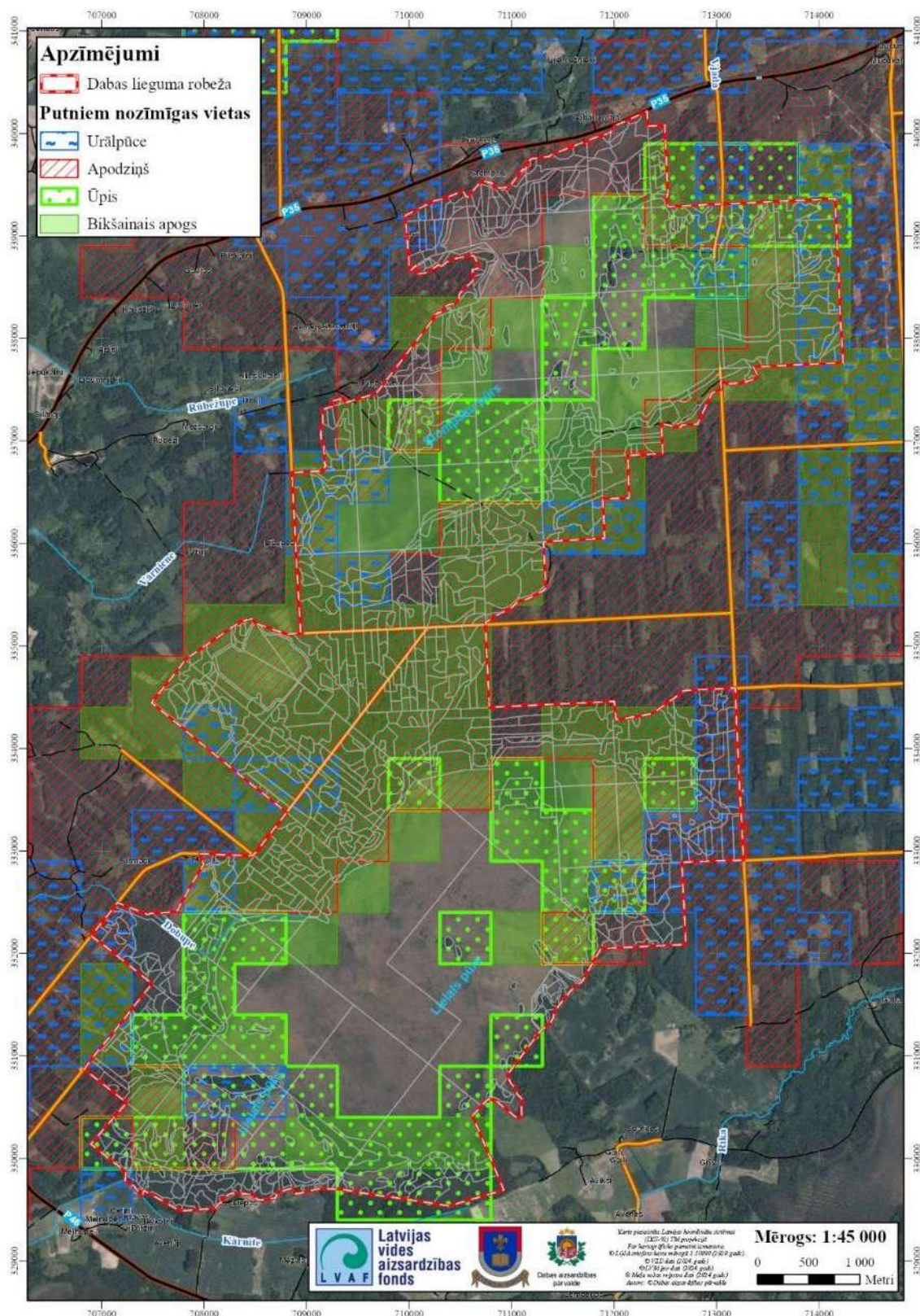
Bikšainais apogs *Aegolius funereus*

Suga ir iekļauta Latvijā īpaši aizsargājamu sugu sarakstā (Ministru kabineta 2000. gada 14. novembra noteikumi Nr. 396 „Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”) un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību 1. pielikumā. Saskaņā ar Ministru kabineta 2012. gada 18. decembra noteikumiem Nr. 940 „Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu” bikšainā apoga ligzdošanas vietu aizsardzības nodrošināšanai var tikt veidoti ML 2 – 10 ha platībā.

Sugas populācijai konstatēta negatīva ilgtermiņa tendence (1990.–2018. gadu periods) un neskaidra īstermiņa tendence (2007.–2018. gadu periods) Latvijā (*Birdlife International* 2019) un, atbilstoši IUCN kritērijiem, sugas apdraudētības pakāpe Latvijā (Avotiņš 2019) novērtēta kā apdraudēts (EN, *Endangered*).

Pamatojoties uz “Apodziņa *Glaucidium passerinum*, bikšainā apoga *Aegolius funereus*, meža pūces *Strix aluco*, urālpūces *Strix uralensis*, ausainās pūces *Asio otus* un ūpja *Bubo bubo* aizsardzības plāns” (Avotiņš 2019) ietverto informāciju, dabas lieguma un tā apkārtnē atrodas bikšainā apoga aizsardzībai prioritāri nozīmīgas teritorijas - tādas mežaudzes, kas atbilst sugas ligzdošanas prasībām un teorētiski ir iespējama šīs sugas sastopamība; teritorijas kuras būtu aizsargājamas prioritāri attiecībā pret citām šīs sugas apdzīvotām teritorijām (2. attēls).

2024. gadā veikto uzskaišu laikā suga dabas lieguma teritorijā netika konstatēta. Dabas lieguma teritorijā ligzdojošā bikšaino apogu populācija vērtēta kā 0 līdz 2 ligzdojoši pāri. Ņemot vērā augsto dzīvotņu piemērotību, var apgalvot, ka dabas lieguma teritorijā suga neregulāri ligzdo. Tomēr, domājams, ka dabas lieguma teritorijā ligzdojošās bikšaino apogu populācijas lielums ir samazinājies.

2. attēls. Pūčveidīgajiem putniem nozīmīgas vietas DL teritorijā

Baltmugurdzenis *Dendrocopos leucotos*

Suga ir iekļauta Latvijā īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (Ministru kabineta 2000. gada 14. novembra noteikumi Nr. 396 „Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”) un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību 1. pielikumā. Saskaņā ar Ministru kabineta 2012. gada 18. decembra noteikumiem Nr. 940 „Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un

apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu” baltmugurdzeņa ligzdošanas vietu aizsardzības nodrošināšanai var tikt veidoti mikroliegumi 2–10 ha platībā.

Suga apdzīvo tādus mežu biotopus, kuros ir sastopams liels atmirstošās koksnes daudzums. Baltmugurdzeņis ir uzskatāms par lietussarga sugu, jo, nodrošinot to aizsardzību, tiek pasargātas arī citas, sevišķi no atmirstošās lapu koku koksnes atkarīgās bezmugurkaulnieku sugas.

Sugas populācijai konstatēta pieaugoša īstermiņa tendence (2008.–2018. gadu periods) un pieaugoša ilgtermiņa tendence (1991.–2018. gadu periods) Latvijā (*Birdlife International* 2019). Suga ir iekļauta Latvijā īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (Ministru kabineta 2000. gada 14. novembra noteikumi Nr. 396 „*Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu*”) un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību 1. pielikumā.

Atbilstoši *IUCN* kritērijiem, sugas apdraudētības pakāpe Latvijā (Ķerus u.c. 2021) novērtēta kā zemākā apdraudējuma (LC, *Least Concern*).

Sugas populācija ilgtermiņa periodā (2005. – 2024. gadu periods) Latvijā tiek vērtēta kā stabila (Latvijas ornitoloģijas biedrība 2025). Latvijā ligzdojošās populācijas lielums tiek vērtēts kā 4000 līdz 7000 ligzdojoši pāri.

Pamatojoties uz “Mazā dzeņa *Dryobates minor*, vidējā dzeņa *Leiopicus medius*, baltmugurdzeņa *Dendrocopos leucotos*, dižraibā dzeņa *Dendrocopos major*, trīspirkstu dzeņa *Picoides tridactylus*, melnās dzilnas *Dryocopus martius* un pelēkās dzilnas *Picus canus* aizsardzības plāns” (Avotiņš 2019) ietvertu informāciju, dabas liegumā un tā apkārtnē atrodas baltmugurdzeņa aizsardzībai prioritāri nozīmīgas teritorijas - tādas mežaudzes, kas atbilst sugas ligzdošanas prasībām un teorētiski ir iespējama šīs sugas sastopamība; teritorijas kuras būtu aizsargājamās prioritāri attiecībā pret citām šīs sugas apdzīvotām teritorijām (3. attēls).

Kā baltmugurdzeņa sugas aizsardzības mērķis konkrētajā teritorijā dabas aizsardzības plāna darbības periodā ir saglabāt sugas populāciju vismaz pašreizējā apjomā (kā kontroles vērtību nosakot dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros definēto ligzdojošo pāru skaitu t.i. vismaz 3 ligzdojoši pāri).

Trīspirkstu dzeņis *Picoides tridactylus*

Suga ir iekļauta Latvijā īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (Ministru kabineta 2000. gada 14. novembra noteikumi Nr. 396 „*Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu*”) un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību 1. pielikumā. Saskaņā ar Ministru kabineta 2012. gada 18. decembra noteikumiem Nr. 940 „*Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu*” trīspirkstu dzeņa ligzdošanas vietu aizsardzības nodrošināšanai var tikt veidoti ML 2–10 ha platībā.

Šī dzeņu suga galvenokārt saistīta ar veciem, boreāliem mežiem, kur dominē skujkoki vai arī ar melnalkšņu staignājiem, nepieciešams bagātīgs atmirušās koksnes daudzums (optimāli ap 140–150 m³/ha atmirušās un kalstošās koksnes). Mēdz koncentrēties dabisku traucējumu (degumu, vējgāžu) vietās, pie bebrainēm (Bergmanis u.c. 2021).

Atbilstoši *IUCN* kritērijiem, sugas apdraudētības pakāpe Latvijā pēc LIFE projekta LIFE FOR SPECIES „*Apdraudētas sugas Latvijā: uzlabotas zināšanas un kapacitāte, informācijas aprīte un izpratne*” novērtēta kā apdraudēta (EN, *Endangered*).

Ņemot vērā egļu astonzobu mizgrauža *Ips typographus* izplatību dabas lieguma teritorijā, tuvā nākotnē ir sagaidāms trīspirkstu dzeņa populācijas pieaugums dabas lieguma teritorijā.

Pamatojoties uz “Mazā dzeņa *Dryobates minor*, vidējā dzeņa *Leiopicus medius*, baltmugurdzeņa *Dendrocopos leucotos*, dižraibā dzeņa *Dendrocopos major*, trīspirkstu dzeņa *Picoides tridactylus*,

melnās dzilnas *Dryocopus martius* un pelēkās dzilnas *Picus canus* aizsardzības plāns” (Avotiņš 2019) ietverto informāciju, dabas liegumā un tā apkārtnē atrodas trīspirkstu dzeņa aizsardzībai prioritāri nozīmīgas teritorijas - tādas mežaudzes, kas atbilst sugas ligzdošanas prasībām un teorētiski ir iespējama šīs sugas sastopamība; teritorijas kuras būtu aizsargājamas prioritāri attiecībā pret citām šīs sugas apdzīvotām teritorijām (3. attēls).

Kā trīspirkstu dzeņa sugas aizsardzības mērķis konkrētajā teritorijā dabas aizsardzības plāna darbības periodā ir saglabāt sugas populāciju vismaz pašreizējā apjomā (kā kontroles vērtību nosakot dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros definēto ligzdojošo pāru skaitu t.i. vismaz 5 ligzdojoši pāri).

Melnā dzilna *Dryocopus martius*

Suga ir iekļauta Latvijā īpaši aizsargājamu sugu sarakstā (Ministru kabineta 2000. gada 14. novembra noteikumi Nr.396 „*Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu*”) un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību 1. pielikumā.

Melnā dzilna ir samērā plastiska attiecībā uz apdzīvoto vidi – tai ir plašas ligzdošanas teritorijas (200 – 300 ha), kurās ir nepieciešams liels daudzums lielu dimensiju vecu koku, tomēr nav obligāti nepieciešamas vienlaidus vecas vai tikai no lieliem kokiem sastāvošas mežaudzes (Gorman 2011). Ligzdošanai izmanto arī izcirtumos atstātos kokus, tomēr izcirtumu un jaunaudžu platības ainavā samazina dzīvotnes piemērotību (Bergmanis u.c. 2021).

Sugas populācijai konstatēta stabila īstermiņa tendence (2012. – 2024. gadu periods) un stabila ilgtermiņa tendence (2005. – 2024. gadu periods) Latvijā (Latvijas Ornitoloģijas biedrība 2025). Pēc dienas putnu fona monitoringa rezultātiem melno dzilnu populācija 2005. – 2024. gadu periodā tiek vērtēta kā stabila (Auniņš, Mārdega 2024).

Atbilstoši IUCN kritērijiem, sugas apdraudētības pakāpe Latvijā (Ķerus u.c. 2021) novērtēta kā zemākā apdraudējuma (LC, *Least Concern*).

Kā melnās dzilnas sugas aizsardzības mērķis konkrētajā teritorijā dabas aizsardzības plāna darbības periodā ir saglabāt sugas populāciju vismaz pašreizējā apjomā (kā kontroles vērtību nosakot dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros definēto ligzdojošo pāru skaitu t.i. vismaz 6 ligzdojoši pāri).

Pelēkā dzilna *Picus canus*

Suga ir iekļauta Latvijā īpaši aizsargājamu sugu sarakstā (Ministru kabineta 2000. gada 14. novembra noteikumi Nr. 396 „*Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu*”) un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību 1. pielikumā.

Suga ir samēra plastiska attiecībā uz apdzīvoto vidi – tai ir plašas ligzdošanas teritorijas (ap 100–200 ha), kurās var būt dažāda mežainība, tomēr ir nepieciešami gan lielu dimensiju koki un vecākas mežaudzes, gan skudrām bagātas vietas (Bergmanis u.c. 2021). Sugas populācijai konstatēta stabila īstermiņa tendence (2008.–2018.) Latvijā (*Birdlife International* 2019).

Atbilstoši IUCN kritērijiem, sugas apdraudētības pakāpe Latvijā (Ķerus u.c. 2021) novērtēta kā zemākā apdraudējuma (LC, *Least Concern*).

Kā pelēkās dzilnas sugas aizsardzības mērķis konkrētajā teritorijā dabas aizsardzības plāna darbības periodā ir saglabāt sugas populāciju vismaz pašreizējā apjomā (kā kontroles vērtību nosakot dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros definēto ligzdojošo pāru skaitu t.i. vismaz 3 ligzdojoši pāri).

sarakstu”) suga, kā arī iekļauta Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību 1. pielikumā.

Pēc dienas putnu fona monitoringa rezultātiem dzērviu populācija 2005. – 2024. gadu periodā un 2011. – 2024. raksturota kā stabila (Auniņš, Mārdega 2024).

Starp 1980. – 1984. un 2000. – 2004. gadu sugas izplatība Latvijā ir būtiski palielinājusies. Izplatības un skaita pieaugums atbilst populācijas pieaugumam visā Eiropā, un to varētu skaidrot ar labākiem barošanās apstākļiem ziemošanas vietās (Ķerus u.c. 2021).

Populācijas lielums Latvijā ir 15000 līdz 25000 ligzdojoši pāri (Latvijas Ornitoloģijas biedrība 2025).

Atbilstoši IUCN kritērijiem, sugas apdraudētības pakāpe Latvijā (Ķerus u.c. 2021) novērtēta kā zemākā apdraudējuma (LC, *Least Concern*).

Kā dzērves sugas aizsardzības mērķis konkrētajā teritorijā dabas aizsardzības plāna darbības periodā ir saglabāt sugas populāciju vismaz pašreizējā apjomā (kā kontroles vērtību nosakot dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros definēto ligzdojošo pāru skaitu t.i. vismaz 5 ligzdojoši pāri).

Pļavu lija *Circus pygargus*

Suga ir iekļauta Latvijā īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (Ministru kabineta 2000. gada 14. novembra noteikumi Nr.396 „Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”) un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību 1. pielikumā.

Latvijā ligzdojošās populācijas skaita vērtējums ir aptuveni 300 ligzdojošas mātītes (Latvijas Ornitoloģijas biedrība 2025); sugas populācijas īstermiņa tendence (2013. – 2024. gadu periods) un ilgtermiņa tendence (2005. – 2024. gadu periods) ir neskaidra (Latvijas Ornitoloģijas biedrība 2025). Apdzīvo dažāda mitruma plašus klajumus: zemos un pārejas purvus, mitrus, aizaugušus ezeru krastus, vecus kūdras karjerus, lauksaimniecībā izmantojamas zemes (Latvijas Ornitoloģijas biedrība 1999). Atbilstoši IUCN kritērijiem, sugas apdraudētības pakāpe Latvijā (Ķerus u.c. 2021) novērtēta kā jutīga (VU, *Vulnerable*).

Suga Dabas lieguma teritorijā līdz šim konstatēta vienu reizi, kad Lielajā pūrā 06.11.2024. novērots pļavu lijas tēviņš ligzdošanai piemērotā biotopā.

Ir zināms, ka pļavu lijas var veikt tālus medību izlidojumus pat vairāk nekā 20 km attālumā no ligzdošanas vietas (Krupiński et al. 2021). Ņemot vērā piemērotību dzīvotņu sastopamību, sugas ligzdošanu dabas lieguma teritorijā nevar izslēgt.

Klinšu ērglis *Aquila chrysaetos*

Suga ir iekļauta Latvijā īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (Ministru kabineta 2000. gada 14. novembra noteikumi Nr.396 „Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”) un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību 1. pielikumā.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2012. gada 18. decembra noteikumiem Nr. 940 „Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu” klinšu ērgļa ligzdošanas vietu aizsardzības nodrošināšanai var tikt veidoti mikroliegumi 50–200 ha platībā un noteikta mikrolieguma buferzona līdz 300 ha platībā (ieskaitot mikrolieguma teritoriju).

Latvijā ligzdojošās klinšu ērgļu populācijas lielums tiek vērtēts kā 8 līdz 13 ligzdojoši pāri (Latvijas Ornitoloģijas biedrība 2025). Baltijā ligzdojošā sugas populācija ir pieaugoša, bet atbilstoši IUCN kritērijiem, sugas apdraudētības pakāpe Latvijā (Ķerus u.c. 2021) novērtēta kā kritiski apdraudēta (CR, *Critically Endangered*).

Mikroliegums klinšu ērgļa ligzdošanas vietas aizsardzībai (ID 183409, ML kods 71) ir izveidots 07.02.2003. (eksperts Māris Strazds) 113,6 ha platībā; mikroliegumam ir noteikta buferzona 196,5 ha platībā.

Dabas liegumā ir ilggadīga sugas ligzdošanas vieta Latvijā. Lai nodrošinātu labvēlīgus klinšu ērgļa ligzdošanas apstākļus dabas lieguma teritorijā ir izveidotas 6 mākslīgās ligzdošanas platformas, kas periodiski tiek apdzīvotas.

Kā klinšu ērgļa sugas aizsardzības mērķis konkrētajā teritorijā dabas aizsardzības plāna darbības periodā ir saglabāt sugas populāciju vismaz pašreizējā apjomā (kā kontroles vērtību nosakot dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros definēto ligzdojošo pāru skaitu t.i. vismaz 1 ligzdojošs pāris).

Ķīķis *Pernis apivorus*

Suga ir iekļauta Latvijā īpaši aizsargājamu sugu sarakstā (Ministru kabineta 2000. gada 14. novembra noteikumi Nr. 396 „*Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu*”) un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību 1. pielikumā.

Sugas populācijai konstatēta samazināšanās ilgtermiņa periodā (2005. – 2024. gadu periods) un neskaidra pārmaiņu īstermiņa tendence (2013. – 2024. gadu periods) Latvijā (Latvijas Ornitoloģijas biedrība 2025). Pēc dienas plēsīgo putnu monitoringa rezultātiem, sugai laika periodā no 2014. gada līdz 2024. konstatēts mērens samazinājums (Avotiņš, Reihsmanis 2024).

Atbilstoši IUCN kritērijiem, sugas apdraudētības pakāpe Latvijā pēc LIFE projekta LIFE FOR SPECIES „*Apdraudētas sugas Latvijā: uzlabotas zināšanas un kapacitāte, informācijas aprīte un izpratne*” novērtēta kā jutīga (VU, *Vulnerable*).

Apdzīvo dažāda vecuma mežaudzes, kas mijas ar atklātām vietām: izcirtumiem, pļāvām, laukiem u.c. Visai plastisks pret ligzdošanas vietu, katru gadu būvē jaunu ligzdu (Latvijas Ornitoloģijas biedrība 2002). Ķīķiem ir raksturīgi tāli (līdz pat 10 km un vairāk) barošanās lidojumu no ligzdošanas vietas (Zieseimer, Meyburg 2015).

Kā ķīķa sugas aizsardzības mērķis konkrētajā teritorijā dabas aizsardzības plāna darbības periodā ir saglabāt sugas populāciju vismaz pašreizējā apjomā (kā kontroles vērtību nosakot dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros definēto ligzdojošo pāru skaitu t.i. vismaz 1 ligzdojošs pāris).

Vakarlēpis *Caprimulgus europaeus*

Suga ir iekļauta Latvijā īpaši aizsargājamu sugu sarakstā (Ministru kabineta 2000. gada 14. novembra noteikumi Nr. 396 „*Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu*”) un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību 1. pielikumā.

Sugas populācijas izmaiņu tendence ilgtermiņā (1991.–2017. gadu periods) ir pieaugoša (*Birdlife International* 2019).

Atbilstoši IUCN kritērijiem, sugas apdraudētības pakāpe Latvijā (Ķerus u.c. 2021) novērtēta kā zemākā apdraudējuma (LC, *Least Concern*).

Vakarlēpis ligzdo sausos un skrajos skujkoku mežos, purvainos mežos augsto purvu malās, izcirtumos un jaunaudzēs. Latvijā ligzdojošās populācijas lielums tiek vērtēts 16500–31000 pāru robežās (Ķerus u.c. 2021). Priežu jaunaudzēs intensīvi apsaimniekotos mežu masīvos ir nozīmīgākais sugas ligzdošanas biotops Eiropas ziemeļu daļā (Verstraeten et al. 2011, Langston et al. 2007).

Kā vakarlēpja sugas aizsardzības mērķis konkrētajā teritorijā dabas aizsardzības plāna darbības periodā ir saglabāt sugas populāciju vismaz pašreizējā apjomā (kā kontroles vērtību nosakot dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros definēto ligzdojošo pāru skaitu t.i. vismaz 30 ligzdojoši pāri).

Mazais mušķērājs *Ficedula parva*

Suga ir iekļauta Latvijā īpaši aizsargājamu sugu sarakstā (Ministru kabineta 2000. gada 14. novembra noteikumi Nr. 396 „*Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu*”) un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību 1. pielikumā.

Mazā mušķērāja ligzdošanai nepieciešami mitri vidēja vecuma un veci lapkoku vai jaukti saimnieciskās darbības neskarti meži ar daudziem struktūras elementiem – kritālām, stumbeņiem, sausokņiem. Sugai raksturīgi aizņemt teritoriju, kas atrodas samērā tālu no lielākiem atvērumiem vai meža malas vidēji 170 m (mazākā konstatētā distance 60 m) līdz audzes malai (Brazaitis 2011).

Sugas populācijas izmaiņu tendence ilgtermiņā (1991. – 2016. gadu periods) ir stabila, bet īstermiņā (2005. – 2018. gadu periods) ir pieaugoša (*Birdlife International* 2019). Pēc dienas putnu fona monitoringa rezultātiem mazo mušķērāju populācija 2005. – 2024. gadu periodā ir stabila, tomēr 2012. – 2024. gadu periodā konstatēts mērens samazinājums (Auniņš, Mārdega 2024).

Atbilstoši *IUCN* kritērijiem, sugas apdraudētības pakāpe Latvijā pēc LIFE projekta LIFE FOR SPECIES „*Apdraudētas sugas Latvijā: uzlabotas zināšanas un kapacitāte, informācijas aprīte un izpratne*” novērtēta kā gandrīz apdraudēta (NT, *Near Threatened*).

Kā mazā mušķērāja sugas aizsardzības mērķis konkrētajā teritorijā dabas aizsardzības plāna darbības periodā ir saglabāt sugas populāciju vismaz pašreizējā apjomā (kā kontroles vērtību nosakot dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros definēto ligzdojošo pāru skaitu t.i. vismaz 40 ligzdojoši pāri).

Brūnā čakste *Lanius collurio*

Brūnā čakste ir Latvijā samērā bieži sastopama putnu suga; apdzīvo aizaugošus izcirtumus, krūmainas ceļmalas, augļu dārzus, mežmalas, mitras krūmainas ieplakas lauksaimniecības zemēs, aizaugošas pļavas, retumis arī augstos sūnu purvus ar koku grupām (Latvijas Ornitoloģijas biedrība 1998). Vēsturiski suga ir specializējusies dzīvei lauksaimniecības zemēs, tomēr pēdējos gadu desmitos sekmīgi sākusi apdzīvot meža izcirtumus un jaunaudzes, jo tie pēc sava izmēra un struktūras bieži atgādina krūmainas lauksaimniecības zemes. Brūnā čakste iekļauta putniem bioloģiski vērtīgu zālāju indikatorsugu sarakstā (Auniņš 2013).

Suga ir iekļauta Latvijā īpaši aizsargājamu sugu sarakstā (Ministru kabineta 2000. gada 14. novembra noteikumi Nr. 396 „*Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu*”) un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību 1. pielikumā.

Sugas populācijas izmaiņu tendence gan ilgtermiņā (1995. – 2024. gadu periods), gan īstermiņā (2012. – 2024. gadu periods) ir sarūkoša (Latvijas Ornitoloģijas biedrība 2025). Pēc dienas putnu fona monitoringa rezultātiem brūno čakstu populācijai 2005. – 2024. gadu periodā konstatēts mērens samazinājums, sugas aizsardzības stāvoklis Latvijā ir uzskatāms par nelabvēlīgu (Auniņš, Mārdega 2024).

Atbilstoši *IUCN* kritērijiem, sugas apdraudētības pakāpe Latvijā pēc LIFE projekta LIFE FOR SPECIES „*Apdraudētas sugas Latvijā: uzlabotas zināšanas un kapacitāte, informācijas aprīte un izpratne*” novērtēta kā jutīga (VU, *Vulnerable*).

Kā brūnās čakstes sugas aizsardzības mērķis konkrētajā teritorijā dabas aizsardzības plāna darbības periodā ir saglabāt sugas populāciju vismaz pašreizējā apjomā (kā kontroles vērtību nosakot dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros definēto ligzdojošo pāru skaitu t.i. vismaz 3 ligzdojoši pāri).

Lielā čakste *Lanius excubitor*

Suga ir iekļauta Latvijā īpaši aizsargājamu sugu sarakstā (Ministru kabineta 2000. gada 14. novembra noteikumi Nr. 396 „*Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu*”).

Lielo čakstu populācijai konstatēts būtisks skaita pieaugums Latvijā pēdējās desmitgadēs (Latvijas Ornitoloģijas biedrība 2025) un ligzdošanas biotopa maiņa ārpus tradicionālajām ligzdošanas vietām augstajos purvos - dažādas lauksaimniecībā izmantojamas zemēs un krūmājos, jaunaudzēs (Ķerus u.c. 2021).

Atbilstoši IUCN kritērijiem, sugas apdraudētības pakāpe Latvijā (Ķerus u.c. 2021) novērtēta kā gandrīz apdraudēta (NT, *Near Threatened*).

Dabas liegumā ligzdojošo lielo čakstu populācija vērtēta kā 2 līdz 3 ligzdojoši pāri.

Meža balodis *Columba oenas*

Suga ir Latvijā īpaši aizsargājama (Ministru kabineta 2000. gada 14. novembra noteikumi Nr.396 „*Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu*”).

Saskaņā ar Ministru kabineta 2012. gada 18.decembra noteikumiem Nr. 940 „*Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu*” meža baloža ligzdošanas vietu aizsardzības nodrošināšanai var tikt veidoti mikroliegumi 2 – 10 ha platībā un noteikta mikroliegumu buferzona līdz 100 ha platībā (ieskaitot mikrolieguma teritoriju).

Pēc dienas putnu fona monitoringa rezultātiem meža baložu populācijai 2005. – 2024. gadu periodā konstatēts mērens pieaugums, bet 2014. – 2024. gadu periodā populācijai konstatēts straujš pieaugums (Auniņš, Mārdega 2024). Suga regulāri ligzdo izcirtumos saglabātajos kokos vai to grupās.

Atbilstoši IUCN kritērijiem, sugas apdraudētības pakāpe Latvijā (Ķerus u.c. 2021) novērtēta kā zemākā apdraudējuma (LC, *Least Concern*).

Dabas liegumā ligzdojošo meža baložu populācija vērtēta kā 15 līdz 25 ligzdojoši pāri.

Dzeltenais tārtiņš *Pluvialis apricaria*

Suga ir iekļauta Latvijā īpaši aizsargājamu sugu sarakstā (Ministru kabineta 2000. gada 14. novembra noteikumi Nr.396 „*Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu*”) un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību 1. pielikumā.

Atbilstoši IUCN kritērijiem, sugas ligzdojošās populācijas apdraudētības pakāpe Latvijā pēc LIFE projekta LIFE FOR SPECIES „*Apdraudētas sugas Latvijā: uzlabotas zināšanas un kapacitāte, informācijas aprīte un izpratne*” novērtēta kā gandrīz apdraudēta (NT, *Near Threatened*).

Dzeltenais tārtiņš ir Latvijā klajos augstajos purvos ligzdojoša putnu suga. Latvijā ligzdojošās populācijas lielums tiek vērtēts kā 200 līdz 470 ligzdojoši pāri (Latvijas Ornitoloģijas biedrība 2025). Nozīmīga populācijas daļa apdzīvo Latvijā īpaši aizsargājamās dabas teritorijas.

Kā dzeltenā tārtiņa sugas aizsardzības mērķis konkrētajā teritorijā dabas aizsardzības plāna darbības periodā ir saglabāt sugas populāciju vismaz pašreizējā apjomā (kā kontroles vērtību nosakot dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros definēto ligzdojošo pāru skaitu t.i. vismaz 7 ligzdojoši pāri).

Purva tilbīte *Tringa glareola*

Suga ir iekļauta Latvijā īpaši aizsargājamu sugu sarakstā (Ministru kabineta 2000. gada 14. novembra noteikumi Nr.396 „Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”) un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību 1. pielikumā.

Atbilstoši IUCN kritērijiem, sugas apdraudētības pakāpe Latvijā pēc LIFE projekta LIFE FOR SPECIES „Apdraudētas sugas Latvijā: uzlabotas zināšanas un kapacitāte, informācijas aprīte un izpratne” novērtēta kā jutīga (VU, *Vulnerable*).

Purva tilbīte ir Latvijā klajos augstajos purvos ligzdojoša putnu suga. Latvijā ligzdojošās populācijas lielums tiek vērtēts kā 170 līdz 878 ligzdojoši pāri (Ķerus u.c. 2021). Nozīmīga populācijas daļa apdzīvo Latvijā īpaši aizsargājamās dabas teritorijas.

Kā purva tilbītes sugas aizsardzības mērķis konkrētajā teritorijā dabas aizsardzības plāna darbības periodā ir saglabāt sugas populāciju vismaz pašreizējā apjomā (kā kontroles vērtību nosakot dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros definēto ligzdojošo pāru skaitu t.i. vismaz 3 ligzdojoši pāri).

Lietuvainis *Numenius phaeopus*

Suga ir iekļauta Latvijā īpaši aizsargājamu sugu sarakstā (Ministru kabineta 2000. gada 14. novembra noteikumi Nr.396 „Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”).

Atbilstoši IUCN kritērijiem, sugas apdraudētības pakāpe Latvijā pēc LIFE projekta LIFE FOR SPECIES „Apdraudētas sugas Latvijā: uzlabotas zināšanas un kapacitāte, informācijas aprīte un izpratne” novērtēta kā jutīga (VU, *Vulnerable*).

Lietuvainis ir Latvijā klajos augstajos purvos ligzdojoša putnu suga. Latvijā ligzdojošās populācijas lielums tiek vērtēts kā 41 līdz 65 ligzdojoši pāri (Ķerus u.c. 2021). Nozīmīga populācijas daļa apdzīvo Latvijā īpaši aizsargājamās dabas teritorijas.

Dabas lieguma dabas aizsardzības plāna izstrādes gaitā konstatēta 3 līdz 5 lietuvaiņu pāru ligzdošana.

Pļavu tilbīte *Tringa totanus*

Suga ir iekļauta Latvijā īpaši aizsargājamu sugu sarakstā (Ministru kabineta 2000. gada 14. novembra noteikumi Nr.396 „Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”).

Pļavu tilbīte ir iekļauta putniem bioloģiski vērtīgu zālāju specifisko sugu sarakstā (Auniņš 2013).

Latvijā ligzdojošās populācijas lielums tiek vērtēts kā 140 līdz 300 ligzdojoši pāri (Ķerus u.c. 2021).

Atbilstoši IUCN kritērijiem, sugas apdraudētības pakāpe Latvijā pēc LIFE projekta LIFE FOR SPECIES „Apdraudētas sugas Latvijā: uzlabotas zināšanas un kapacitāte, informācijas aprīte un izpratne” novērtēta kā apdraudēta (EN, *Endangered*).

Dabas lieguma dabas aizsardzības plāna izstrādes gaitā konstatēta 1 pāra pļavu tilbītes ligzdošana.

Melnā puskuitala *Limosa limosa*

Suga ir iekļauta Latvijā īpaši aizsargājamu sugu sarakstā (Ministru kabineta 2000. gada 14. novembra noteikumi Nr.396 „Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”).

Melnā puskuitala ir iekļauta putniem bioloģiski vērtīgu zālāju specifisko sugu sarakstā (Auniņš 2013). Latvijā ligzdojošās populācijas lielums tiek vērtēts kā 21 līdz 51 ligzdojoši pāri (Ķerus u.c. 2021).

Atbilstoši IUCN kritērijiem, sugas apdraudētības pakāpe Latvijā (Ķerus u.c. 2021) novērtēta kā kritiski apdraudēta (CR, *Critically Endangered*).

Dabas lieguma dabas aizsardzības plāna izstrādes gaitā konstatēta 1 līdz 2 pāru melno puskuitalu ligzdošana.

Lielā tilbīte *Tringa nebularia*

Lielā tilbīte ir Latvijā ļoti reti ligzdojoša putnu suga. Sugas ligzdošana līdz šim ir reģistrēta galvenokārt lielos augsto purvu kompleksos Latvijas Z un A daļā. Latvijā ligzdojošās populācijas lielums tiek vērtēts kā 3 līdz 10 ligzdojoši pāri (Ķerus u.c. 2021). Iespējams, Latvijā ligzdojošās populācijas lielums pieaug.

Atbilstoši IUCN kritērijiem, sugas apdraudētības pakāpe Latvijā pēc LIFE projekta LIFE FOR SPECIES „Apdraudētas sugas Latvijā: uzlabotas zināšanas un kapacitāte, informācijas aprīte un izpratne” novērtēta kā apdraudēta (EN, *Endangered*).

Dabas lieguma dabas aizsardzības plāna izstrādes gaitā konstatēta 5 līdz 7 pāru lielo tilbīšu ligzdošana.

	Sugas nosaukums latviski	Sugas nosaukums latīniski	Sugas aizsardzības statuss valstī		Putniem nozīmīgo vietu kvalificējoša suga	Sugas izžušanas riska novērtējums valstī pēc IUCN kritērijiem	Sugas labvēlīga aizsardzības stāvokļa novērtējums DL “Stompaku purvi” (Putnu direktīvas pielikumos iekļautajām sugām informāciju norāda atbilstoši ETC kategorijām)
			Īpaši aizsargājama suga atbilstoši MK 14.11.2000 . noteikumiem Nr. 396 (ar ¹ atzīmētas mikrolieģumu sugas MK 18.12.2012 . noteikumi Nr. 940)	Putnu direktīvas I pielikumā iekļauta suga			
1.	Bikšainais apogs	<i>Aegolius funereus</i>	ĪAS ¹	X	X	EN	FV
2.	Klinšu ērglis	<i>Aquila chrysaetos</i>	ĪAS ¹	X	X	CR	FV
3.	Mežzirbe	<i>Bonasa bonasia</i>	ĪAS	X	X	EN	FV
4.	Vakarlēpis	<i>Caprimulgus europaeus</i>	ĪAS	X	X	LC	FV
5.	Baltmugurdzenis	<i>Dendrocopos leucotos</i>	ĪAS ¹	X	X	LC	FV
6.	Melnā dzilna	<i>Dryocopus martius</i>	ĪAS	X	X	LC	FV
7.	Mazais mušķērājs	<i>Ficedula parva</i>	ĪAS	X	X	NT	FV
8.	Apodziņš	<i>Glaucidium passerinum</i>	ĪAS ¹	X	X	VU	FV
9.	Dzērve	<i>Grus grus</i>	ĪAS	X	X	LC	FV
10.	Rubenis	<i>Lyrurus tetrix</i>	ĪAS	X	X	VU	U1
11.	Ķīķis	<i>Pernis apivorus</i>	ĪAS	X	X	VU	FV
12.	Trīspirkstu dzenis	<i>Picoides tridactylus</i>	ĪAS ¹	X	X	EN	FV
13.	Pelēkā dzilna	<i>Picus canus</i>	ĪAS	X	X	LC	FV
14.	Dzeltenais tārtiņš	<i>Pluvialis apricaria</i>	ĪAS	X	X	NT	U1
15.	Urālpūce	<i>Strix uralensis</i>	ĪAS	X	X	LC	FV
16.	Mednis	<i>Tetrao urogallus</i>	ĪAS ¹	X	X	EN	U1
17.	Purva tilbīte	<i>Tringa glareola</i>	ĪAS	X	X	VU	U1
18.	Meža balodis	<i>Columba oenas</i>	ĪAS ¹			LC	FV
19.	Brūnā čakste	<i>Lanius collurio</i>	ĪAS	X	X	VU	FV

20.	Lielā čakste	<i>Lanius excubitor</i>	ĪAS			NT	FV
21.	Lietuvainis	<i>Numenius phaeopus</i>	ĪAS		X	VU	U1
22.	Ļāvu tilbīte	<i>Tringa totanus</i>	ĪAS			EN	U1
23.	Melnā puskuitala	<i>Limosa limosa</i>	ĪAS		X	CR	U1
24.	Ļāvu līja	<i>Circus pygargus</i>	ĪAS	X	X	VU	U1

2. tabula. Īpaši aizsargājamās putnu sugas DP teritorijā un to aizsardzības statuss

PASKAIDROJUMI UN APZĪMĒJUMI:

Aizsardzības stāvokļa novērtējums atbilstoši ziņojumā Eiropas Komisijai (ES ziņojums, 2019) lietotajiem apzīmējumiem:

 FV: Aizsardzības stāvoklis labvēlīgs (Favourable);

 U1: Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-nepietiekams (Unfavourable-Inadequate);

 U2: Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-slikts (Unfavourable-Bad);

 XX: Aizsardzības stāvoklis nezināms (Unknown).

LC – *Least Concern*/ neapdraudēta suga (suga, kuras indivīdi savvaļā joprojām ir daudz un tā nav kvalificējama kā apdraudēta, gandrīz apdraudēta vai tāda, kas atkarīga no saglabāšanas pasākumiem; novērtēta ar zemāku izžušanas risku);

NT – *Near Threatened*/ gandrīz apdraudēta suga;

VU – *Vulnerable*/ jutīga suga (suga, kurai draud izmiršana, ja vien neuzlabojas apstākļi, kuru dēļ tās izdzīvošana un vairošanās ir apdraudēta. Neaizsargātību galvenokārt izraisa dzīvotņu zudums vai mājvietas iznīcināšana);

CR – *Critically endangered*/ kritiski apdraudēta suga (savvaļā pastāv ārkārtīgi liels izžušanas risks);

EN – *Endangered*/ stipri apdraudēta suga (pastāv ļoti augsts izmiršanas risks savvaļā).

3. tabula. Putnu Direktīvas pielikumos iekļauto Dabas lieguma teritorijā sastopamo putnu sugu populāciju lielums un sugu dzīvotņu platība

Nr. p.k.	Sugas nosaukums (latviski un latīniski)	Sugas populācijas lielums (indivīdu skaits) teritorijā		Teritorijā esošās sugas populācijas attiecība (%) pret sugas populāciju <i>Natura 2000</i> teritorijās Latvijā kopumā	Teritorijā esošās sugas populācijas attiecība (%) pret sugas populāciju valstī
		Min.	Maks.		
1.	Bikšainais apogs <i>Aegolius funereus</i>	0	2	<1%	<1%
2.	Klinšu ērglis <i>Aquila chrysaetos</i>	0	1	10%	8%
3.	Mežirbe <i>Bonasa bonasia</i>	30	60	2%	<1%
4.	Vakarlēpis <i>Caprimulgus europaeus</i>	30	100	3 – 4%	<1%
5.	Baltmugurdzenis <i>Dendrocopos leucotos</i>	3	6	<1%	<1%
6.	Melnā dzilna <i>Dryocopus martius</i>	6	11	<1%	<1%
7.	Mazais mušķērājs <i>Ficedula parva</i>	40	60	2 – 3%	<1%
8.	Apodziņš <i>Glaucidium passerinum</i>	3	6	<1%	<1%
9.	Dzērve <i>Grus grus</i>	5	7	1%	<1%
10.	Rubenis <i>Lyrurus tetrix</i>	25	30	2 – 3%	<1%
11.	Ķīķis <i>Pernis apivorus</i>	1	2	<1%	<1%

12.	Trīspirkstu dzenis <i>Picoides tridactylus</i>	5	10	2%	<1%
13.	Pelēkā dzilna <i>Picus canus</i>	3	5	<1%	<1%
14.	Dzeltenais tārtiņš <i>Pluvialis apricaria</i>	7	10	7 – 14%	2 – 3%
15.	Urālpūce <i>Strix uralensis</i>	7	10	1 – 2%	<1%
16.	Mednis <i>Tetrao urogallus</i>	18	21	Nav datu	<1%
17.	Purva tilbīte <i>Tringa glareola</i>	3	5	1 – 2%	<1%
18.	Meža balodis <i>Columba oenas</i>	15	25	Nav datu	<1%
19.	Brūnā čakste <i>Lanius collurio</i>	3	5	<1%	<1%
20.	Lielā čakste <i>Lanius excubitor</i>	2	3	<1%	<1%
21.	Lietuvainis <i>Numenius phaeopus</i>	3	5	9 – 10%	7%
22.	Pļavu tilbīte <i>Tringa totanus</i>	1	1	<1%	<1%
23.	Melnā puskuitala <i>Limosa limosa</i>	1	2	Nav datu	4 – 5%
24.	Pļavu līja <i>Circus pygargus</i>	0	1	0 – 5%	<1%

Pētāmās teritorijas aizsargājamo dabas un ainavas vērtību labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības un darbības, lai uzlabotu konstatēto sugu un biotopu stāvokli un bioloģisko vērtību neatkarīgi no to aizsardzības statusa, secinājumi par plānotās darbības vai pasākuma ietekmi uz konstatēto sugu un biotopu stāvokli un bioloģisko vērtību, kā arī uz piegulošo teritoriju un nosacījumi darbības vai pasākuma veikšanai.

Dabas liegumā un tam piegulošās teritorijas negatīvi ietekmē dabas liegumā un tā apkārtnē izveidotā meliorācijas sistēma, kas izraisījusi hidroloģiskā režīma izmaiņas, tādējādi degradējot daudzām īpaši aizsargājamām, apdraudētām un retām putnu sugām piemērotas dzīvotnes.

Izmainīta hidroloģiskā režīma ietekmē samazinās atklātas augstā purva ainavas platība, kas ir īpaši piemērota bridējputnu (dzeltenais tārtiņš, purva tilbīte, lietuvainis u.c) ligzdošanai un ir nozīmīga rubeņu riestošanas vieta.

Nozīmīgākais purvos ligzdojošo īpaši aizsargājamo putnu sugu ietekmējošais faktors ir nosusināšana, kā rezultātā tiek degradētas un izzūd šo sugu ligzdošanai piemērotas dzīvotnes – atklātas, klajas augstā purva platības (*Fraixedas et al.* 2017).

Ir nepieciešams uzsākt pakāpenisku hidroloģiskā režīma uzlabošanu, kā arī veikt apsaimniekošanas pasākumus ES nozīmes biotopa 7120* *Degradēti purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās* teritorijā, veicot koku un krūmu apauguma novākšanu.

Dabas liegumā un tā apkārtējā teritorijā ir mednim reģionāli nozīmīga vieta. Visos sugas aizsardzības nodrošināšanai izveidotajos mikrolieguma un to apkārtnē kā negatīvi ietekmējošs faktors ir reģistrēta susināšanas ietekme, kā rezultātā pakāpeniski pasliktinās medņa riestošanas apstākļi un to dzīvotnes kvalitāte.

Publikācijā par medņu populācijas stāvokli un aizsardzību Baltijas valstīs (*Lõhmus et al.* 2016) meliorācija ir uzsvērtā kā visbūtiskākais medņu riestu dzīvotni negatīvi ietekmējošais faktors. Līdz ar to meliorācijas ietekmes mazināšana uz medņiem piemērotajiem purviem un mežiem ir nozīmīgākais medņu dzīvotņu aizsardzības pasākums.

Prioritāri ir nepieciešams veikt hidroloģiskā režīma atjaunošanu dabas lieguma teritorijā, uzlabojot medņa dzīvotnes kvalitāti ES nozīmes biotopu 91D0* *Purvaini meži*, 9010* *Veci vai dabiski boreāli meži*, 7110* *Aktīvi augstie purvi* teritorijā.

Ņemot vērā sugas ekoloģiju, medņa ligzdošanas vietas var atrasties arī ārpus dabas lieguma teritorijas. Mežizstrāde dabas lieguma apkārtnē putnu ligzdošanas laikā, kas saistās antropogēnas izcelsmes

traucējumu un paaugstinātu trokšņa līmeni var negatīvi ietekmēt medņa rīstojāšanas apstākļu kā arī to ligzdošanas sekmes, kā arī negatīvi ietekmēt citu īpaši aizsargājamo putnu sugu ligzdošanas un barošanās apstākļus.

Sugu negatīvi ietekmē mežu fragmentācija, relatīvi blīvais meža autoceļu tīkls un meža meliorācijas sistēmu atjaunošana apkārtējā teritorijā.

Lai nodrošinātu Latvijā īpaši aizsargājām putnu sugām labvēlīgus ligzdošanas un barošanās apstākļus ir rekomendējams vismaz 1 km attālumā no dabas lieguma robežas noteikt mežsaimniecisko darbu sezonālu liegumu laikā periodā no 1. marta līdz 15. jūlijam.

Dabas liegums ir ilggadīga klinšu ērgļa ligzdošanas vieta Latvijā. Dabas lieguma teritorijā ir izveidotas vairākas sugai specifiski piemērotas mākslīgās ligzdošanas platformas, kas tiek regulāri apdzīvotas.

Ir nepieciešams uzturēt labā stāvoklī esošās mākslīgās ligzdošanas platformas kā arī nepieciešamības gadījumā (piemēram, nolūstot ligzdas kokam) veikt jaunu ligzdošanas platformu būvniecību.

Dabas lieguma teritorijā ir nepieciešams ierobežot antropogēnas izcelsmes traucējumu klinšu ērgļa ligzdošanai kritiski nozīmīgajā periodā no 1. februāra līdz 30. oktobrim.

Jebkāda putnu dzīvotņu apsaimniekošana ir veicama tā, lai netiktu traucēta Latvijā īpaši aizsargājamo putnu sugu (prioritāri – medņa un klinšu ērgļa) ligzdošana.

Rekomendējama dabas lieguma teritorijas paplašināšana vietās, kur koncentrējas ES nozīmes biotopi, kas ir Latvijā retu un īpaši aizsargājamo putnu sugu ligzdošanas vieta. Biotopiem labvēlīgi apsaimniekošanas pasākumi nodrošinās arī īpaši aizsargājamo putnu sugām labvēlīgus ligzdošanas un barošanās apstākļus.

Visu dabas liegumā konstatēto Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību 1. Pielikumā iekļauto putnu sugu aizsardzības mērķis dabas lieguma teritorijā dabas aizsardzības plāna darbības periodā ir saglabāt sugas populāciju vismaz pašreizējā apjomā (kā kontroles vērtību nosakot dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros novēroto ligzdojošo pāru skaitu).

Aktuālajā dabas aizsardzības plānā izstrādātie apsaimniekošanas pasākumi, teritorijas individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projekts un ieteicamais teritorijas funkcionālais zonējums nav pretrunā ar teritorijas ornitofaunas vērtību aizsardzību un īpaši aizsargājamo putnu sugu dzīvotņu aizsardzību.

Dabas aizsardzības plāns paredz lielu skaitu dažādu darbību, kas tieši vai netieši var ietekmēt īpaši aizsargājamas putnu sugas. Šīs darbības tika dažādu ekspertu, t.sk. putnu eksperta izvērtētas dabas aizsardzības plāna izstrādes procesā un plāna gala versijā iekļautās darbības ir koriģētas atbilstoši izdarītajam novērtējumam.

Nepieciešams uzsākt visu teritorijā konstatēto īpaši aizsargājamo putnu sugu regulāru monitoringu pēc Latvijas Ornitoloģijas biedrības izstrādātās metodikas (Lebuss, 2013). Plānojot uzskaišu dizainu un uzskaišu metodes izvēli, ir būtiski sekot rekomendācijām, kas sniegtas Latvijas Ornitoloģijas biedrības atskaitē DAP saistībā ar līgumu Nr. 7.7/32.2017-P “*Natura 2000* teritoriju putnu populāciju datu apstrāde un analīze” (Avotiņš, Lebuss 2017).

Izmantotā literatūra un citi avoti

AS "Latvijas valsts meži". 2024. Vides pārskats par 2023. gadu. Rīga, 147 lpp.

Auniņš A., Mārdega I. 2023. Dienas putnu fona monitorings. Gala atskaite par 2023. gadu. Latvijas Ornitoloģijas biedrība, Rīga.

Avotiņš A. 2019. Apodziņa *Glaucidium passerinum*, bikšainā apoga *Aegolius funereus*, meža pūces *Strix aluco*, urālpūces *Strix uralensis*, ausainās pūces *Asio otus* un ūpja *Bubo bubo* aizsardzības plāns. Latvijas Ornitoloģijas biedrība, Rīga.

Bergmanis M., Priednieks J., Avotiņš A., Priediece I. 2021. Mazā dzeņa *Dryobates minor*, vidējā dzeņa *Leiopicus medius*, baltmugurdzeņa *Dendrocopos leucotos*, dižraibā dzeņa *Dendrocopos major*, trīspirkstu dzeņa *Picoides tridactylus*, melnās dzilnas *Dryocopus martius* un pelēkās dzilnas *Picus canus* aizsardzības plāns. Latvijas Ornitoloģijas biedrība, Rīga.

Birdlife International 2019. Bird species' status and trends reporting format for the period 2013 – 2018.

https://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=lv/eu/art12/envxtfmg/LV_birds_report_s_20190903-112206.xml&conv=612&source=remote#A094_B

Brazaitis G. 2011. Forest Interior Species Red-breasted Flycatcher *Ficedula parva* Habitat Selection and Conservation in Intensive Management Areas. Rural development 2011: 5th international scientific conference, Aleksandras Stulginskis University, Vol. 5, b. 2 (2011).

Gorman G. 2011. The Black Woodpecker. A monograph on *Dryocopus martius*. Lynx editions. 184 lpp.

Hofmanis H., Strazds M. 2012. Medņa *Tetrao urogallus* L. aizsardzības plāns (projekts), Mazirbe

Ek T., Suško U., Auziņš R. 2002. Inventory of woodland key habitats. Methodology. Riga, 73 pp.

Ķerus V., Dekants A., Auniņš A., Mārdega I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980 – 2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība.

Krupiński D., Kotowska D., Recio R.M., Żmihorski M., Obłozą P., Mirski P. 2021. Ranging behaviour and habitat use in Montagu's Harrier *Circus pygargus* in extensive farmland of Eastern Poland. Journal of Ornithology 162:325–337

2Langston R.H.W., Wotton S.R., Conway G.J., Wright L.J., Mallord J.W., Currie F.A., Drewitt A.L., Grice P.V., Hoccom D.G., Symes N. 2007. Nightjar *Caprimulgus europaeus* and Woodlark *Lullula arborea*—recovering species in Britain? Ibis 2007, 149, 250–260.

Lārmanis V., Priedītis N., Rudzīte M. 2000. Mežaudžu atslēgas biotopu rokasgrāmata. Rīga, Valsts Meža dienests: 127 lpp.

Latvijas Ornitoloģijas biedrība 1998. Latvijas lauku putni. Rīga.

Latvijas Ornitoloģijas biedrība 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga.

Lebuss R. 2013. Putnu monitoringa metodika Natura 2000 teritorijās. Latvijas Ornitoloģijas biedrība.

Liepa V., Račinskis E., Kalvāns A., Hofmanis H. 2003. Rubeņu *Tetrao tetrix* aizsardzības plāns Latvijā. Latvijas Ornitoloģijas biedrība, Rīga.

Lõhmus A., Peterhofs E., Leivits M., Zizas R., Hofmanis H., Ojaste I., Kurlavičius P. 2016. The Capercaillie (*Tetrao urogallus*): an iconic focal species for knowledge-based integrative management and conservation of Baltic forests. Biodiversity and Conservation 26: 1 – 21.

Ozoliņš J. (red.) 2019. Medņu aizsardzībai nozīmīgo vides faktoru izpēte. Projekta atskaite. Latvijas Valsts mežzinātnes institūts "Silava", Salaspils.

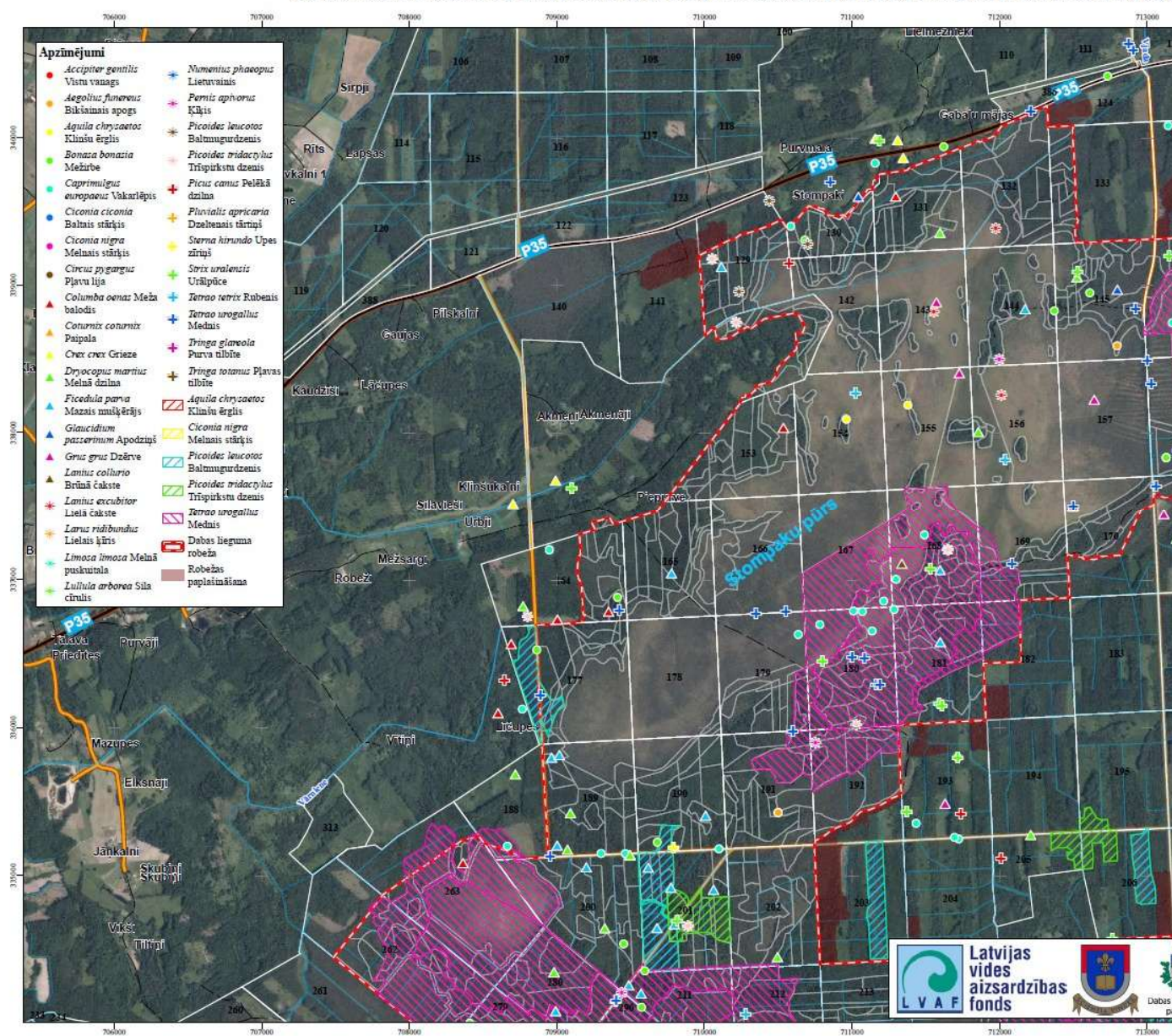
Polakowski M., Broniszewska M., Kirczuk L., Kasprzykowski Z. 2020. Habitat Selection by the European Nightjar *Caprimulgus europaeus* in North-Eastern Poland: Implications for Forest Management. Forests, 11, 291; doi:10.3390/f11030291

- Račinskis E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga, Latvijas Ornitoloģijas biedrība. 176 lpp.
- Rueda M., Hawkins B. A., Morales–Castilla I., Vidanes R. M., Ferrero M., Rodriguez M. A. 2013. Does fragmentation increase extinction thresholds? A European–wide test with seven forest birds. *Global Ecology and Biogeography* 22: 1282–1292
- Strazds M., Ķerus V. 2017. Mežirbes (*Bonasa bonasia*) aizsardzības plāns 2017.–2026. gadam. Latvijas Ornitoloģijas biedrība, Rīga.
- Verstraeten G., Baeten L., Verheyen K. 2011. Habitat preferences of European Nightjars *Caprimulgus europaeus* in forests on sandy soils, *Bird Study*, 58:2, 120-129, DOI: 10.1080/00063657.2010.547562
- Wegge P., Rolstad J. 1986. Size and spacing of Capercaillie leks in relation to social behaviour and habitat. *Behavioural Ecology and Sociobiology*. 19: 401– 408 pp.
- Wegge, P., Storaas, T., Larsen, B. B., BØ, T. & Kolstad, M. 1982. Woodland grouse and modern forestry in Norway. A short presentation of a new telemetry project, and some preliminary results on brood movements and habitat preferences of Capercaillie and Black grouse. *Proc. Int. Grouse Symposium* 2, 117-123.
- Ziesemer F., Meyburg B.U. 2024. Home range, habitat use and diet of Honey-buzzards during the breeding season. 2015. *British Birds* 108(8):467– 481.

Uldis Ļoļāns
Tālrunis: +371 26320432
e-pasts: vainamoinen73@yahoo.co.uk

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO
PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOG

DABAS LIEGUMĀ "STOMPAKU PURVĒ" SASTOPAMO ĪPAŠI AIZSARGĀJAMO UN CITĀDI NOZĪMĪGO PUTNU SUGU IZPLATĪBĀ

3.7. pielikums Dabas lieguma “Stompaku purvi” dabas aizsardzības plānam. Eksperta atzinums sugu grupā zīdītāji.

Daugavpils Universitātei

Sugu un biotopu aizsardzības jomas eksperta atzinums

Par zīdītāju faunas izpēti dabas liegumā “Stompaku purvi” dabas aizsardzības plāna izstrādes vajadzībām.

Atzinums sagatavots, balstoties uz 2010. gada 30. septembra Ministru Kabineta noteikumiem Nr. 925 „Sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertu atzinuma saturs un tajā ietvertās minimālās prasības”, kas izdoti saskaņā ar „Sugu un biotopu aizsardzības likuma” 4. panta 17. punktu.

1. Biotopu grupa, suga vai sugu grupa, par kuru sniedz atzinumu

Zīdītāji.

2. Dati par pētāmās teritorijas apsekošanu

Teritorijas apsekošana veikta 2024. gada 27. janvārī, 7. un 14. septembrī. Grauzēju pētījumi veikti laika posmā no 7. līdz 14. septembrim.

- 27. janvārī: mākoņains laiks, neliels vējš, gaisa temperatūra aptuveni 0°C
- 7. septembrī: mainīgs mākoņu daudzums, vidējs vējš, gaisa temperatūra aptuveni +23°C
- 14. septembrī: mainīgs mākoņu daudzums, vidējs vējš, gaisa temperatūra aptuveni +23°C
- Laika posmā no 7. līdz 14. septembrim: mainīgs mākoņu daudzums, brīžiem lietus, vidējs vējš, gaisa temperatūra aptuveni +22°C

Lai noteiktu lielo zīdītājdzīvnieku klātbūtni, tika meklētas to darbības pēdas (pēdu nospiedumi, mēsli, teritoriālas iezīmes un citas pazīmes). Apsekošanas laikā īpaša uzmanība tika pievērsta vietām ar atklātu grunti, kā arī tiltu konstrukcijām.

Grauzēju pētījumi veikti ar augsnes lamatām. Trīs vietās – priežu mežā, jauktā tipa mežā ar berza īpatsvaru un augsta purvā perifērijā, transektē ik pēc 10 m bija izliktas augsnes lamatas (pitfall traps) ar galda etiķi (20 lamatas katrā vietā). Lamatu pārbaude veikta pēc nedēļas.

Pirms teritorijas apsekošanas dabā, izvērtēta LVM datu bāze GEO un DAP dabas datu pārvaldības sistēmā “Ozols” pieejamā informācija. Papildu informācija par teritorijā sastopamajiem zīdītājiem iegūta no datubāzēm www.dabasdati.lv un www.inaturalist.org.

3. Teritorijas aizsardzības statuss

Īpaši aizsargājamā dabas teritorija – dabas liegums “Stompaku purvi” dibināts ar mērķi aizsargāt austrumu tipa augstus purvus ar ārkausa kasandru. DL teritorija ir iekļauta ES nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju tīklā Natura 2000.

4. Atzinuma sniegšanas mērķis

Dabas lieguma “Stompaku purvi” dabas aizsardzības plāna izstrāde.

5. Vispārīgs pētāmās teritorijas apraksts

Dabas liegums „Stompaku purvi” izvietots Balvu rajonā Susāju, Medņevas, Bērzkalnes un Lazdulejas pagastā. Tā platība, atbilstoši MK 2009. gada 10. novembra noteikumiem Nr. 1315 “Dabas lieguma “Stompaku purvi” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” ir 3885 ha.

Dabas lieguma zona ir izveidota, lai nodrošinātu labvēlīgus apstākļus īpaši aizsargājamu sugu un biotopu (tai skaitā neskarti augstie purvi, pārejas purvi un slīkšņas) saglabāšanai un samazinātu ārpus dabas lieguma teritorijas notiekošās saimnieciskās darbības ietekmi uz regulējamā režīma zonas teritorijām. Regulējamā režīma zona ir izveidota, lai nodrošinātu labvēlīgus apstākļus īpaši aizsargājamo sugu (īpaši putnu, bezmugurkaulnieku un augu) un biotopu, kā arī purvu mežaino salu saglabāšanai un ilglaicīgai pastāvēšanai.

Dabas liegums atrodas Lubāna zemienes un Latgales augstienes klimatiskajā rajonā. Tas ir viskontinentālākais un siltākais klimatiskais rajons Latvijā. Lubāna zemienes un Latgales augstienes klimatiskajam rajonam raksturīga noturīga ziema ar 25-35 cm biezu sniega segu, bezsala periods 135-145 dienas. Klimats mēreni kontinentāls ar Latvijas apstākļiem palielinātu kontinentalitātes pakāpi. Gada vidējā temperatūra 4,8 °C, siltākais mēnesis jūlijs (17 °C), aukstākais – janvāris (-7 °C), nokrišņi 600-650 mm gadā.

Dabas liegums atrodas Austrumlatvijas zemienes Adzeles pacēluma austrumu daļā. Adzeles pacēluma pamatā ir meridionāli izstiepts lokāls pamatiežu virsas paaugstinājums, kas lēzeni paceļas D-Z virzienā. Virsu saposmo šauri ZA-DR virzienā stiepti vaļņveida izeiļņi un ielejveida pazeminājumi. Pamatiežu virsu veido augšdevona Daugavas svītas dolomīts, un augšdevona Katlešu un Ogres svītas smilšakmens, māls un dolomītmerģelis.

6. Konstatētās īpaši aizsargājamās un citas sugas

Dabas liegumā “Stompaku purvi” identificētas 24 zīdītāju sugas, kas vai nu pastāvīgi apdzīvo liegumu, vai to īslaicīgi apmeklē. No tām 8 sugas ir aizsargājamās (1. tabula). Vēsturiskie dati par zīdītājdzīvnieku faunu dabas liegumā ir nepilnīgi un fragmentāri. Teritorija ir iekļauta brūnā lāča fona monitoringā un ūdra monitoringā Natura 2000 teritorijās.

2005.-2015. gadam izstrādātajā dabas aizsardzības plānā iekļauti dati par to, ka teritoriju apdzīvo: alnis (*Alces alces*), staltbriedis (*Cervus elaphus*), stirna (*Capreolus capreolus*), mežacūka (*Sus scrofa*), bebrs (*Castor fiber*), vilks (*Canis lupus*), lācis (*Ursus arctos*) un tīnis (*Gulo gulo*). EMERALD projektā 2001. gadā no mežziņa saņemtie dati liecina, ka teritorijā ir sastopami bebri, savukārt vilki un lāči ir novēroti tikai caurceļojot. Datubāzē www.dabasdati.lv lieguma teritorijā reģistrēti aļņa un baltā zaķa (*Lepus timidus*) novērojumi.

2024. gada ziemā, vasarā un rudenī dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros tika veikti vairāki teritorijas apsekojumi, kā arī sīko zīdītāju uzskaitē, izmantojot augsnes lamatas (pitfall traps). Lamatas bija izliktas trīs vietās: priežu mežā, jauktā tipa mežā ar berza īpatsvaru un augsta purvā perifērijā. Apsekojuma un uzskaites laikā lieguma teritorijā, kā arī meža masīvā apkārt tam tika konstatētas sekojošas sugas: alnis, staltbriedis, stirna, mežacūka, bebrs, vāvere (*Sciurus vulgaris*), dzeltenkakla klaidoņpele (*Apodemus flavicollis*), svītrainā klaidoņpele (*Apodemus agrarius*), rūsganā mežstrupaste (*Myodes glareolus*), meža sicista (*Sicista betulina*), meža cirslis (*Sorex araneus*), mazais cirslis (*Sorex minutus*), Eiropas kurmis (*Talpa europaea*), pelēkais zaķis (*Lepus europaeus*), baltais zaķis, vilks, lūsis (*Lynx lynx*), rudā lapsa (*Vulpes vulpes*), jenotsuns (*Nyctereutes procyonoides*), Amerikas ūdele (*Mustela vison*), ūdrs (*Lutra lutra*), āpsis (*Meles meles*), meža cauna (*Martes martes*).

Potenciāli teritoriju var apdzīvot arī baltkrūtainais ezis (*Erinaceus concolor*), zebiekste (*Mustela nivalis*), sermulis (*Mustela erminea*), akmens cauna (*Martes foina*) un sesks (*Mustela putorius*), jo lieguma teritorijā ir tiem piemēroti biotopi. Tīņa klātbūtnē Stompaku purvos ir apšaubāma.

Meži Latvijā sāka veidoties pēc leduslaikmetā, kad izveidojās arī mūsdienu faunas kodols (Tauriņš 1982). Meži aizņem aptuveni 15% no lieguma teritorijas, un lielākā daļa zīdītāju apdzīvo tos pastāvīgi vai epizodiski. Atšķirībā no atklātām ekosistēmām, meži sniedz piemērotas dzīvesvietas sugām, kas dod priekšroku slepenam dzīvesveidam, kā arī nodrošina vietas midzeņu ierīkošanai.

Pārbaudes laikā mežā izvietotajās lamātās tika konstatētas šādas sugas: meža cirslis, mazais cirslis, dzeltenkakla klaidoņpele, rūsganā mežstrupaste, svītrainā klaidoņpele un meža sicista. Apsekojot mežainos biotopus, tika konstatēti arī šādi dzīvnieki: alnis, staltbriedis, stirna, mežacūka, vāvere, Eiropas kurmis, baltais zaķis, pelēkais zaķis, vilks, lūsis, rudā lapsa, jenotsuns, āpsis un meža cauna.

Saskaņā ar Valsts meža dienesta datiem pārnadžu skaits lieguma teritorijas mežos ir salīdzinoši neliels. Iespējams, tas ir saistīts ar to, ka lielu daļu lieguma teritorijas aizņem purvi, kurus dzīvnieki izmanto sezonāli vai īslaicīgi. Dzīvnieku skaita novērtējums 7905., 7906. un 7910. uzskaites vienībās, kurās ietilpst dabas liegums, ir šāds: alnis – 110 indivīdi, staltbriedis – 180 indivīdi, stirna – 420 indivīdi, mežacūka – 87 indivīdi. Jāņem vērā, ka saņemtie dati attiecināmi uz plašām teritorijām (katra uzskaites vienība vismaz 5000 ha), kurās ietilpst gan vietas ar lielāku dzīvnieku blīvumu, gan vietas, kur dzīvnieki nav sastopami. Datubāzē www.dabasdati.lv tika ievadīts viens aļņa novērojums.

Vāveres tika konstatētas vairākās dabas lieguma vietās, viens novērojums reģistrēts arī portālā www.dabasdati.lv. Pārbaudes laikā tika fiksētas kurmju darbības pēdas. Visdrīzāk abas minētās sugas lielā skaitā apdzīvo dabas lieguma mežainās teritorijas. Datubāzē www.dabasdati.lv ir reģistrēts arī viens baltā zaķa novērojums. Saskaņā ar Valsts meža dienesta informāciju 7905., 7906. un 7910. uzskaites vienībās ir novēroti 250 pelēkie zaķi un 70 baltie zaķi. Pārbaudes laikā tika konstatēta abu sugu klātbūtne.

Pārbaudes laikā vairākās vietās tika konstatētas vilku pēdas. Vilku bars apdzīvo salīdzinoši lielu teritoriju, tāpēc, visticamāk, dabas liegumu un apkārtējās teritorijas apdzīvo tikai viens bars, kas sastāv no pieciem līdz desmit dzīvniekiem. Vienā vietā tika konstatētas lūša klātbūtnes pazīmes. Lūši dod priekšroku maz apsaimniekotiem mežu masīviem ar eglēm un vējgāžu rajoniem. Ar telemetrijas palīdzību noskaidrots, ka lūša individuālās teritorijas vidējais izmērs Latvijā ir aptuveni 200 km² (Ozoliņš, Bagrade u.c. 2017). Tā kā dabas lieguma teritorija ir aptuveni 30 km², visticamāk, tā ir tikai daļa no vienas vai divām lūšu teritorijām.

Lāča fona monitoringa ietvaros 2023. gadā teritorijā konstatēti vismaz divi lāči (Bagrade, Done u.c. 2024). Dabas aizsardzības pārvaldes Ozols datubāzē teritorijā ir atzīmēti 11 lāča novērojumi, tostarp vairāki novērojumi veikti blakus dabas liegumam. Latvijā lāči izvēlas cilvēku maz traucētus vienlaidus meža masīvus, bieži vien blakus sūnu purviem, kur ir pieejamas attiecīgi neskartas purvu saliņas (Ozoliņš, Lūkins u.c. 2018). Midzeņus grūti pieejamās vietās ūdens tuvumā bieži vien veido arī vilki un lūši (Ozoliņš, Žunna u.c. 2017; Ozoliņš, Bagrade u.c. 2017). Tādēļ dabas liegums "Stompaku purvi" ir labi piemērots visiem Latvijā dzīvojošiem lielajiem plēsējiem.

Pārbaudes laikā vairākos meža nogabalos tika fiksētas arī āpša un lapsas pēdas, kā arī meža caunas pēdas. Vairākās vietās reģistrēti Latvijā invazīvā jenotsuņa ekskrementi. Pēc Valsts meža dienesta informācijas dzīvnieku skaita novērtējums 7905., 7906. un 7910. uzskaites vienībās, kuros ietilpst dabas liegums, ir šāds: lapsa – 140 indivīdi, jenotsuns – 125 indivīdi, meža cauna – 95 indivīdi, akmeņu cauna – 70 indivīdi, āpsis – 65 indivīdi, sesks – 60 indivīdi.

Lielāku lieguma daļu, aptuveni 73%, aizņem augstie un pārejas purvi, kā arī purvainie meži. Zīdītāji pārsvarā uzturas purvu perifērijā, izmantojot purva centrālo daļu sezonāli vai epizodiski. Piemēram, pārnadži un zaķi apmeklē purvus ziemā, lai barotos, bet lapsas, jenotsuņi un caunveidīgie izmanto purvus vasarā, lai barotos ar ogām (Tauriņš, 1982).

Grauzēju fauna purvos ir nabadzīga vairāku iemeslu dēļ. Purvos trūkst piemērotu vietu grauzēju alām, jo augsnes ir pārāk skābas, mitras un nestabilas. Turklāt purvos ir ierobežots barības avotu klāsts, jo augiem, kas tur aug, ir zema uzturvērtība. Grauzēji, tāpat kā lielie zīdītāji, pārsvarā apdzīvo purvainos mežus ar attīstītu sīkkrūmu stāvu purva perifērijā. Pārbaudes laikā šeit tika konstatētas sekojošas sugas: meža cirslis un mazais cirslis.

Svarīgu lomu dabas lieguma struktūrā ieņem saldūdens biotopi. Dabas lieguma purvi atrodas Aiviekstes un Vjadas upju baseinos. To teritoriju šķērso sekojošas ūdensteces: Vjadas upe, Gurva, Rīkas upe, Karnītes upe, Dobupe, Rūbežupe, Vārniena, kā arī plašs veco un funkcionējošo meliorācijas grāvju tīkls. Šīs ekosistēmas nodrošina zīdītājiem ūdeni un barības resursus. Ūdensteces kalpo arī kā migrācijas koridori. Vairākas sugas, piemēram, bebbri, ūdri un ūdeles izmanto ūdensteces un ūdenstilpnes pastāvīgi. Bebbri apdzīvo dažādas saldūdens ūdensteces, dodot priekšroku mežainām teritorijām ar bagātīgu pamežu un krūmājiem. Tādēļ tie ir novērojami visā lieguma teritorijā. Saskaņā ar Valsts meža dienesta informāciju 7905., 7906. un 7910. uzskaites vienībās ir novēroti 245 bebbri. Lai gan augstie purvi bebbriem ir mazāk piemēroti, jo kūdrainās augsnes apgrūtina midzeņu veidošanu un šajās vietās ir mazāk barības resursu, bebbri apdzīvo arī Lielā un Stompaku purvu perifēriju.

Ūdri, tāpat kā bebbri, apdzīvo dažāda veida ūdensteces un to piekrastes biotopus. Tie dod priekšroku vietām ar bagātīgu veģetāciju, kur iespējams atrast piemērotas atpūtas vietas un ierīkot midzeņus (Ozoliņš, Ornicāns u.c. 2018). 2024. gadā ūdri tika konstatēti gandrīz visās dabas lieguma ūdenstecēs, tostarp Vjadas upē, Rīkas upē, Karnītes upē, Dobupē un Rūbežupē. Purva teritorijās ūdru aktivitāte ir zemāka, jo vides apstākļi ir mazāk tiem piemēroti. Tomēr purvam piegulošajos meliorācijas grāvjos ūdru darbības pēdas tika novērotas.

Baltkrievijā noteikti sekojoši ūdru populācijas lielumi dažādās ūdenstecēs: dabiskās upēs 2-5 indivīdi, bet meliorācijas grāvjos 0,7-1,5 indivīdi uz 10 krasta kilometriem (Сидорович 1995). Dabas liegumā "Stompaku purvi", pēc topogrāfiskām kartēm, aptuveni aprēķināts, ka dabisko upju un meliorācijas grāvju kopgarums ir ap 70 km. Attiecīgi iespējamais ūdru skaits varētu būt 5-35 indivīdi. Vairākās vietās pie ūdenstecēm un ūdenstilpnēm tika konstatētas arī invazīvas Amerikas ūdeles un jenotsuņa darbības pēdas. Saskaņā ar Valsts meža dienesta informāciju 7905., 7906. un 7910. uzskaites vienībās ir novēroti 40 Amerikas ūdeles un 4 ondattras.

8. Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības

Lai mazinātu potenciālo ietekmi uz zīdītājdzīvniekiem, ir svarīgi regulāri uzraudzīt medību un mežizstrādes noteikumu ievērošanu, kā arī kontrolēt suņu turēšanas noteikumus tūristiem, ogotājiem un sēņotājiem.

Dabas lieguma purvu ekosistēmā īpaši izceļas bebru pozitīvā loma. To darbība palīdz saglabāt mitrāju biotopus un atjaunot dabisko hidroloģisko režīmu. Bebru radītie biotopi ir nozīmīgi vairākām aizsargājamām putnu un bezmugurkaulnieku sugām, savukārt koku izciršana novērš purva aizaugšanu. Saskaņā ar dabas lieguma "Stompaku purvi" individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem, lieguma teritorijā ir aizliegts bojāt bebru aizsprostus un mītnes, izņemot gadījumus, kad tie ietekmē gruntsūdens līmeni vai virszemes ūdens noteci vai līmeni liegumam piegulošajās teritorijās; apdraud īpaši aizsargājamo sugu vai biotopu saglabāšanu; tiek bojāti vai appludināti ceļi; nevar veikt saimniecisko darbību, kas ar šiem noteikumiem nav aizliegta.

Tomēr veco bebru aizsprostu pilnīga izjaukšana pat nepieciešamības gadījumā var radīt nopietnas sekas. Dambji uzkrāj kaitīgās vielas, smagos metālus un citus piesārņojuma elementus, kas pēc izjaukšanas var izplatīties plašākā teritorijā. Tādas darbības var negatīvi ietekmēt ūdens bezmugurkaulniekus, kas ir svarīga barības ķēdes sastāvdaļa. Lai regulētu ūdens līmeni, ieteicams izmantot minimāli invazīvas metodes, piemēram, ievietot caurules dambjos vēlamajā augstumā, kas ļauj kontrolēt ūdens līmeni un vienlaikus samazina ietekmi uz vidi un bebru populāciju.

Iepriekšējā lieguma aizsardzības plānā tika norādīts, ka gadījumā, ja purva dabiskā hidroloģiskā režīma atjaunošanās ir lēna, jāizvērtē iespēja ierobežot bebru medīšanu. Tomēr, pašreiz izskatās, ka medību slodze uz bebru populāciju teritorijā ir optimāla, un papildu ierobežojumi nav nepieciešami. Tomēr ir svarīgi regulāri ar monitoringa palīdzību izvērtēt bebru dambju ietekmi uz purva hidroloģisko režīmu un ūdens noplūdi, kā arī noteikt teritorijas, kurās bebru dambju veidošana nav vēlama. Ir nepieciešams arī ielikt individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus papildus izņēmumu bebru aizsprostu likvidēšanai, ja tie negatīvi ietekmē purva hidroloģisko režīmu.

Ja dabas lieguma teritorijā tiek būvēti vai pārbūvēti tilti un caurtekas, ieteicams izmantot dzīvniekiem pielāgotas konstrukcijas. Modificēti tilti būtu jāprojektē tā, lai zem tiem saglabātos pietiekami plaša un neskarta sauszemes josla dzīvnieku kustībai. Ideālā gadījumā jāparedz vismaz 1,5 metrus plata un stabila krasta josla ar dabīgu segumu, kas piemērota dzīvniekiem, lai turpinātu kustību gar ūdensteci. Caurtekās var uzstādīt īpašus plauktiņus vai platformas, kas izgatavotas no izturīgiem materiāliem, piemēram, metāla vai plastmasas, kas ir noturīgi pret mitrumu un koroziju. Arī ir iespējams izmantot monolīta caurteku betona konstrukcijas. Plauktiņi jānovieto tā, lai virs tiem būtu ne mazāk kā 50 cm brīva telpa (Trocme, Cahill et al. 2003).

Šīs konstrukcijas ļauj dzīvniekiem izvairīties no kontakta ar automašīnu plūsmu, kā arī samazina to nepieciešamību šķērsot ceļu. Papildu uzlabojumi var ietvert norobežojumu uzstādīšanu, kas dzīvniekus virza uz drošajām pārejas zonām un nedod tiem iespēju iziet uz ceļa. Šādas modificētas konstrukcijas ne tikai samazina satiksmes negadījumu skaitu, bet arī sekmē visu dzīvnieku sugu drošāku pārvietošanos.

Pēc monitoringa datiem dabas liegumu "Stompaku purvi" jau vairākus gadus apdzīvo vismaz 2-4 lāči. Sakarā ar to, ka brūnais lācis ir iekļauts ES Biotopu direktīvas (92/43/EEC) II (kopienā nozīmīgas dzīvnieku un augu sugas, kuru aizsardzībai jānosaka īpaši aizsargājamas dabas teritorijas) un IV (kopienā nozīmīgas dzīvnieku un augu sugas, kam vajadzīga stingra aizsardzība) pielikumos, lieguma

teritorijā ir nepieciešams izveidot sugai labvēlīgu aizsardzības režīmu, kā arī iekļaut lāču aizsardzību lieguma saglabāšanas mērķos.

Viens no būtiskiem lāča populāciju negatīvi ietekmējošiem faktoriem ir traucējums ziemas hibernācijas periodā, kad arī notiek mazuļu piedzimšana. Lai novērstu šo traucējumu, ir nepieciešams visā lieguma teritorijā laika periodā no oktobra sākuma līdz maija beigām aizliegt darbības, kuras izraisa skaņas, gaismas, kā arī tiešo indivīdu traucējumu: visu veidu mežsaimnieciskas darbības, dzinējmedības un medību suņu atrašanās teritorijā.

Šo darbību aizliegšana potenciāli labvēlīgi ietekmēs ne tikai lāču, bet arī citu lielu plēsēju populācijas. Un, sakarā ar to, ka lielie plēsēji ir iesaistīti pārnadžu, tai skaitā mežacūku, veselīgas populācijas uzturēšanā un sīko plēsēju, tai skaitā jenotsuņu, ierobežošanā, šī darbība veicinās gan Āfrikas cūku mēra izplatības ierobežošanu, gan invazīvo sugu apkarošanu. Turklāt nākamā teritorijas aizsardzības plāna izstrādes laikā ir nepieciešams gan novērtēt ieviestos aizsardzības pasākumus, gan noteikt papildu pasākumu nepieciešamību.

Eksperte Karīna Dukule-Jakušenoka

specializācija – zīdītāji

Eksperta sertifikāts Nr. 141, sertifikāts pagarināts 19.03.2026

Literatūras saraksts

1. Avotiņš A. 2017. Informācijas ieguve par īpaši aizsargājamo sugu meža sicista *Sicista betulina*. Gala atskaite. Nagļi: 1-42
2. Bagrade G., Done G., Krivmane B., Ornicāns A., Ozoliņš J., Pilāte D., Ruņģis D. E., Stepanova A. 2022. Lāču monitorings 2020.-2022. gadā. Pārskats par 2021. gadu. LVMI "Silava": 1-20
3. Bagrade G., Done G., Krivmane B., Ornicāns A., Ozoliņš J., Pilāte D., Ruņģis D. E., Stepanova A. 2024. Lāču monitorings 2023.-2025. gadā. Pārskats par 2023. gadu. LVMI Silava, Salaspils: 1-28
4. Ozoliņš J., Bagrade G., Ornicāns A., Žunna A., Done G., Stepanova A., Pilāte D., Šuba J., Lūkins M., Howlett S. J. 2017. Eirāzijas lūša *Lynx lynx* sugas aizsardzības plāns. LVMI Silava, Salaspils: 1-82
5. Ozoliņš J., Lūkins M., Ornicāns A., Stepanova A., Žunna A., Done G., Pilāte D., Šuba J., Howlett S. J., Bagrade G. 2018. Brūnā lāča *Ursus arctos* sugas aizsardzības plāns laikposmam no 2018. gada līdz 2022. gadam. LVMI Silava, Salaspils: 1-59
6. Ozoliņš J., Ornicāns A., Stepanova A., Lūkins M., Dukule-Jakušenoka K., Šuba J., Pilāte D., Bagrade G. 2018. Eirāzijas ūdra *Lutra lutra* sugas aizsardzības plāns. LVMI Silava, Salaspils: 1-56
7. Ozoliņš J., Žunna A., Ornicāns A., Done G., Stepanova A., Pilāte D., Šuba J., Lūkins M., Howlett S. J., Bagrade G. 2017. Pelēkā vilka *Canis lupus* sugas aizsardzības plāns. LVMI Silava, Salaspils: 1-86
8. Pilāte D., Ozoliņš J. 2023. Ūdru fona un Natura 2000 monitorings 2020.-2023. gadā. LVMI "Silava": 1-27
9. Stepanova A. 2016. Sīko zīdītājdzīvnieku monitoringa metodika. Dabas aizsardzības pārvalde: 1-10
10. Tauriņš E. 1982. Latvijas zīdītājdzīvnieki. Rīga, Zvaigzne: 252 lpp.
11. Trocmé M., Cahill S., De Vries J. G., Farall H., Folkesson L., Fry G. L., Hicks C., Peymen J. 2003. COST 341 - Habitat Fragmentation due to transportation infrastructure: The European Review. Office for Official Publications of the European Communities: 1-172
12. Сидорович В. Е. 1995. Норки, выдра, ласка и другие куньи. Минск, Ураджай: 191 с.

